

Génesis

Kjok weno sorë

¹ Kjok ëre dämär, llëye llëm obishko ga Sbö kjok shäryono uunkong, kjopkwo, klung bakoe. ² Klung ëre ïgöy llëm obi, dlung rong, kjing yët eröe. Eshko ga Sbö Sëya wir pjang dlung kjing pjluk wleni erä.

Dbar kjwara

³ Eshko ga Sbö tjlë ga «Kjok, pja ber shjiye» le. Lara sorë ga shäryono beno eni. ⁴⁻⁵ ïya ga kjok shjiy li beno pjluë. Kjok shjiy li kowara «dba», kjok sï li kowara «shkë», ga iara beno tjeng dboy dboye. Eshko ga öötong dbar kjwara.

Dbar pjök

⁶ Wëshko ga tjlë ga «Dlung, pja opkjos ber dboye» le. ⁷ Lara sorë ga shäryono beno eni. Dlung li iara beno buk töshko, dira iara beno pjang kjomo, ⁸ beno pjang ba tjrëko li kowara «kjok dogo». Eshko ga öötong dbar pjök.

Dbar mya

⁹ Wëshko ga tjlë ga «Dlung, pja tönzong ber tjeng shtor, kjok dogro li wen wlo» le. Lara sorë ga shäryono beno eni. ¹⁰ Kjok dogro li kowara beno «klung», dlung li kowara beno «dlung». Eshko ga ïya ga beno pjluë.

¹¹ Eshko ga tjlë ga «Klung, pja kjing go kjlo sho wenzong, kjlo sho llërba pogo dwlayo tjok wleniyo, kjor botjyë wleniyo bakoe» le. Lara sorë

ga shäryono beno eni. ¹² Klung'li kjing go kjlo sho weno oblë oblë dwlayo tjok wleniyo, kjor weno bo tjok wleniyo bakoe. Eshko ga ïya ga beno pjlúe. ¹³ Eshko ga öötong dbar mya.

Dbar pkëng (4)

¹⁴ Wëshko ga tjlë ga «Kjopkwo, pja goshko iök wenzong, shkë, dba, e ber tjeng dboy dboy wlo, dbar llë, mok llë, lu llë, e miydoklo wlo bakoe. ¹⁵ Iök, pjây ber kälä shjiy klung kong» le. Lara sorë ga shäryono beno eni. ¹⁶ Iök shäryara pjök, kjwara kësbang ber shjiy dba wlo, kjwara chirawa ber shjiy shkë wlo. Dbala shäryara uunkong bakoe. ¹⁷ Iök'li iara beno lok kjopkwo go, klung kjing'li ber shjiy wlo. ¹⁸ Iara beno tjeng shjiy dba wlo, shkë wlo bakoe. Ga kjok shjiy li, kjok ro sï'li, e kjara beno tjeng dboy dboy eni. Eshko ga ïya ga beno pjlúe. ¹⁹ Eshko ga öötong dbar pkëng (4).

Dbar shkëng (5)

²⁰ Wëshko ga tjlë ga «Dlung, di, pjây roshko mã wenzong oblë oblëe. Kjok dogo, pja go sënwa wenzong llërba pogo» le. Lara sorë ga shäryono beno eni. ²¹ Äya kësks chila dlung roy so, di roy so, e shäryara uunkong, sënwa, e shäryara uunkong bakoe. Eshko ga ïya ga beno pjlúe.

²² Eshko ga tjlë llëbo wena tjeng'li kong ga «Pjây wapga shdärzong dlung kjwang jïkong, di uunkong roshko bakoe. Sënwa, pjây wapga shdärzong kjok kjwang jïkong bebi» le. Llëbo shäryara beno pjlú ba kong lok eni. ²³ Eshko ga öötong dbar shkëng (5).

Dbar tjer (6)

²⁴ Wěshko ga tjlě ga «Klung, pja kjing go äya kjloshko so wenzong, öng wenzong bakoe» le. Lara sorë ga shäryono beno eni. ²⁵ Eshko ga ĩya ga beno pjlúe.

²⁶ Eshko ga tjlě obi ga «No shäryëy shara, so shji kjoyoe. E ber tjwlō ara, dbo ara, llëbo oblë oblë tjeng li kjinmo, mã, sënwa, öng, äya kjloshko so bakoe» le.

²⁷ Eni ga no, e shäryara Sbörë
so e om go kjoyoe.

Shäryara domer, walë.

²⁸ Eshko ga tjlěno beno pjlú ba kong. Tjlě ga «Pjāy shdärzong ara, tira llëme. Kjuk ère dlimia. Pjāy iër ber löng ba ĩga. Mã, sënwa, öng, äya kjloshko so, pjāy iër ber löng ba ĩga bakoe» le.

²⁹ E irgo ga tjlě ga «Kjuk ĩzĭa. Kjlo sho llërba pogo dwlayo tjok wleniyo, kjor botjyë wleniyo, e twër ber bomi kong, uëmi wlo. E bomi dli uunkong.

³⁰ Gueniyo ga öng, sënwa, äya kjloshko so, e kong kjlo sho twër ber ba kong, ue wlo» le. Lara sorë ga shäryono beno eni.

³¹ Eshko ga ĩya ga uunkong li beno pjlú, owa llëme. Eshko ga öötong dbar tjer (6).

2

¹ Kjuk uunkong, llëbo tjeng kës, e shäryara beno pjir eni.

Dbar kjäk (7)

²⁻³ Dbar kjäk (7) ga ba pak shäryara pjir lishko ga woshtonoe. Ga woshtono eshko dbaryo kjishko ga llëbo shäryara dbar kjäk (7) li kong pjlúe. E iara

beno pjang dboye. ⁴ Kjuk shäryara Sbö Jehovárë uunkong eni.

Domer, walë, e löng Edén kjokyo

Eshko ga ⁵ kjour, kjlo sho, e wentë llëm obi. Shunyo ichayde Sbö Jehovárë shrë klung kjing go llëm obi. Ëye parkaga klung kjing go llëm bakoe. Llëye wentë llëm obi e kjishko. ⁶ Gueniyo eshko ga di tur tëm klung dirko, e sguin klung kjing go.

⁷ Eshko ga domer, e shäryara Sbörë kjlara klung sho go. Ga pjluk bakwara ba ne roy ber shäng së wlo, ga beno shäng së. ⁸ Ga Sbö kjour poshäryono buk kjrina ko Edén, kjour, e buk dlo wen tëm shwo lëkong. Ga domer shäryara li iara beno shäng eshko. ⁹ Eshko ga kjour shäryara oblë oblë kjlëböso, wolësowa, bo uako wleniyo. Ga kjour buk li roworbëshko ga kjour iara beno lok do pjök. Kjlara, ba bo uoroy ga shji wolon llëme. Kjlara obi, e llëbo pjlu, llëbo owa, e miydoklo.

¹⁰ Edén kjokyo lishko ga di wen pjang pjlara. E jer pjang shdär kjour li gloroy. Ey ga shdöktong beno pjloglo pkëng (4). ¹¹ Di bäm go li ko Pisón. E jer pjriya buk Javilá kjokyo worbo tjök. Kjour eshko, e dbur sho shöylör ara. ¹² Dbur sho shöylör kjour eshko so li owa llëm, shöylör anmoyö. Poshtikklo lë pjllëblë ko *bedelio* eshko tjök. Akkwo tjwlo ara ko *ónice* eshko tjök bakoe. ¹³ Di pjlara obi li ko Guijón. E jer buk sjöng Cus kjokyo go. ¹⁴ Di pjlara obi li ko Tigris. E jer buk Asiria kjokyo dlo wen tëm shwo lëkong. Di pjlara obi li ko Éufrates.

¹⁵ Domer li iara Sbörë beno shäng Edén kjokyo roshko, kjour li ñga, kjour li daga bakoe. ¹⁶ Eni ga tjllë

ba kong ga «Kjok ëreshko ga kjor bo twër ber bop kong uunkong, uëp wlo. ¹⁷ Gueniyo ga llëbo pjlú, llëbo owa, e miydoklo kjoryo bo, era uëy llëme. Uorop ga pja wolon jlökoyo» le.

¹⁸ Eshko ga tjlë obi ga «Domer ber sök kjlaraso ga pjlú llëme. Kong ba yorkaga shäryër kjlara, ba kjimtë wlo» le. ¹⁹ Eni ga öng, äya kjloshko so, sënwa, e shäryak beno klung sho go, ga söra uunkong, pina domer li kong, koie wlo. ²⁰ Ga koiara uunkong eni. Gueniyo e tjrëko llëye wlëna ber ba kjimtoklo wlo llëme.

²¹ E kjïshko ga domer li iara Sbörë beno buk pë ronge. Buk pë wopro ga shgling shira kjwangna, ga sho llira jek iröng obi. ²² Ba shgling li go ga walë shäryara kjlara. E irgo ga söra, pina ba kong.

²³ İya domer lirë ga tjlë ga
«İzong! Èrera so tja kjoyoe.
Ba sho kjwe botoya dik.
Ba dboglo kjwe botoya dik.

Koiër ber “walë”,*
shira domer go dwayo kjïshko» le.

²⁴ E kjïshko ga domer ba data, ba mekë rayë, ga orkwosmok walë tjok, ga ber löng kjlaraso wleni.

²⁵ Eshko ga löng kjwor, gueniyo llëye lökyokjre lok llëme.

3

Adán, Eva, e Sbö kolono llëme

¹ Dgur, e oblë jyäpgwë äe, äya kjloshko so oblë oblë shäryara Sbö Jehovahë li kjinmo. Pjlara ga tjlë

---

* **2:23** Hebreo tjlökwo go ga tjlökwo walë, e so tjlökwo domer kjoyoe.

walë li kong ga «¿Jlõkoyo ga Sbõ tjlëno bomi kong ga “Kjok ëreshko ga kjor bo uëy uunkong llëme” lara eni jlõre?»

² «Kjor bo uërwa uunkong ga pjlúe. ³ Gueniyo ga kjor jong kjlara kjok roworbëshko, era uërwa ga äe. Sbõ tjlëno borwa kong ga “Kjwe uëy llëme. Porwëy llëm bakoe. Llëm ga pjây wolon” lara eni» le dgur kong.

⁴ Kuya ga tjlë ba kong ga «E jyõ. Pjây wolon llëme. ⁵ Miyde Sbörë pjir ga kjor ëre bo uoromi ga pjây bokkwo roshwing, ga pjây ber long llëbo pjlú, llëbo owa miydë. Eni ga pjây ber löng Sbõ dik» le.

⁶ Kuya ga ãya ga kjor bo, e wolësowae. Ga iara beno uayuae. E kjok miydoklo bakoe le. Eni ga kjor bo li kjrara, ga uarae. E irgo ga twara ba lanma kong, ga omuono bakoe. ⁷ Jekdo eshko ga bokkwo roshwingö, ga opmiydono lok ga löng kjwor. Eni ga kjor ko *higuera* li korga sera, pjirra ba dop go, ber löng kjwor llëm wlo.

⁸ Kjok sëng, pjluk ri rishko ga Sbõ jëk jek shäng kjor gloroy li kura lok. Ga töktong lok zron ã, ga opjneno kjor li pjlor go, ãya llëm wlo.

⁹ Eshko ga domer li rokara Sbörë. Tjlë ga «¿Pja shäng kjone?»

¹⁰ «Kuror ga pja jëk shäng kjor gloroy ga pja bangkjroror ara, ga tja shäng kjwor kjishko ga tja opjnenoe» le ba kong.

¹¹ Kuya ga tjlë ba kong ga «¿“Pja shäng kjwor” laga ërë bop kong? ¿Eni li kjor bo uëy llëme loror bop kong li uoropde?»

¹² «Kjor bo li twaga walë tworop bor kong lirë bor kong ga uorore» le ba kong.

13 Eni ga kjakrokara walë li kong ga «¿Llëye shäryoropdo?»

«Tja jyäpgwaga dgurdë. E kjïshko ga kjor bo li uorore» le ba kong.

14 Kuya ga tjlë dgur li kong ga «Llëbo owa shäryorop. E kjïshko ga pja shdun pja kjlaraso, öng, äya kjloshko so llamo tjeng'lira llëme. Pja eröe. Eeri jek lëkong ga pja iër ber buk dopshik ï klung kjing go, ga klung sho dwëp bakoe. 15 Pja, walë, pjäy ber löng ëng moskwo, bop tjëyo, ba tjëyo, e ber eni bakoe. Ba tjëyo, pja kä shguiya. Ga pjara omuë ba kjuktushko» le.

16 Ga tjlë walë li kong ga «Pja chida buk döröshko ga iër ber bop kong bang ara, woyotjlinor bäm go sorë li kjinmo. Ga pja wo pjang bop lanma go. Ga e ber bop ichaga» le.

17 Ga tjlë domer li kong ga «“Kjor bo kjwe uëy llëme” loror bop kong, gueniyo tja kolorop llëm, bop boy wlera kolorop. E kjïshko ga klung ëre äyoshtoror, ioror beno llëbo uëp wlo ga pakyo shäryëp kjang enido. 18 Klung, e kjing go kjlo sho wen ara shkö tjok, kjillgwo shkökyo tjok bakoe. Ga pja ber shäng kjlo sho kjloshko so uako, e uopdë.

19 Eshko ga pja parkë shorya go llëm ga pja ië llëme. Pja tek shäryak klung sho go, klung sho li pja. Ga llono ga pja kworkwë jek ber klung sho iröng obishko ga pja parkë pjir äär ber eshko» le.

20 E irgo ga walë li koiara domer lirë Eva, e nopga uunkong mekë kjïshko.

21 Shwong pjüya lok wlo ga shwong shäryara Sbörë öng kwota go. 22 Ga tjlë ga «Era domer li öötong llëbo pjlu miydë, llëbo owa miydë, beno

so shji kjoyoe. Kjor jong kjlara, ba bo uoroy ga shji wolon llëme. Uara lok ga ber löng së ÿyado, e woydër llëme» le. ²³ E kjĩshko ga domer li shira Edén kjokyo dwayo ba boy tjok. Bäm goshko ga domer li shäryara klung sho go. Shirashko ga beno shäng parkë klung sho li kjing go shara. ²⁴ Shira pjir ga Edén kjokyo dlo wen tëm shwo lëkong ga Sbö parkagaga kjok dogo so sjägä tjok wleniyo iara beno löng kjlöbö eshko. Dröng iara pjang kjwangna lletlet iök wleni, pjriya pjang llaw ëre pogo, e beno pjang irbo li dë, ëye jek äär kjor kjlara, ba bo uoroy ga shji wolon llëm jong lishko ga ä wlo.

4

Caín, Abel

¹ E irgo ga Adán pono ba boy tjok, ga beno shäng kjlaraso llëme. E irgo ga wa buk kjlara domer. Ga Eva tjlä ga «Tja wa buk kjlara domer, e twaga Jehovärë bor kong» le. E kjĩshko ga koiara Caín.*

² E irgo ga wa buk kjlara domer obi ko Abel. E pak beno öng daga. Caında pak beno dwla dgaga.

³ Dbar kjwara ga Caín öör ba dwla dgara li bo kjrë, ga söra jek, twara Jehovahá kong ba sëngglo.

⁴ Abelda, ba öng wlëp ushko so weno bäm ï wleniyo li zröra pjökde myare. Ga ba sho pjlü li söra jek, twara Jehovahá kong ba sëngglo bakoe. Eni ga Jehovahá beno wopjlü Abel tjok, ba öng twara ba sëngglo li tjok bakoe. ⁵ Gueniyo beno wopjlü Caín tjok llëm, ba dwla bo twara ba sëngglo li tjok llëm bakoe. E

---

* **4:1** Hebreo tjlokwo Caín, e kjrara loklo.

kjĩshko ga Caín iirkono træk llëm, bokkwo keyeng erä.

⁶ Eni ga Jehovahá tjlë ba kong ga «¿Pja iirkë ara ega? ⁷ Llëbo pjlú shäryorop kjwe ga tja ber wopjlú bop tjok. Gueniyo llëbo owa shäryëp iyado ga bong kjönma ga pja ber shäng llëbo owa li shäryë llëm ga äe. Bek wlo ga llëbo pjlú li shäryëp, llëbo owa li shäryëp ame wlo» le.

⁸ Dbar jek ga Abel mana Caíndë jëk ba tjok. Öötong'löng pjola ga ba lëng'li shakza pjä, ga zrörae.

⁹ E irgo ga Jehovahá tjlë ba kong ga «¿Bop lëng Abel kwonllo?»

«Miydër llëme. ¿Eni li tja iak shäng bor lëng dagare?» le ba kong.

¹⁰⁻¹¹ Kuya ga tjlë ba kong ga «¿Llëye shäryoropdo? Bop lëng zrörop. Ba srëng tjeng klung kjing li ñnor. E kjĩshko ga pja shdun. Bop lëng srëng kwono klung kjing go kjĩshko ga pja parkë ber shäng klung kjing ame. ¹² Pja parkë ara klung kjing ëmdë ga llëye botjyë bop kong ame. Pja to shäng jëk klung kjing kjone pogo ëmdë ga pja shto woshtozlong wlo drete» le ba kong.

¹³ Kuya ga tjlë ba kong ga «Bor shdungglo ëre ber kjang anmoyõ. ¹⁴ Tja kuzong. Tja parkë klung kjing ame kjĩshko ga tja to jongya shäng jëk kjok pjola, tja ber bop soshko ame. Tja to shäng tök wleni. Ga tja wlëna ë pogorë ga tja zröya jekdo» le.

¹⁵ Kuya ga tjlë ba kong ga «Pja zröga ërë ga e shdun, pja shdunor li kjinmo» le. Eni ga poglo jyã tara, wlëngga ërë ga zröya llëm wlo. ¹⁶ Ga Caín opshino to lano shäng lishko dwayo ga jek öötong sök Nod kjokyo, e ber buk Edén kjokyo, dlo wen tëm shwo lëkong.

Caín tjëyo tek beno ba irgo

¹⁷ Dbar jek ga Caín pono ba boy tjok, ga beno shäng kjlaraso llëme. E irgo ga wa buk kjlara domer ko Enoc. E dbaryoshko ga Caín shäng u ywë kjwöböso, kjëryo shäryak ak go pjribri kjókshko. Kjuk li kowara Enoc, ba wa li ko. ¹⁸ Enoc, e Irad data. Irad, e Mejuyael data. Mejuyael, e Metusael data. Metusael, e Lamec data.

¹⁹ Lamec, e boy do pjök, kjlara ko Ada, kjlara ko Zila. ²⁰⁻²¹ Ada, e wapga domerga do pjök, kjlara ko Jabal, kjlara ko Jubal. Nopga to löng öng daga kjok shto oblë oblë, ba u shäryak öng kwota go li, shäryaga shäng bäm go li Jabal. Nopga dbonmo të, nopga kjorkwang shäryak jong kjiyo tjok tëy or go wleniyo li të, e shäryaga bäm go li Jubal. ²² Ga Zilara wa buk kjlara domer ko Tubal Caín. Nopga parkoklo shäryë dröng shosho oblë oblë go li, shäryaga shäng bäm go li Tubal Caín. E dor shäng kjlara ko Noamá.

²³ Pjlara ga Lamec tjlä ba boyga kong ga
«Llëye lër bomi kong li kuzi yötso.

Domer zröror kjlara, tja zara kjışhko.

Dwlas zröror kjlara bako, tja shpora kjışhko.

²⁴ Caín zröga ërë ga e shdüya Sbörë, Caín shdüna li kjinmo.

Tjara zröga ërë ga shdüya, Caín zröga li kjinmo obi» le.

Set

²⁵ Dbar jek ga Adán, Eva, e wa buk kjlara domer obi, ga koiara Set. Eshko ga Eva tjlä ga «Tja kjim-tara Sbörë, tja kong wa twara kjlara obi. E ber

shäng Abel, zröra Caíndë li äska. E kjîshko ga koiër Set»†le.

²⁶ E irgo ga Set, e wa buk kjlara domer, ga koiara Enós. Enós dbaryo ga oba syôshtono Jehová kong kjwlëe.

5

Adán tjëyo tek beno ba irgo

¹⁻² Nopga shäryara Sbörë so e om go kjoyoe. Shäryara domer, walë. E kjimtara, ga koiara «nopga». Ère ba tjëyo tek beno ba irgo li kijbokwoyo.

³ Adán, e öötong lu pjloglo sak dbäw kjingsho sak myashko (130) ga wa buk kjlara domer so e om go kjoyo, ga koiara Set. ⁴⁻⁵ E irgo ga wapga weno obi. Ga lu ñno öötong sak dbäw pjloglo shkaw kjingsho sak myashko (930) ga wolonoe.

⁶ Set, e öötong lu pjloglo sak dbäw kjingsho shkëngshko (105) ga wa buk kjlara ko Enós. ⁷⁻⁸ E irgo ga wapga weno obi. Ga lu ñno öötong sak dbäw pjloglo shkaw kjingsho sak kjwara kjingsho pjökshko (912) ga wolonoe.

⁹ Enós, e öötong lu pjloglo sak shkawshko (90) ga wa buk kjlara ko Cainán. ¹⁰⁻¹¹ E irgo ga wapga weno obi. Ga lu ñno öötong sak dbäw pjloglo shkaw kjingsho shkëngshko (905) ga wolonoe.

¹² Cainán, e öötong lu pjloglo sak kjäkshko (70) ga wa buk kjlara ko Malalel. ¹³⁻¹⁴ E irgo ga wapga weno obi. Ga lu ñno öötong sak dbäw pjloglo shkaw kjingsho sak kjwarashko (910) ga wolonoe.

---

† 4:25 Hebreo tjlökwo Set, e twara loklo.

¹⁵ Malalel, e öötong lu p̄jloglo sak tjer kjingsho shkëngshko (65) ga wa buk k̄lara ko Jared. ¹⁶⁻¹⁷ E irgo ga wapga weno obi. Ga lu ñno öötong sak dbäw p̄jloglo kjwong kjingsho sak shkaw kjingsho shkëngshko (895) ga wolonoe.

¹⁸ Jared, e öötong lu p̄jloglo sak dbäw kjingsho sak tjer kjingsho pjökshko (162) ga wa buk k̄lara ko Enoc. ¹⁹⁻²⁰ E irgo ga wapga weno obi. Ga lu ñno öötong sak dbäw p̄jloglo shkaw kjingsho sak tjer kjingsho pjökshko (962) ga wolonoe.

²¹ Enoc, e öötong lu p̄jloglo sak tjer kjingsho shkëngshko (65) ga wa buk k̄lara ko Matusalén. ²²⁻²⁴ E irgo ga wapga weno obi. Enoc, e Sbö woydë owa llëm, ga jëk shäng ba tjok ñyado. Ga lu ñno öötong sak dbäw p̄jloglo mya kjingsho sak tjer kjingsho shkëngshko (365) ga söra Sbörë to, ñnaba ame.

²⁵ Matusalén, e öötong lu p̄jloglo sak dbäw kjingsho sak kjwong kjingsho kjäkshko (187) ga wa buk k̄lara ko Lamec. ²⁶⁻²⁷ E irgo ga wapga weno obi. Ga lu ñno öötong sak dbäw p̄jloglo shkaw kjingsho sak tjer kjingsho shkawshko (969) ga wolonoe.

²⁸ Lamec, e öötong lu p̄jloglo sak dbäw kjingsho sak kjwong kjingsho pjökshko (182) ga wa buk k̄lara domer. ²⁹ Ga t̄lë ga «Shji parkë ara kjok ëre kjing go, kjok li äyoshtara Jehovärë kjïshko. Gueniyo chida ërera shji ie ber löng woshtë» le. E kjïshko ga ba wa li kowara Noé.* ³⁰⁻³¹ E irgo ga wapga weno obi. Ga lu ñno öötong sak dbäw p̄jloglo kjäk kjingsho sak kjäk kjingsho kjäkshko (777) ga wolonoe.

---

* **5:29** Hebreo t̄lökwo Noé, e woshtë'loklo.

³² Noé, e öötong 'lu p'jloglo sak dbäw p'jloglo shkëngshko (500) ga wapga tjeng domerga doglo mya, Sem, Jafet, Cam.

6

Nopga jëk löng owa eröe

¹⁻² Nopga, e wapga shdöktong träk llëm kjok ëre kjing goshko. Ga wapga walëga kjong kjong wolësowa. E kjïshko ga Sbö wapga orkwosmono walëga woyde kjone dey li tjok. ³Eni ga Jehovahä tjlë ga «Nopga, e iër ber löng së iyado llëm, e wolon wlo kjïshko. Eni ga iër ber löng së lu p'jloglo sak dbäw kjingsho sak pjök (120) eröe» le.

⁴ Sbö wapga orkwosmono walëga kjok ëre so tjokshko ga wapga weno sok kësës, oblë kjinmo. Ga nopga tjwlö ara tek dënashko so 'li epga.

⁵ İya Jehovahä ga nopga löng llëbo owa shäryë ara anmoyö, ga wotjlik owa erä. ⁶Eni ga wotjlik ga «Nopga shäryoror llëm kjwe dey, bangyo ara bor pjlúshko» le. ⁷Ga tjlë ga «Nopga shäryoror tjeng klung kjing ëre kjër jüshko dwayo. Shäryër öng, äya kjloshko so, sënwa tjok eni bakoe. Woyotjlin ga shäryoror llëm kjwe dey» le.

⁸ Gueniyo ga domer shäng kjlara ko Noé. Jehovahä wopjlú ba tjok.

Noé kjong shäryono kësbanqe

⁹ Ère llëye shäryara Noërë dö li kjibokwoyo. E domer p'jlo bek, pogo llëye dret Sbö bokso. Llëye woyde Sbörë 'li shärye eni, ga jëk shäng ba tjok İyado. Nopga oblë oblë omshäryono eni llëm, Noé eröe. ¹⁰E wapga domerga doglo mya, Sem, Jafet, Cam.

11-12 Ga ĩya Sbörë ga klung ëre kjing go llëbo owa ara, nopga ëngkjwë ara ëng tjok, llgwegä ërë llëme. Nopga löng kës li beno löng llëbo owa shäryë eröe. 13 E kjishko ga Sbö tjlë Noé kong ga «Tja wotjlik nopga pjik uunkong lër. Löng ëngkjwë ara ëng tjok. Löng llëbo owa shäryë erä. E kjishko ga e pjir ber dret, llëbo tjeng klung ëre kjing go li tjok.

14 »Eni ga kjorkwang wlës pjlu, owa llëm wleniyo, ga kjong* shäryos kjlara kësbange. Kjong bängyos pjir kjoko, ro lëkong bako, di opzrëk llëm wlo. 15 Shäryos jyäglo eni: kur orkwo jyäglo† pjloglo sak dbäw pjloglo mya (300); bam orkwo jyäglo pjloglo sak shkëng (50); jem kjomo lëkong wop orkwo jyäglo pjloglo sak mya (30). 16 Shäryos yongyo kjringswo mya, kjeryo tjok tjok. U dbo kjing shäryos tuk, ba dirko shäryos ber oojong pjribri, kur orkwo jyäglo kjwara. U bäng shäryos ber jong kjwara ba poglo go, e opzrëkklo.

17 »Di ichër kësban, kjok ëre pir wlo. Eshko ga llëye löng së kjok kjwang jikong kjing go ga e kjer drete. 18 Gueniyo ga tjlokwo twër bop kong, ber iyado wlo. Pja jem opzrëk kjong li roy, bop boy, bop wapga, bop pjlaydoga tjok, pjäy wolon llëm wlo.

19-20 »Öng, äya kjloshko so, sënwa, e löng kjok ëre kjing go kës li, e jem sös pjök pjök, wlënggla kjlara kjlara, popga kjlara kjlara, kjer llëm wlo. Woydër ga ber löng së, pjäy dik. 21 Dli töš llërba pogo, ga jem

* **6:14** Kjong, e beno llëbo bakwo kësban gjoyoe. Ne llëm kar kar. Ro bek sdoke. Roshko beno u wleni. † **6:15** Orkwo jyäglo pjlara, e centímetro sak pkëng kjingsho shkëng (45) dik.

sös bomi tjok, e bomi kong, e öng, äya kjloshko so, sënwa tjeng 'li kong bakoe» le.

²² Llëye lara ba kong 'li shäryara Noéré uunkong eni.

7

Kjok ëre piktonge

¹ E irgo ga Jehovahá tjlë Noé kong ga «No kjlaraso wlënor shäng pjlo bek bor bokso li pja. E kjishko ga pja opzrës jem kjyong 'li roy, bop boy, bop wapga, bop pjlaydoga tjok. ²⁻³ Öng ber pjlu bor poshrëkklo wlo oblë oblë, sënwa oblë oblë, e sös wlënggla doglo kjäk kjäk (7), popga doglo kjäk kjäk (7). Llamo sös wlënggla kjlara kjlara, popga kjlara kjlara. Shäryos eni, jer kjok ëre kjing go llëm wlo. ⁴ Sondë kjwara go ga shunyo ichër shrë dbargwo sak pkëng (40), shkë dbae. Eshko ga llëye shäryoror tek dämärshko löng së 'li pjiga tjarë ber drete» le.

⁵ Kuya ga llëye lara ba kong 'li shäryara eni.

⁶ Kjok ëre piktongshko ga Noé lu pjloglo sak dbäw pjloglo tjer (600). ⁷ Era eni ga opzrëno jem kjyong 'li roy, ba boy, ba wapga, ba pjlaydoga tjok, shtëya dirë llëm wlo. ⁸⁻⁹ Ga öng uako wleniyo, öng uako llëm wleniyo, äya kjloshko so, sënwa, e öötong löng ba shwoy, ga söra jem pjök pjök, wlënggla kjlara kjlara, popga kjlara kjlara, lara Sbörë ba kong sorë li eni.

¹⁰ Öötong dbargwo kjäk (7) ga shunyo shrono, kjok ëre pir wlo. ¹¹⁻¹⁸ Mok pjök, dbar sak kjwara kjingsho kjäk (17) dbaryo ga Noé lu pjloglo sak dbäw pjloglo tjer (600). E dbaryo ga opzrëno jem kjyong 'li roy, ba boy, ba wapga, ba pjlaydoga tjok.

Öng, äya kjloshko so, sënwa, e opzrëno jem lok pjök pjök kjoyong li roy ba tjok bakoe. Opzrëno jem wlënggla kjlara kjlara, popga kjlara kjlara. Lara Sbörë ba kong sorë li shäryara eni.

E irgo ga u bäng bängzara Jehovärë beno jong tuke. E dbaryo ga dlung kësbang buk kjok dorong li dloktong, tukdong kjone pogo. Kjok dogo ëmdë ga di börgak tjeng li böptuktonge. Shunyo shrono pjang kjok ëre kjing go dbargwo sak pkëng (40), shkë dbae. Eshkoshko ga di jem poyong llögong llögong, ga kjoyong li beno buk di kjing wëng erä. ¹⁹ Di poyono ara, öötong dlup llë lok kjok ëre kjing go kjókshko li jnena beno drete. ²⁰ E irgo ga dlup llë jnena pjirshko ga di li poyono jem, öötong wop orkwo jyäglo pjloglo sak kjwara kjingsho shkëng (15). ²¹ Nopga löng kjok ëre kjing go kës li wolono eni. Öng, äya kjloshko so, sënwa, e löng kjok ëre kjing go kës li kjëtong eni bakoe. ²² Llëye löng së kjok ëre kjing go, tjwlö shrë wleniyo, e kjëtong drete. ²³ Gueniyo Noéra beno sök së, löng kjoyong li roshko ba tjok bakoe. Epga eröe. Llamö pjítong dret, nopga, öng, äya kjloshko so, sënwa bakoe. ²⁴ Ga kjok ëre piktong beno eni, öötong dbargwo sak dbäw kjingsho sak shkëng (150).

8

¹ Eshkoshko ga Noé woyojera Sbörë llëm, öng, äya kjloshko so, e löng ba tjok kjoyong roy li woyojera llëm bakoe. Eni ga pjluk ichara di kjing go kjrina. Wop sira ga di klän jer iröng obi. ² Dlung kësbang buk kjok dorong dloktong li sjëktong, ga shunyo ter shrono kjok dogo dwayo ame bakoe.

³ Eni ga di klän jer jong worae. Kjok ëre piktong beno dbargwo sak dbäw kjingsho sak shkëngshko (150) ga di kläno jer dëgong. ⁴ Mok kjäk (7), dbar sak kjwara kjingsho kjäk (17) dbaryo ga kjoyong'li dano beno buk Ararat kjokyo, dlup lëkong. ⁵ Eshko ga di kläno jer dëgong obi. Ga öötong mok sak kjwara (10), dbar kjwara dbaryo ga dlup llë kjókshko 'li dlup dbo go ïya ga wen lok wëlle.

⁶ Öötong dbargwo sak pkëng (40) obi ga Noé sökshko ga u bäng shäryara 'li döra. ⁷ Ga sënwa shira kjwara so ëp uaga kjoyo, ga ichara dbuk pjang jek lë, tek lë, kjok dano 'li koshë. ⁸ E irgo ga sënwa shira kjwara obi, e dunggwo shara, klung kjing di dano beno buk dogrore ïk wlo. ⁹ Gueniyo shto wlëno opyë wlo ga ä, klung buk 'li kjing go di obi kjïshko. Eni ga shrono iröng obishko ga Noé orkwo shino kjoko, ga kjrara, iara jek ba shtoshko.

¹⁰ Koshara dbargwo kjäk (7) irgo ga dunggwo ichara jek kjwara obi. ¹¹ Kjok ro zar kjwlë ga dunggwo 'li shrono tek pjang iröng, kjor korga* tjaqlën söra tjeng kara ba kowo go. Miydara e go ga klung dogrotkë jeke. ¹² Koshara dbargwo kjäk (7) obi irgo ga dunggwo ichara jek kjwara obi, ga shrono ame.

¹³ Noé lu pjloglo sak dbäw pjloglo tjer kjingsho kjwarashko (601) ga di beno klung kjing go ame. Mok kjlara, dbar kjwara dbaryo ga kjoyong'li kjing, e kjara ga ïya ga klung kjing 'li beno buk dogroe. ¹⁴ Öötong mok pjök, dbar sak pjök kjingsho kjäk (27) dbaryo ga klung dano beno buk kjange.

---

* **8:11** KJOR korga 'le 'li, e kjor ko olivo korga.

15 Eni ga Sbö tjlë Noé kong ga 16 «Pja opshis kjang wle roy dwayo, bop boy, bop wapga, bop pjlaidoga tjok. 17 Öng, äya kjloshko so, sënwa, e tjeng bop tjok kës li shis dret bako, shdär ber löng kjok kjwang jïkong wlo» le.

18 Kuya ga opshino kjang roy dwayo, ba boy, ba wapga, ba pjlaidoga tjok. 19 Öng, äya kjloshko so, sënwa, e löng oblë oblë eshko li opshino tjë jïkong bakoe.

20 E irgo ga Noé akkwo töno dluw ëng kjang go kjókshko, ga öng zröra, sho sura e kjang go, pjono dret, Jehová poshrëkkïo. Ga öng uako wleniyo shara oblë oblë kjlara kjlara, sënwa uako wleniyo shara oblë oblë kjwara kjwara bakoe. Eshko ga zröra uunkong, ga sho sura Jehová kong.

21 Öng sho sura li lö beno pjlú, owa llëm Jehová kong. Ga wotjlik ga «Nopga, e tek miteshko ga wotjlik llëbo owa shäryë eröe. Eni ëmdë ga kjok ëre äyoshtër nopga li kjïshko ame. Öng kës, äya kjloshko so kës, e pjiror sorë ga shäryër eni ame bakoe.

22 »Kjok ëre pjang obishko ga
 dwla dgozlong dbaryo tjok, dwla bo kjrozlong
 dbaryo tjok,
 kjok kjlik dbaryo tjok, kjok zengteng dbaryo
 tjok,
 shunyo dbaryo tjok, dlo të dbaryo tjok,
 dba tjok, shkë tjok bakoe» le.

9

Sbö tjlökwo twono Noé kong, beno iyado wlo

1 Eshko ga Sbö tjlëno beno pjlú Noé, ba wapga kong bakoe. Tjlë ga «Pjäy wapga wenzong ara,

shdär ber löng kjok kjwang jïkong wlo. ² Öng kës, äya kjloshko so kës, e ber bomi bangkjrë ara, dete erä, kjok dirko so, kjok ëre so, ðlung roy so, e ber eni bakoe. E ber löng ichaga pjäydë. ³ Dënashko ga llëbo dguëy klung kjing botjyë wleniyo, llamo oblë oblë, e tworor bomi kong uëmi wlo. Eeri ga llëbo löng së, jëk löng ï, e twër bomi kong. E ber bomi ðli bakoe. ⁴ Gueniyo llëbo löng së li laga ba srëngdë. E kjïshko ga sjëngna srëng tjok, e uëy llëme.

⁵⁻⁶ »Nopga shäryoror so tja kjoyoe.

E kjïshko ga

ëye no zröno ga

e shdungga tjarë,

zröga äya kjloshko sorë, zröga öng ushko sorë

ëmdë ga

e shdun eni bakoe.

No zröga ërë ga e zröy.

Lër jlökoyo ga eni.

⁷ »Gueniyo bomi kong ga pjäy wapga wenzong ara, shdär ber löng kjok kjwang jïkong wlo» le.

⁸ Eshko ga tjlë ba kong obi ga ⁹ «ïTja kuzïa! Tjlökwo twër bomi kong, ber ïyado wlo. E twër bomi tjëyo tek ber bomi irgo li kong bakoe. ¹⁰ E twër sënwa, öng, äya kjloshko so, e ter söromi bomi tjok kjoyong kësbang roy dwayo kës li kong bakoe.

¹¹ Eni ga tjlökwo twër bomi kong, ber ïyado wlo. Di ichër kjok ëre kjing go, nopga, öng, äya kjloshko so, e pjir uunkong wlo ame. Di ichër, kjok kjwang jïkong pjir wlo ame bakoe. ¹²⁻¹³ Tjlökwo ëre twër bomi kong, öng, äya kjloshko so uunkong kong, kjok kjwang jïkong kong bakoe. E twër bomi kong, ber ïyado wlo. Bor donku ëre iër ber pjang kjok

dogo. E ber pjang tjlökwo ëre jyãglo. ¹⁴ Pjäng ichër ñmi wen pjang kjok dogo, ga donku wen pjang ba tjrëkoshko ga ¹⁵ woyoshrër ga tjlökwo tworor bomi kong, öng, äya kjloshko so uunkong kong ga shunyo ichër tjwe e kjoyo kjok pjikklo ame. ¹⁶ Donku wen pjang pjäng tjrëkoshko ga e ñn, ga tjlökwo tworor nopga uunkong kong, öng, äya kjloshko so uunkong kong'li woyoshrër eshko. ¹⁷ Donku, e ber pjang tjlökwo ëre jyãglo. Ber eni» le.

Noé, ba wapga

¹⁸ Noé wapga opshino kjoyong kësbang roy dwayo li, e Sem, Jafet, Cam. (Cam wa buk kjlara ko Canaán.) ¹⁹ Shji löng kjok kjwang jïkong kës ëre beno löng Noé wapga mya li, e tjëyo.

²⁰ Noé beno shäng dwla dgaga. Ga kjillgwo bo dyo dbo ara shärye wlo ga kjillgwo eniyo li dwlayo dgara kjwöbö. Kjillgwo eniyo dgaga bäm li e. ²¹ Pjlara ga kjillgwo bo dyo dbo ara li iara, ga nelötkonoe. Ga shwong skwono beno buk kjwor ba u shäryak öng kwota go li roshko. ²² Eni ga Canaán data Cam, e opzrëno jek ba data u li roshko, ga wlëna, ñna buk nelö, kjwor. Eshko ga opshino jek, ga roy lara ba shjiyga kong. ²³ Eni ga Sem, Jafet, e kjinyoklo kjrono kara, iara lok ba dbopdo, ga jëktong kokso lëkong ba data buk lishko, ga kjingara e go.

²⁴ Noé nelö jenoshko ga wölleno. Llëye shäryara ba wa iröng wleniyorë li miydarashko ga ²⁵ tjlë ba kong ga

«¡Bop wa Canaán, e äyoshtër!

¡E ber shäng bop shjiyga kjwe parkaga tjwlëk shäng pjir wleniyo!» le.

- 26 Ga tjlē Jehovahá kong ga
 «Jehová, pja tjlwłō kēsbange. Pja Sem Sbö.
 Canaán, e ber shäng ba parkaga tjlwłēk shäng
 pjir wleniyo ga pjlúe.
- 27 Sbö, kjok twos tira llēm Jafet kong.
 Ba tjëyoga ios ber löng uunkong Sem tjok.
 Ga Canaán ios ber shäng ba parkaga tjlwłēk
 shäng pjir wleniyo bakoe» le.
- 28 Kjok piktong irgo ga Noé lu ñno pjloglo sak
 dbäw pjloglo mya kjingsho sak shkëng (350). 29 E
 lu ñno öötong sak dbäw pjloglo shkaw kjingsho sak
 shkëngshko (950) ga wolonoe.

10

Noé tjëyo tek beno ba irgo

1 Sem, Jafet, Cam, e Noé wapga. Ëre ba tjëyo tek
 beno ba irgo li kjibokwoyo. Kjok piktong irgo ga
 mya jlkong li wapga tjok.

Jafet tjëyo tek beno ba irgo

2 Jafet, e wapga domerga ko eni: Gómer, Magog,
 Maday, Javán, Tubal, Mésec, Tirás.

3 Gómer, e wapga domerga ko eni: Asquenaz,
 Rifat, Togarma.

4 Javán, e wapga domerga ko eni: Elisá, Tarsis,
 Quitín, Dodanín.

5 Ëre Jafet tjëyo tek beno ba irgo. Ga beno to löng
 dlung kjako. Tjëyo kjrina kjrina li beno löng ba
 kjok baíya kjing go, ba tjlökwo baíya tjok.

Cam tjëyo tek beno ba irgo

6 Cam, e wapga domerga ko eni: Cus, Misrayin,
 Fut, Canaán.

⁷ Cus, e wapga domerga ko eni: Seba, Javilá, Sabtá, Ragama, Sabteca.

Ragama, e wapga domerga ko eni: Sabá, Dedán.

⁸ Cus, e wa buk kjlara domer obi ko Nimrod. E ëngkjwaga dbo ara wleniyo. ⁹ Kjimtara Jehovárë kjishko ga e wlo pjlúe. E kjishko ga oba tjlë ga «Kjwe kjimtara Jehovárë kjishko ga kjwe wlo pjlú, Nimrod ï dik» lëba eni. ¹⁰ Kjok tjeng pkëng (4) ko Babel, Érec, Acad, Calné. Pkëng jìkong, e Sinar kjokyo oblë oblë. Kjrina kjrina kjëryo shäryak ak go pjribri kjókshko. Kjok eshko sopga ichaga Nimroddë bäm go. ¹¹ E irgo ga opshino jek shäng Asiria kjokyo lëkong. Eshko ga kjok shto oblë oblë u ywara kwöböso. Kjok kjrina kjrina kjëryo shäryak ak go pjribri kjókshko. Kjok, e ko Nínive, Rejobot Ir, Cala, ¹² Resén. Resén, e kjokyo kësbange. E ber buk Nínive kjokyo, Cala kjokyo, e tjrëko.

¹³ Misrayin, e tjëyo tek beno ba irgo li beno tjëyo kop ara. E Lud tjëyo, Anam tjëyo, Lehab tjëyo, Naftu tjëyo, ¹⁴ Patrus tjëyo, Caslu tjëyo, Caftor tjëyo. Filisteoga, e Caftor tjëyo obi.

¹⁵ Canaán, ba wa domer bäm ïyo li ko Sidón. E irgo ga wa buk kjlara domer obi ko Het. ¹⁶ Canaán, e tjëyo tek beno ba irgo li beno tjëyo kop ara. E Jebús sopga, amorreoga, gergeseoga, ¹⁷ heveoga, araceoga, sineoga, ¹⁸ Arvad sopga, zemareoga, jamatitaga. E irgo ga Canaán so tjëyoga shdöktonge. ¹⁹ Ba kjok, e ber buk Guerar kjokyo, Sidón kjokyo, e dwayo äär jong Gaza kjokyo go. Sodoma kjokyo, Gomorra kjokyo, Admá kjokyo, Zeboyín kjokyo, e shwo lëkong äär jong Lasa kjokyo go.

²⁰ Ère Cam tjëyo tek beno ba irgo. Tjëyo kjrina kjrina li beno löng ba kjok baïya kjing go, ba tjlökwo baïya tjok.

Sem tjëyo tek beno ba irgo

²¹ Jafet shjiy Sem,* e wapga tjeng bakoe. Éber tjëyo tek beno ba irgo li, e beno löng Sem tjëyo.

²² Sem, e wapga domerga ko eni: Elam, Asur, Arfaxad, Lud, Aram.

²³ Aram, e wapga domerga ko eni: Uz, Hul, Guéter, Mas.

²⁴ Arfaxad, e wa buk kjlara domer ko Selaj. Selaj, e wa buk kjlara domer ko Éber. ²⁵ Éber, e wapga domerga do pjök, kjlara koiara Péleg,† eshko dbaryo ga nopga shdöktong beno tjeng dboy dboy kjishko. Péleg, e löng ko Joctán.

²⁶ Joctán, e wapga domerga ko eni: Almodad, Sélef, Jazar Mávet, Yeraj, ²⁷ Hadorán, Uzal, Diclá, ²⁸ Obal, Abimael, Sabá, ²⁹ Ofir, Javilá, Jobab. Epga uunkong Joctán wapga. ³⁰ Ba kjok, e beno buk Mesá kjokyo dwayo äär jong Sefar kjokyo go. Sefar, e ber buk dlup lok dlo wen têm shwo lëkong tjrëko.

³¹ Ère Sem tjëyo tek beno ba irgo. Tjëyo kjrina kjrina li beno löng ba kjok baïya kjing go, ba tjlökwo baïya tjok.

³² Tjëyoga uunkong ère, e Noé wapga tjëyoga. Tjëyo kjrina kjrina tak beno lok kjibokwo ère go ba kjokëso tjok, ba kjok baïya tjok bakoe. Klung

---

* **10:21** Hebreo tjlökwo ère llë'loklo miydëy yötso llëme. E Jafet shji Sem loklo, llëm ga Sem shjiy Jafet loklo. Kjone dey miydëy yötso llëme. † **10:25** Hebreo tjlökwo Péleg, e shdök loklo.

piktong irgo ga epga shdöktong beno löng kjone pogo. Eeri ga tjëyo löng kjrina kjrina kjok kjwang jïkong, e Noé wapga tjëyoga.

11

Babel kjokyo

¹ Dbar eshkosko ga nopga uunkong tjëlë tjëlökwo kjwaraso. ² Opshino jek löng dlo wen tëm shwo lëkong dwayo ga jek öötong löng Sinar kjokyo kjing goshko ga sdam wlëna buk kjrina, ga beno löng eshko. ³⁻⁴ Pjlara ga tjëlë ëng kong ga «Shji klung shosho shäryë, piy iök go ber kjang ak dik wlo, u shäryëy e go wlo, ak äska. Sho smoy ëng go ba smokklo dishäng kjoyo, gueniyo sho sï go, ak smokklo sho äska. E go ga kjweri shji u ywë kjwöböso, kjëryo shäryëy ak go pjribri kjókshko. Ga u shäryëy klung akyo go, e shäryëy jem äär jong kjok dogo. E go ga shji shdär llëm, gueniyo shji roy shdär ber kjok kjwang jïkong. Eni ga shji ber tjwlö ara» le.

⁵ Gueniyo ga nopga löng u ywë kjwöböso, kjëryo shäryak ak go pjribri kjókshko, ga löng u shäryë klung akyo go jem jong kjok dogo lëshko ga Jehovah ter öör eshko ba pak li ik. ⁶ Eshko ga wotjlik ga «Nopga kjwe tjëyo kjrinaso, tjëlökwo jong kjwaraso bakoe. Eni ga llëye shärye woydë kës li, e slongga ërë llëme. ⁷ Shji to jer ba tjëlökwo kjlopswë, tjëlë ber löng oblë oblë wlo, tjëlë ga llë layde ëng kong li miyde llëm wlo. Shäryëy eni dey» le.

⁸ Nopga iara Jehovahärë beno tjeng dboy dboy kjok shto oblë oblë eni. Ga ba pak shärye löng li rayarae.

⁹ Kjok eshko ga tjëlökwo kjlopswara Jehovahärë beno

wělē llēmshko ga nopga shdōktong to beno lōng dboy dboy kjok kjwang jīkong. E kjīshko ga kjok ěre kowēba Babel.*

Sem tjěyo tek beno ba irgo

¹⁰ Ěre Sem tjěyo tek beno ba irgo. Kjok piktong irgo ga öötong lu pjloglo pjök ga Sem, e lu pjloglo sak dbäwshko (100) ga wa buk kjlara domer ko Arfaxad. ¹¹ E irgo ga lu ĩno sak dbäw pjloglo shkěng (500) obi, ga wapga weno obi.

¹² Arfaxad, e lu pjloglo sak mya kjingsho shkěngshko (35) ga wa buk kjlara domer ko Selaj. ¹³ E irgo ga lu ĩno sak dbäw pjloglo pkěng kjingsho mya (403) obi, ga wapga weno obi.

¹⁴ Selaj, e lu pjloglo sak myashko (30) ga wa buk kjlara domer ko Éber. ¹⁵ E irgo ga lu ĩno sak dbäw pjloglo pkěng kjingsho mya (403) obi, ga wapga weno obi.

¹⁶ Éber, e lu pjloglo sak mya kjingsho pkěngshko (34) ga wa buk kjlara domer ko Péleg. ¹⁷ E irgo ga lu ĩno sak dbäw pjloglo pkěng kjingsho sak mya (430) obi, ga wapga weno obi.

¹⁸ Péleg, e lu pjloglo sak myashko (30) ga wa buk kjlara domer ko Reú. ¹⁹ E irgo ga lu ĩno sak dbäw pjloglo pjök kjingsho shkaw (209) obi, ga wapga weno obi.

²⁰ Reú, e lu pjloglo sak mya kjingsho pjökshko (32) ga wa buk kjlara domer ko Serug. ²¹ E irgo ga lu ĩno sak dbäw pjloglo pjök kjingsho kjäk (207) obi, ga wapga weno obi.

---

* **11:9** Hebreo tjlökwo Babel, e tjlökwo wělē llēm loklo.

²² Serug, e lu pjloglo sak myashko (30) ga wa buk kjlara domer ko Najor. ²³ E irgo ga lu ĩno sak dbäw pjloglo pjök (200) obi, ga wapga weno obi.

²⁴ Najor, e lu pjloglo sak pjök kjingsho shkawshko (29) ga wa buk kjlara domer ko Taré. ²⁵ E irgo ga lu ĩno sak dbäw kjingsho sak kjwara kjingsho shkaw (119) obi, ga wapga weno obi.

²⁶ Taré, e lu pjloglo sak kjäkshko (70) ga wapga tjeng domerga ko Abram, Najor, Jarán.

Taré tjëyo tek beno ba irgo

²⁷ Ęre Taré tjëyo tek beno ba irgo. Ba wapga ko Abram, Najor, Jarán. Jarán, e wa kjlara ko Lot. ²⁸ Jarán li wolono buk Caldea so kjokyo ko Ur, e weno bukshko. Wolonoshko ga ba data sök së obi.

²⁹ Walë shäng kjlara ko Saray. Abram, e orkwosmono ba tjok. Jarán, e wapga walëga ko Milca, Iscá. Najor, e orkwosmono Milca tjok. ³⁰ Saray, e wapga llëm, e kjrongo kjishko.

³¹ Taré wlo opshino Caldea so kjokyo ko Ur dwayo, jongya jong Canaán kjokyo wlo. Ga ba wa Abram, e söra jek Abram boy Saray tjok, ba tjër Lot tjok bakoe. Gueniyo ga öötong löng Jarán kjokyo ga beno löng eshko. ³² Kjek eshko ga Taré lu ĩno öötong sak dbäw pjloglo pjök kjingsho shkëngshko (205) ga wolonoe.

12

Abram ichara Sbörë to Canaán kjokyo

¹ Pjlara ga Jehová tjlë Abram kong ga «Bop kjok, bop tjëyo, bop pjeyoga, e rayos ber uunkong, ga pja nom jek kjokyo kjone pin bop kong lishko. ² Eshko ga bop tjëyo tek ber bop irgo li, e iër ber shdär träk

llëm, ber tjëyo kësband wlo. Pja kjimtër, pja ber tjwlõ ara wlo. Eni ga nopga uunkong kjimtër bebi.

³ Æye wotjlik pjlu bop kong ga tja wotjlik pjlu ba kong bebi. Æye wotjlik owa bop kong ga tja wotjlik owa ba kong bebi bakoe. Bop kjishko ga tjëyoga löng kjok ëre kjing go kjimtër uunkong» le.

⁴ Kuya ga toe. Abram lu pjloglo sak jak kjingsho shkëngshko (75) ga opshino Jarán kjokyo dwayo.

⁵ Ba boy Saray, ba shtop Lot, ba llëbo uunkong, ba parkagaga löng ba tjok, e söra jek uunkong Canaán kjokyo. Öötong löng eshko ga ⁶ jëktong ara ga öötong löng Moré kjokyo, kjor jong kjlara kësband lishko, Siquén kjokyo ber buk soshko. Eshkoshko ga Canaán sopga löng eshko obi. ⁷ Eshko ga Jehovah weno shäng Abram kong, ga tjle ba kong ga «Kjok ëre twër ber bop tjëyo tek ber bop irgo li kong» le.

Jehová weno shäng ba kong eshko kjishko ga akkwo tona dlw eng kjing go kjókshko, Jehovah poshrëkklo. ⁸ Pjir ga jek öötong löng dlup shwo lëkong, Betel kjokyo ber buk soshko. Eshko ga ba u shäryak öng kwota go söya jek ba tjok li iara jong Betel kjokyo, Hai kjokyo, e tjrëko. Eshko ga akkwo tona dlw eng kjing go kjókshko, Jehovah poshrëkklo obi. Shäryara pjir ga syöshtono Jehovah kong eshko. ⁹ E irgo ga jek löng shtor shtor, irbo jek jong äär Néguev kjokyo shwo lëkong.

Abram öör Egipto kjokyo

¹⁰ Eshko ga öötong löng lishko ga pjli shrono arae. E kjishko ga Abram wlo opshino to lok ey dwayo, jongya jong Egipto kjokyo, ber löng eshko dbar kjwöbö wlo. ¹¹ Jek löng ääto Egipto kjokyo

ga Abram tjlë ba boy kong ga «Miydër pjlú ga pja wolësowa. ¹² Pja ñya Egipto sopgarë ga pja bor boy le, ga tja zröya lok bop kjishko, pja ber ba kong wlo dani. ¹³ E kjishko ga tja zröya lok bop kjishko llëm wlo ga pja bor dor lëp ba kong eni» le.

¹⁴ Eni ga öötong löng Egipto kjokyo ga kjok eshko sopga tjlë ëng kong ga «Ba boy kjwe wolësowa» le.

¹⁵ Egipto so pjluyo parkagaga omïno lok bakoe. Ga tjlë ba pjluyo kong ga «Walë shrono shäng kjlara wolësowa» le, ga Saray li söra lok jekdo pjlú ushko.

¹⁶ Eni ga Saray kjishko ga Abram wlokjrara, dara lok pjlúe. Sëna öng kës kës chila, ga parkagaga tjwllëk löng pjir wleniyo twara ba kong bakoe.

¹⁷ Gueniyo ga Saray kjishko ga pjlú li shduna Jehovárë, ba pjeyoga uunkong tjok, swlo ichara träk llëm ba ushko. ¹⁸ E kjishko ga Abram rokara pjlú lirë tek ba shwoy, ga tjlë ba kong ga «¿Pja llëbo shäryono bor kong kjweni ega? ¿“Walë ëre bor boy” lorop bor kong llëm ega? ¹⁹ “Kjwe bor dor” lorop bor kong kuzong ga sirashko ga kjwe kjwe kjröror bor boy. Bop boy shäng ëre. ¡Sös bop tjok, ga pjây nomo!» le. ²⁰ Eni ga ba parkagaga ichara Abram ichë jek Egipto kjokyo dwayo, ba boy, ba llëbo uunkong tjok.

13

Abram, Lot, e opkiono lok dboy dboye

¹ Abram opshino to Egipto kjokyo dwayoshko ga jek öötong shäng Néguev kjokyo, ba boy, ba shtop Lot, ba llëbo tjeng kës li tjok. ² Eshko ga Abram dbur sho shöylör ara, dbur sho pjlublún ara, öng ara bakoe. ³⁻⁴ E irgo ga jek löng shtor shtor, irbo

jek jong äär Betel kjokyo shwo lëkong. Dëna sök lishko ga akkwo tona dluw ëng kjing go kjókshko, Jehovahá poshrëkklo. Kjek eshko, e buk Betel kjokyo, Hai kjokyo, e tjrëko. Öötong'löng eshko iröng obi ga syõshtono Jehovahá kong obi.

⁵ Eshko ga Abram shtop Lot, e öng ara, parkaga ara, ba kjokwa dik. ⁶ Ba kjok'löng lishko ga öng ara anmoyõ kjishko ga ba öng dli pjitënge. E kjishko ga ber'löng eshko uunkong ga äe. ⁷ Dli ara llëm kjishko ga Abram öng dagaga ëngkjwë lok ara Lot ï tjok. Eshko dbaryo ga Canaán sopga, ferezeoga, e löng eshko obi.

⁸ Eni ga pjlara ga Abram tjlë Lot kong ga «Shji epenga döe. E kjishko ga shji iirkë ëng tjok kar kar ga äe. Bi parkagaga ëngkjwë ëng tjok ga ä bakoe. ⁹ Rokër bop kong sira ga pja opkjos ber sök dboye. Kjek ëre ïzong. Woydëp kjone dey ga kjrozong. Pja jek milëkong ga tja jek këlë. Pja jek këlëkong ga tja jek milë» le.

¹⁰ Kuya ga ãya Jordán sdamyo kjok kjwang jïkong. ãna ga Jordán diyo kjwo kar kar äär jong Zoar kjokyo go, e diyo bayo ara, so kjok shäryara Jehovahäre Adán kong li kjoyo, so Egipto kjokyo kjoyo bakoe. (Eshko ga Sodoma kjokyo, Gomorra kjokyo, e pjiyde Jehovahäre llëm obi.) ¹¹⁻¹³ Eni ga kjok kjrara Jordán sdamyo shwo lëkong, ga to jek dlo wen tëm shwo lëkong, öötong sök eshko, Sodoma kjokyo ber buk soshko. (Sodoma sopga, e wotjlik owa erä. Llëbo owa shäryara lok ara Jehovahá bokso.) Abramda beno sök Canaán kjokyo. Abram, Lot, e opkjono lok dboy dboy eni.

¹⁴ Lot to irgo ga Jehová tjlë Abram kong ga «Kjok ïs yõtso llaw pogo. ¹⁵ Pja bokkwo dbo äär kjone lishko ga kjok, e twër uunkong ber bop kong, bop tjëyo tek ber bop irgo li kong, ber bomi kong ïyado wlo. ¹⁶ Bop tjëyo li iër shdär lok träk llëm, shtëy ga äär llëm, klung pjlungyo wleni. ¹⁷ ¡Eni ga pja jëkzong! Kjok ïs kjwang jïkong, e twër ber bop kong kjïshko» le.

¹⁸ E irgo ga poshäryono ga toe. Domer sök kjlara ko Mamré. E kjor këskës lok arae. Kjok eshko ga Hebrón kjokyo ber buk soshko. Abram wlo öötong löng eshko ga akkwo töna Abramdë dluw ëng kjing go kjókshko, Jehová poshrëkklo.

14

Lot wlikara Abramdë

¹⁻² Eshkoshko ga pjlupga doglo pkëng (4), e ëngkjwono pjlupga doglo shkëng (5) tjok. Pjlupga doglo pkëng (4) li, e Sinar so pjluyo ko Amrafel, Elasar so pjluyo ko Arioc, Elam so pjluyo ko Quedorlaómer, Goyim so pjluyo ko Tidal. Pjlupga doglo shkëng (5) li, e Sodoma so pjluyo ko Bera, Gomorra so pjluyo ko Birsá, Admá so pjluyo ko Sinab, Zeboyín so pjluyo ko Semeber, Bela so pjluyo. (Bela kjokyo, e ko Zoar kjokyo bakoe.) ³⁻⁴ Eshko dbaryo ga pjlupga doglo shkëng (5) li ichaga Pjlu Quedorlaómer lirë sök lu sak kjwara kjingsho pjök (12) tjän. Gueniyo öötong luyo sak kjwara kjingsho myashko (13) ga epga wotjlino ëngkjwë ba tjok. Eni ga shkëng (5) jïkong li ëng töno lok, ga ba ëngkjwagaga söra jek lok Sidín sdamyo, Di Bäng Buk Kësbang Dlek lishko.

⁵ Öötong lu pjlara obi ga Pjlu Quedorlaómer jongya jong eshko, pjlupga löng ba shwo lëkong li tjok, ëngkjwë wlo. Jek löng eshko wopro ga re-faitaga zana lok Astarot Carnayin kjokyo, zuzitaga zana lok Jam kjokyo, emitaga zana lok Save Quiri-atayin kjokyo. ⁶ Horeoga zana lok Seir kjokyo dlup shwo lëkong, irpjana lok äär löng Parán kjokyo. E ber buk kjok dogro no llëmshko li worbo go. ⁷ Tek iröng shrono löng Enmispát kjokyo, e ko Cades kjokyo bakoe. Eshko ga Amalec tjëyoga zana lok pjire. Amorreoga löng Jazezón Tamar kjokyo li zana lok pjir bakoe.

⁸⁻⁹ Epga zana lok pjir irgo ga jek öötong löng Sidín sdamyó shara. Eshko ga pjlupga doglo pkëng (4) li ëngkjwono pjlupga doglo shkëng (5) li tjok. ¹⁰ Sidín sdamyó lishko ga pjlëbgwo lok träk llëm, roshko di shäng sho sī tjeng tjunge. Eni ga Sodoma so pjluyo, Gomorra so pjluyo, e tök le lokshko ga lono jer lok pjlëbgwo li roshko. Eshko ga pjlupga zana lok pjir doglo mya obi li, e töktong jem lok dlup shwo lëkong.

¹¹ Sodoma kjokyo, Gomorra kjokyo ga dli llë, llëbo tjeng kës tjwlō tjok li, e söra lok pjlupga ba kjangyoga lirë drete. ¹² Abram shtop Lot, e sök Sodoma kjokyo kuzong ga shara lok, söra to ba llëbo tjeng kës li tjok bakoe. ¹³ Gueniyo ga no töktong kjlara, ga Lot roy söra jek öötong Abram, hebreo li kong.

Eshkoshko ga Abram sök Mamré kjor kës kës lok lishko. Mamré, e amorreo. E lëmgá tjeng do pjök, kjlara ko Escol, kjlara ko Aner. Pjlara ga domerga doglo mya li tjlōkwo lono ëng kong Abram tjok.

Tjlëno ëng kong jlökoyo ga «Oba ëngkjwë woydë bi tjok wleni ga shji ëng wlikë sharae» lara eni.

¹⁴ Eni ga roy kura Abramdë ga ba shtop söraba toe. Eshko ga Abram ëngkjwagaga tjeng doglo sak dbäw pjloglo mya kjingsho sak kjwara kjingsho kjwong (318). Epga kuno jem löng uunkong ba tjok. Eni ga söra jek pjlunga pkëng (4) li irpjang, äär jong Dan tjëyoga kjokyo. ¹⁵ E shkëyo ga ba ëngkjwagaga li shdöra beno tjeng dboy dboy, ga pjlunga li kopjrina lok pjribrie. Eshko ga popdara, irpjana lok öötong löng Hobá kjokyo, e Damasco kjokyo pjlor kalëkong. ¹⁶ Eni ga llëbo kjrara, söra tjeng ba tjok li döra Abramdë ba shjiryö drete. Ba shtop Lot, ba llëbo, ba walëga, ba nopga uunkong, e döra eni.

Melquisedec tjlökwo lono beno pjlu Abram kong

¹⁷ Quedorlaómer, pjlunga löng ba shwo lëkong li, e zana pjir ga Abram bojono tek iröng obi. Öötong shäng Save sdamyö ga Sodoma so pjluo opshino jek ba wlokjrë irbo. ¹⁸ Domer shäng kjlara ko Melquisedec. E Salem so pjluo. E omwlokjrono bakoe. E syöshtaga Sbö Tjwlö Kësbangyo kong ba pjeyoga kjishko. Eshko ga pjlung shosho suk pjir shira, twara Abram kong, kjillgwo bo dyo dbo ara tjok. ¹⁹ Ga tjlëno beno pjlu ba kong. Tjlë ga «Pja kjimte Sbö Tjwlö Kësbangyorë ara.

E kjok uunkong shäryaga.

²⁰ Pja kjimtara,

bop moskwoga iara beno tjeng bop wloshko,
ga zanop song erä.

E kjishko ga e poshrëy kësbang ãyado» le.

Eni ga llëbo wlëna Abramdë kës li shtara äär ba sakyö (10) go, ba sakyö (10) go, shira kjrina kjrina, ga twara beno Melquisedec kong.

²¹ E irgo ga Sodoma so pjluyo tjlë Abram kong ga «llëbo uunkong dörop kjwe ber tjeng bop kong ga pjlú, gueniyo bor nopga kjwera twos bor kong iröng obi» le.

²² Kuya ga tjlë ba kong ga «Tja tjlëno Jehová kong jlökoyo. E Sbö Tjwlö Kësbangyo. E kjok uunkong shäryaga. ²³ Loror ba kong jlökoyo ga llëye bopoya kjrër llëm, trer kjwara llëm, drepkwota pjrikklo pjlara llëm bakoe. Eni ga llono ga tja llëbo ara wleni ga twaga pjarë bor kong lëp ga äe. ²⁴ Llëye woydër ber bor kong llëm, dli uara bor nopgarë li döe. Gueniyo ga domerga bor yorkaga Aner, Escol, Mamré, kjwepga wle kongda llëbo twos kjrina kjrinae» le.

15

Jehová tjlökwo twono Abram kong, beno iyado wlo

¹ E irgo ga Jehová weno shäng Abram kong yoshko wleni, ga tjlë ba kong ga «Abram, llëye bangkjrëp llëme. Tja bop wlikaga. Llono ga pja iër ber tjwlö ara. E kjishko ga llëye bangkjrëp llëme» le.

²⁻³ Kuya ga tjlë ba kong ga «Jehová, llëye shäryëp woydë li shäryëp ga pjlúe. ¿Tja ber tjwlö ara llëno? Miydëp pjlú ga tja wapga drete. Tja kong wapga tworop llëme. E kjishko ga tja wolonoshko ga bor llëbo uunkong ber bor parkaga tjwlëk shäng pjir wleniyo ko Eliezer kong. E bor pjeyo llëm, e Damasco so» le.

⁴ Kuya ga tjlě ba kong ga «Bop llěbo uunkong ber ba kong llēm, e ber bop wa domer onmo li kong» le. ⁵ Eshko ga Abram sōra jek kjoko, ga tjlě ba kong obi ga «Kjok dogo is yōtso. Dbala shtozong, shtěp ga pjlúre ip wlo. Bop tjěyo tek ber bop irgo li ber trāk llēm kjweni bakoe» le.

⁶ Kuya ga tjlōkwo kjrara, ga mār beno shäng ba go. E kjishko ga iara Jehovárě beno pjlo bek ba bokso. ⁷ Ga tjlě ba kong ga «Jehová li tja. Pja shiror tek Caldea so kjokyo ko Ur li dwayo, kjok ěre twěr ber bop kong wlo, kjok ěre twěr ber bop tjěyo tek ber bop irgo li kong wlo bakoe» le.

⁸ Kuya ga tjlě ba kong ga «Tjlapga Jehová, ěkjok ěre ber bor kong jlōkoyo miyděr sorě?»

⁹ «Öng tek sös bor kong kop eni: sōgla popga wapga llēm obi wleniyo kjlara, shwling ushko so popga kjlara, öng wlěp ushko so wlěnggla kjlara, mya jīkong mikbo lu pjloglo mya döe. Dunggwo tek sös kjwo pjok oblě oblě bako, kjwara kěsbang wleniyo, kjwara chirawa wleniyo» le ba kong.

¹⁰ Kuya ga llěbo rokara li sōra uunkong Jehová kong. E irgo ga zrōra, sho shora wok, ga iara tjeng ěng gomyo. Dunggwora shora llěme. ¹¹ Ba öng sho shora, iara tjeng lishko ga lā tjwe lok trāk llēm ba kjing go, gueniyo shgawe Abramdē shäng eshko. ¹² Kjok ro zar wleni ga Abram sjeno, opbuno, ga pono rong anmoyō. Buk pěshko ga ĩya yoshko go ga kjok ro beno yět, ga bangkjrara ara.

¹³⁻¹⁵ Eshko ga Jehová tjlě ba kong ga «Pja äär tjlablashko, ga pja wolon döröshko ga pja sök wlěp ĩyado. Gueniyo ga lěr bop kong jlōkoyo ga bop tjěyo tek ber bop irgo li äär löng kjok shto oblě. Eshko

ga ber löng parkagaga tjwëlëk löng pjir wleniyo, ga bokrotkëba, ga opshik ga ä, äär jong lu pjloglo sak dbäw pjloglo pkëng (400). Gueniyo ba bokrotkagaga li, e shdungga tjarë. Bop tjëyoga opshik ey dwayoshko ga llëbo tjeng kës li söya lok jek ba tjok pjire. ¹⁶ Eeri ga amorreoga löng kjok ëre kjing go, llëbo owa shärye lok ara, gueniyo llëbo owa shärye löng li äätë ba dbo go llëm obi. E kjïshko ga bop tjëyoga tjwe iröng maling llëme. Lu äär pjloglo sak dbäw pjloglo pkëngshko (400) ga bop tjëyoga tjwe löng kjok ëreshko iröng obi» le.

¹⁷ Kjok ro zoktongshko ga kjok ro beno yët erä. Eshko ga sbi weno pjang kjwara, roshko yō sho tur jonge. Kjor weno pjang bok kjwara dbo go iök pjë jong ri rie. Pjöyïkong jëk lok ba öng sho shora tjeng li tjrëko. ¹⁸ Eshko ga Jehová tjëlë Abram kong ga «Tjëlökwo twër bop kong, ber ïyado wlo. Kjok ëre twër bop tjëyo tek ber bop irgo li kong, tek Egipto diyo dwayo äär jong Éufrates diyo kësbang li go. ¹⁹ Eeri ga kjok ëre, e quenitaga kjokyo, Cenaz tjëyoga kjokyo, cadmoneoga kjokyo, ²⁰ Het tjëyoga kjokyo, ferezeoga kjokyo, refaitaga kjokyo, ²¹ amorreoga kjokyo, Canaán so kjokyo, gergeseoga kjokyo, Jebús so kjokyo bakoe» le.

16

Agar, ba wa Ismael

¹⁻³ Abram sök Canaán kjokyo lu pjloglo sak kjwarashko (10) ga ba boy Saray wapga llëm obi. Gueniyo ga walë Egipto so shäng kjlara ko Agar, e Saray parkaga tjwëlëk shäng pjir wleniyo.

Pjlara ga Saray tjlē ba lanma kong ga «Tja kuzong. Jehová kjīshko ga tja kjrong. E kjīshko ga rokēr bop kong ga pja pē Agar tjok. Ba kjīshko ga tja wapga tjok kjwe» le.

Kuya ga «jölö» le ba kong.

Eni ga Agar twara Abram kong, pē ba tjok wlo. ⁴ Eshko ga pono ba tjok, ga beno shäng kjlaraso llēme. Eshko jek lēkong ga ba pjlu Saray bangkjre ame.

⁵ Eni ga Saray tjlē ba lanma kong ga «jBop kjīshko ga tja bangkjre ame! Twak tjarē bop kong, bop boy wlo. Era wloshko dörö kjīshko ga wotjlīk ga e tjwłō ara, bor kjinmo le. Ęye diktong li ě, pjare, de tja miydaga ber Jehovárē» le.

⁶ Kuya ga tjlē ba kong ga «Tja kuzong. Bop parkaga li shäng bop wloshko. Llēye shäryēp woydē ba tjok li miydaga ber pjarē» le. Eshko jek lēkong ga Agar bokrotke Saraydē ara.

E kjīshko ga töktong to ey dwayo. ⁷ Jēk shäng kjok dogro no llēmshko ga öötong woshtë sök di bäng buk kjwara li zlong bäng, e buk irbo jek jong äär Sur kjokyo li sor go. Eni ga wlēna Jehová parkaga kjok dogo so lirē* sök eshko. ⁸ Ga tjlē ba kong ga «Agar, ¿pja tek kjone dwayo? ¿Pja to kjone?»

«Tja to shäng bor sogo Saray töywē» le ba kong.

⁹ Kuya ga tjlē ba kong ga «Pja nom jek bop pjlu Saray ushko iröng obi. Llēye le bop kong li kolozong» le. ¹⁰ Ga tjlē ba kong obi ga «Bop tjēyo tek ber bop irgo li iēr ber shdär trāk llēm, shtēy ga äär llēme.

¹¹ Pja shäng kjlaraso llēme.

---

* **16:7** Jehová parkaga kjok dogo so le li, e Sbö om go layde.

Llono ga pja wa buk kjlara domer,
 e koiëp Ismael,†
 pja woydë ara li miyde Jehovárë pjir kjïshko.

¹² Bop wa, e ber shäng tjëkso llëm,
 sëgro äya kjloshko so wleni.
 E ber nopga uunkong moskwo.

Ëye wotjlík pjlú ba kong llëme.
 E ber shäng ëngkjwë ba pjeyoga tjok ïyado» le.

¹³ Kuya ga wotjlík ga «Tja ïna Sbörë, ga tja sök së obi» le. E kjïshko ga Jehová, e tjlëno ba tjok li kowara Sbö, Bor Ìga. ¹⁴ E kjïshko ga di bäng buk Cades kjokyo, Béred kjokyo, e tjrëko li kowëba Sbö Sök Ìyado, Bor Ìga li di bäng.

¹⁵ E irgo ga wa buk kjlara domer, ga koiara ba data Abramdë Ismael. ¹⁶ Eshko ga Abram lu pjloglo sak kjwong kjingsho tjer (86).

17

Sbö tjlökwo twono Abraham kong, beno ïyado wlo

¹ Abram lu pjloglo sak shkaw kjingsho shkawshko (99) ga Jehová weno shäng ba kong, ga tjlë ba kong ga «Tja ëre Sbö, llëye shäryër woydë li shäryër ga pjlúe. Tja kolozong. Pja jëk pjlo bek bor bokso bakoe. ² Tjlökwo twër bop kong, ber ïyado wlo, ga bop tjëyo tek ber bop irgo li iër ber shdär träk llëme» le ba kong.

³ Kuya ga kjök tonu, kujono bokdo kjlay klung go. Eshko ga Sbö tjlë ba kong ga ⁴ «Tjlökwo twër bop kong, ber ïyado wlo li eni: Pja ber tjëyoga ara data.

---

† **16:11** Hebreo tjlökwo Ismael, e kuya Sbörë loklo.

⁵ Ga eeri jek lëkong ga pja ko ber Abram* ame. Pja ko ber Abraham† shara, pja ioror beno tjëyoga ara data kjĩshko. ⁶ Bop tjëyo tek ber bop irgo li iër ber shdär träk llëme. E tjrëko pjlupga wen. Epga ber löng tjëyoga oblë oblëe. ⁷ Tjlökwo ëre twër bop kong, bop tjëyo tek ber bop irgo li kong bakoe. Tja bop Sbö ïyado, tja ber ba Sbö ïyado bakoe. ⁸ Pja sökshko li ko Canaán. Pja kjok ëre so llëm, gueniyo kjok buk kës ëre twër ber bop kong ïyado wlo, epga kong bakoe. Ga tja ber ba Sbö ïyado» le.

⁹ Ga tjlë Abraham kong obi ga «Tjlökwo twër bop kong li shäryos eni ïyado. Bop tjëyo tek ber bop irgo li omshäryë eni bakoe. ¹⁰ Tjlökwo twër bop kong, ber ïyado wlo li ber eni: Domerga löng bomi tjok kjlobi li ber löng doyo jyã tak pjire. ¹¹ Eni ga bomi chimkwo dbo kwota zëmi tas, e ber tjlökwo ëre kjroromi jlökoyo li jyãglo. ¹²⁻¹³ Eeri jek lëkong ga chidaga domerga wen tjeng bomi tjrëko kjlobi li äär dbar kjwongshko (8) ga doyo jyã tëmi pjir eni, bomi wapga, bomi parkagaga tjwlëk löng pjir wleniyo li wapga bakoe. Bomi parkagaga tjwlënomi shto oblë so kong li doyo jyã tëmi pjir bakoe. Pjäy domerga doyo jyã të uunkong. Ba jyãglo ëre ber pjang bomi sho go ïyado, tjlökwo tworor bomi kong li dik. ¹⁴ Ëye doyo jyã të llëm ga ber sök bomi tjok ga äe. Eni wleni ga tjlökwo tworor bomi kong li shäryara llëm kjĩshko ga ichozĩ bomi shwoy dwayo» le.

¹⁵ Eshko ga tjlë ba kong obi ga «Bop boy kjwe

---

* **17:5** Hebreo tjlökwo Abram, e data tjwlö ara loklo. † **17:5** Hebreo tjlökwo Abraham, e tjëyoga ara data loklo.

ko ber Saray ame. Eeri jek lëkong ga ko ber Sara shara. ¹⁶ Lëbo shäryër ber pjlú ba kong. Bop kong wa twër kjlara domer ba tjok. Sara, e ber tjëyoga ara mekë. Ba tjëyo tek ber ba irgo li tjrëko pjlupga wen» le.

¹⁷ Kuya ga kjök tonon, kujonon bokdon kjlay klung go, ga jar jongo. Wotjlik sök ga «¿Domer luyon sak dbäw (100) ga data sorë? ¿E ga Sara luyon sak shkaw (90) ga wa tjok sorë?» le. ¹⁸ Eni ga tjlë Sbö kong ga «Rokër bop kong ga tjlökwo tworop bor kong li twos Ismael kong dey» le.

¹⁹ Kuya ga tjlë ba kong ga «Llëme. Loror bop kong ga bop boy Sara, e llonon ga wa buk kjlara domer. E koiëp Isaac. Tjlökwo tworor bop kong, ber iyadon wlon li shäryër ber ba kong, ber ba tjëyon tek ber ba irgo li kong bakoe. ²⁰ Pja syöshtë sök Ismael kjishkon li kuror, ga kjimtër bakoe. Ba tjëyon tek ber ba irgo li iër ber shdär träk llëme. Ga iër ber tjëyon kësbange. E tjrëkon pjlupga wen doglon sak kjwara kjingshon pjök (12). ²¹ Gueniyon ga lu pjlara gon ga pjäy wa buk kjlara domer kon Isaac. Tjlökwo tworor bop kong, ber iyadon wlon li, e ber ba kong eröe» le.

²² Sbö tjlënon ba kong pjir ga opshinon ton ey dwayon. ²³⁻²⁷ E dbaryon ga domerga löng ba ushkon li doyon jyã taran Abrahamdë uunkong, ba wa Ismael, ba parkagagan tjwlëk löng pjir wleniyon weno tjeng ba ushkon, ba parkagagan tjwlënan shton oblë li bakoe. Eshkon ga Abraham lu pjloglon sak shkaw kjingshon shkaw (99), ba wa Ismael lu pjloglon sak kjwara kjingshon mya (13). Domerga li doyon jyã taran uunkong, lara Sbörë ba kong sorë li eni.

18

Domerga tjwe löng doglo mya Abraham pjlok

¹ Dbar kjwara ga Abraham sök Mamré kjor këskes lok lishko, ba u zlong bäng. Eni ga dlo dluw wleni ga Jehová weno shäng ba kong. ² İya jekdo ga domerga bë löng ba zlong bäng doglo mya. Sök li kojono maling ba wlojkrë, ga kjök tono, kujono bokdo kjlay klung go, ³ ga tjlä ba kong ga «Tjlapgaga, rokër bomi kong sira ga pjây brik maling llëme. ⁴ Kumi ga pjlu wleni ga tja di rokë bomi kong, pjây dre shkwë e go wlo. Pjir ga pjây woshtë wop tjok kjor ëre dorko. ⁵ Pjây löng töshko. Pjây brikdë llëm obi ga pjây sën, pjây jëk ga dbo tjok wlo. Pjây shrono bor ik kjishko ga tja wopjluë. Bor u ëre bomipjõy bebi» le.

Kuya lok ga «Pjlúe» le lok ba kong.

⁶ Eni ga Abraham opzrëno jek ba u roy, ga tjlä Sara kong ga «Pjlung sho kjros bayo eeje. Sho llrus, ga suzong. İshäryos malinge!» le. ⁷ Lara eni ga opshino ey dwayo, ga jek öötong shäng ba sögla tjeng lishko, shara kjlara pjlu wleniyo, twara ba parkaga kong, poshäryë jekdo wlo. ⁸ Eni ga dli li poshäryara pjir ga söra, twara Abrahamdë ba kong lok, ue lok wlo. Öng nä dyo, öng nä dyo shor, e twara ba kong lok bakoe. İë löng kjor dorko wopro ga e shäng ba dë.

⁹ Iono lok pjir ga tjlä lok ba kong ga «¿Bop boy Sara kwonllo?»

«Shäng kjweshko, kjër roy» le ba kong.

¹⁰⁻¹³ Domerga doglo mya li, kjlara, e Jehová. Tjlä Abraham kong ga «Lu pjlara go ga pja in tjwe obi.

Eshko ga bop boy Sara wloshko wa tjeng kjlara domer tjän» le.

Kura Sararë kjër pjlor go, ba lanma kokso'lekong. Eshko dbaryo ga Abraham tjlabla, Sara bakoe. Ga Sara, ba dbar mokyo ñya ame. E kjishko ga jar jong, ga wotjlik ga «Tja tjlablae. Bor lanma tjlabla bakoe. ¿Tja wa tjok sorë?» le.

Jar shäng li kuya Jehovárë ga tjlä Abraham kong ga «¿Sara jar ega? ¿Tjlabla kjishko ga wa tjok ga äe lere? ¹⁴ ¿Llëbo kjang, shäryako llëm Jehová kong tjokde? Lu pjlara go ga pja ñn tjwe obi. Eshko ga Sara wloshko wa tjeng kjlara domer tjän» le.

¹⁵ Kuya Sararë ga bangkjrara ara, ga tjlä ga «Tja jatong llëme» le.

«Miydër pjir ga pja jatong» le Jehovárë ba kong.

Abraham lano Jehová tjok Sodoma kjokyo kjishko

¹⁶ Iono lok pjir ga irbo shano to Sodoma kjokyo, ga wlobyara Abrahamdë irbo. ¹⁷⁻¹⁸ Eshko ga Jehová wotjlik ga «Abraham ber tjëyo kësbang, dbo ara data. Tja tjläno ba kong jlökoyo ga ba kjishko ga tjëyo löng kjrina kjrina kjok kjwang jikong li kjimtër. E kjishko ga llëye shäryër li lër ba kong dey. ¹⁹ E kjroror nopga uunkong tjrëko, ba tjëyo tek ber ba irgo li pñya bor kolë wlo, jëk löng bëy wlo. Eni ga llëye loror li shäryër uunkong. Kjroror parkë shäng bor tjok e kjishko» le.

²⁰ Eni ga Jehová tjlä ba kong ga «Sodoma sopga, Gomorra sopga, e roy owa. Kur ga llëbo shärye löng owa li, e kësbang anmoyö. ²¹ E kjishko ga tja jongya eshko roy kuror owa li jlöre ik wlo. Eni llëm wleni ga miydër eshko» le.

22 Eshko ga domerga do pjök ba pjloga li jer Sodoma kjokyo, gueniyo Jehovahá beno shäng Abraham tjok obi. 23 Wop tjok ga Abraham tjlë ba kong ga «¿Nopga owa li tjrëko nopga pjlo bek tjok wleni ga pjip uunkongde? 24 ¿Kjok eshko nopga kjwelöng pjlo bek sak shkëng (50) wleni ga pjip jek enire? ¿Zröp nopga owa löng li tjokde? 25 Nopga pjlo bek shdum nopga owa li tjok ga äe. Nopga pjlo bek llgwep nopga owa li dik ga äe. Rokër bop kong sira ga shäryëp eni llëme. Pja nopga löng kjok ëre kjing go li llgwegä. Miydër ga pja kjok llgwek beke» le.

26 Kuya ga tjlë ba kong ga «Sodoma sopga wlënor pjlo bek löng sak shkëng (50) wleni ga epga kjishko ga shdun llëme» le ba kong.

27 Eshko ga tjlë ba kong obi ga «Tja jnep kësbang, pja bangkjrër llëm wleni. Pja Sbö, tja domer. Tja domer song, tjwlö llëme. 28 Kjwe shkëng (5) obi äär sak shkëng (50) wlo. ¿Shkëng (5) kjishko ga kjok pjip jek enire?»

Kuya ga tjlë ba kong ga «Wlënor pjlo bek löng sak pkëng kjingsho shkëng (45) wleni ga shdun llëme» le.

29 Eshko ga tjlë obi ga «Wlëp tjeng sak pkëng (40) erö dikjoyoe» le.

Kuya ga tjlë ba kong ga «Epga sak pkëng (40) li kjishko ga shdun llëme» le.

30 Eshko ga tjlë ga «Rokër jek bop kong obi ga pja iirkë bor kong llëm, rokër bop kong ara li kjishko. ¿Wlënop tjeng sak mya (30) erö wleni ga llëye shäryëp?»

Kuya ga tjlë ba kong ga «Epga sak mya (30) li kjishko ga shdun llëme» le.

³¹ Eshko ga tjlě obi ga «Tjlapga, pja bangkjrër llēm wleni. ¿Wlěnop pjlo bek lōng sak pjök (20) erö wleni ga llēye shäryöp?»

Kuya ga tjlě ba kong ga «Epga sak pjök (20) li kjışhko ga shdun llēme» le.

³² Eshko ga tjlě pjłara obi ga «Tjlapga, pja iirkē bor kong llēme. Kjakrokēr bop kong pjir ēre dōe. Pja barwēr ame. ¿Wlěnop tjeng sak kjwara (10) wleni ga llēye shäryöp?»

Kuya ga tjlě ba kong ga «Epga sak kjwara (10) li kjışhko ga shdun llēme» le ba kong.

³³ Jehová tjlěno ba kong pjir ga to ey dwayo, ga Abraham jek ba ushko irōng obi.

19

Sodoma kjokyo, Gomorra kjokyo, e pjira Jehovárē

¹ Kjek ro zar jekshko ga Sbö parkagaga kjok dogo so do pjök li jek öötong lōng Sodoma kjokyo. Ga opzrēno jek kjök li roshkoshko ga Lot sök eshko. İya sök ga kojono ba wlokjrē, ga kjök tonο, kjujono bokdo kjłay klung go, ² ga tjlě ba kong ga «Tjlapgaga, rokēr bomi kong sira ga pjāy ber lōng bor ushko shkēr kjwara. Bor u, e bomipjōy bebi. Eshko ga pjāy dre shkwē ga pjłue. Pjāy brik bong, kjok shrōngto jā» le.

Kuya lok ga tjlě ba kong ga «İlēme. Tjawa ber lōng kjoko dey» le.

³ Gueniyo «Shji to ushko» le ba kong kjēr kjışhko ga to jek lok ba tjok ushko. Öötong lōng eshko ga sēna dli owa llēm, pjlung shosho suk pjir shäryak ba uukklo tjok llēm bako, ga uara lok.

⁴ Löng poydë llëm obishko ga domerga Sodoma so öötong löng eshko uunkong, kësks chila, ga Lot u kopjrina lok pjribrie. ⁵ Eshko ga öö le lok Lot kong, tjlä ga «¿Domerga tjwe löng luna bop ushko yë kwonllo? ¿Shis borwa kong kjoko! ¿Tjawa pë woydë ba tjok!» le.

⁶ Kuya Lotdë ga opshino jek kjoko, lan ba tjok wlo, ga u bäng bängzara tuk, ba kokso lëkong. ⁷ Eshko ga tjlä ba kong lok ga «Lër bomi kong ga llëbo owa shäryëmi eni llëme. ⁸ Tja wapga walëga tjeng do pjök, domerga miydoydë llëm obi. Epga twotë bomi kong dey. Llëye shäryëmi woydë ba tjok li miydaga ber pjäydë. Gueniyo rokër bomi kong sira ga domerga lëmi li maga tjarë kjïshko ga kong llëye owa shäryëmi llëme» le.

⁹ Kuya lok ga tjlä ba kong ga «¿Pja opkjos ëre dwayo! Pja na so llëme. Tjawa ichëp woydë kuzong ga pja kong llëbo owa shäryërwa, llëbo owa shäryërwa ba kong lok li kjinmo» le lok ba kong eni, ga jek ri ri ba kjing go, u bäng li dloya wlo.

¹⁰ Gueniyo ga Lot wlikara domerga löng ba u roshko lirë, shira jek u roy, ga u bäng bängzara tuke.

¹¹ Eshko ga domerga löng kjoko li iara lok uunkong beno löng kjok ïgö llëme. Eni ga u bäng wlëya lok ga drete.

¹²⁻¹³ Eshko ga domerga do pjök li tjlä Lot kong ga «Sodoma soppa ëre llëbo shäryë löng owa anmoyö, ga roy öötong Jehovahä sök kjok dogo li kong. E kjïshko ga tjawa ichara kjok ëre pjik. Pja opshis na dwayo, pja nom pjolae. Pja pjeyo oblë na tjok ga jek sös bop tjok uunkong, bop wapga, bop kwosga, bop pjeyo oblë tjeng kjok ëreshko bako, kjok ëre pjirwa kjïshko» le.

¹⁴ Eni ga Lot opshino jek ba kwosga ñni rokë, tjlë ba kong ga «Kjok ëre pjiya Jehovárë. E kjïshko ga pjây wlëp llëme. Pjây tökzong pjolae» le.

Gueniyo tjlökwo kjrara lok llëme. Wotjlik lok ga «Shäng tjötoro» le.

¹⁵ Wëshko kjok shröngto ga Sbö parkagaga kjok dogo so li tjlë Lot kong ga «Pja kojös maling, bop boy, bop wapga walëga do pjök, e jek sös bop tjok. Llëm ga kjok ëre shdunwashko ga pjây wolon jek kjok ëre sopga tjok» le.

¹⁶ Gueniyo ga Lot wor kuzong ga shara lok ba orkwo go, songe le Jehovárë kjïshko. Shäryara eni ba boy, ba wapga tjok bakoe. Eshko ga shira lok kjok eshko dwayo, wolon llëm wlo. ¹⁷ Shira lok pjir ga kjlara tjlë ba kong ga «Pjây zronzong. Iröng ñmi llëme. Pjây slan kjok ëreshko llëm bakoe. Pjây tökzong dlup lëkong, pjây wolon woydë llëmda eni» le.

¹⁸ Kuya Lotdë ga tjlë ba kong ga «Llëme. Tjlapgaga, ¹⁹ tja kjimtoromi ara. Pjây pjlu bor tjok. Tja shiromi kjïshko ga tja sök së obi. Gueniyo ga tja tök dlup go ga äe. Kjok pjimishko ga tja doshaya irbo, ga tja wolon. ²⁰ Èreshko kjok buk chira kjrina soye. Tja jek äär eshko ga pjluë. Tja ichozï jek eshko, tja ber sök së obi wlo. ¿Ïmi ga chirawa jlö llëmdo?» le.

²¹ Kuya lok ga kjlara tjlë ba kong ga «Pja kuror. Llëye rokorop bor kong li shäryër eni. Kjok buk lëp li pjir llëme. ²² Pja jëkzong maling kjweshko. Pja äätë kjweshko llëm obishko ga llëye shäryër ga äe» le.

Kjok buk eshko chira li, e kowaraba beno Zoar* e kjĩshko.

²³ Lot äär shäng eshko ga kjok shröng tjän.

²⁴ Eshko ga akkwo ko *azufre* lono ter iök, shrono shunyo wleni, ichara Jehovárë ter kjok dogo dwayo lon Sodoma kjokyo, Gomorra kjokyo, e kjing go wlo. ²⁵ Eni ga kjok eshko pjitong dret, nopga löng eshko kjlobi li wolono dret, llëbo tjeng së eshko kës li pjitong beno dret bakoe. ²⁶ Lot boyda tek shäng ba irgo, ga iröng ãya yalerbo ga posgono beno shäng dlungna akyo.

²⁷ Wëshko kjok shröngto ga Abraham jek öötong shäng lano Jehová tjok bäm go lishko, ²⁸ ga ãya ga sdam kjwang jĩkong pjë jong träk llëm obi äär jong Sodoma kjokyo, Gomorra kjokyo bebi. Beno yõbor erä. ²⁹ Lot sökshko sdamyo pjira Sbörë eni. Gueniyo Abraham woyoshrara kuzong ga Lot shira kjok pjira lishko dwayo.

Moab tjëyo, Amón tjëyo, e weno sorë

³⁰ E irgo ga Zoar sopga bangkjrara Lotdë ara kjĩshko ga opshino jek shäng dlup shwo lëkong, ba wapga walëga do pjök li tjok, ga beno löng guëng jong ööng kjwara eshko li roshko. ³¹ Pjłara ga ba wa këguëyo tjłë ba lëng kong ga «Bi data kjwe tjłablae. Kjok kjwang jĩkong ga oba orkwosmok ãyado. Gueniyo jũshko ga domerga shji orkwosmok ba tjok wlo drete. ³² Kjweri nelõtkey, shji pë ba tjok wlo, shji wapga shdär jek këgong wlo» le. ³³ E shkëyo ga kjillgwo bo dyo dbo ara twara ba data kong. Nelõtcono ga Lot wa bäm ãyo pono ba tjok. Gueniyo nelõ kjĩshko ga to miydara llëme.

* **19:22** Hebreo tjłökwo Zoar, e chira loklo.

³⁴ Wēshko ga Lot wa këguëyo tjlë ba lëng kong ga «Tja kuzong. Luna shkëyo ga tja pono bi data tjok. Eeri shkëyo ga nelōtkëy jek obi, pja pë ba tjok shara wlo, shji wapga shdâr jek këgong wlo» le.

³⁵ E shkëyo ga nelōtkara lok jek obi, ga Lot wa mite pono ba tjok shara. Gueniyo to miydara llëm obi.

³⁶ Eni ga Lot wapga li beno lōng kjlaraso llëm, ba data li i. ³⁷ E irgo ga ba wa këguëyo wa buk kjlara domer, ga koiara Moab. E beno Moab tjëyo data.

³⁸ Ga ba lëng wa buk kjlara domer bebi, ga koiara Ben Amí. E beno Amón tjëyo data.

20

Abraham, Abimélec

¹ E irgo ga Abraham wlo opshino Mamré kjokyo dwayo, to jongya jong Néguev kjokyo. Eshko ga beno lōng Guerar kjokyo, e buk Cades kjokyo, Sur kjokyo, e tjrëko. ² Äär lōng eshkosho ga ba boy Sara, e ba dor le uunkong kong. E kjishko ga Guerar so pjluyo Abimélec no ichono Sara wlokjrë, pë ba tjok wlo le. ³ Eshko ga Sbö tjlë Abimélec kong yoshko ga «Walë sörop kjwe orkwosmok shäng pjire. E kjishko ga pja wolon» le.

⁴ Eshko ga poydë ba tjok llëm obi kjishko ga tjlë Sbö kong ga «Tjlapga, ¿ëye llëbo owa shäryoydë llëm ga pja wotjlik ba zrökde? ⁵ Abraham tjlëno bor kong ga “Walë kjwe bor dor” lara. “Kjwe bor sing jlöe” lara walë lirë bakoe. Eni ga tja opshäryë shäng pjlú bop bokso lër eni bor pjlúshko, llëye owa shäryotë llëme» le.

⁶ Kuya ga tjlë ba kong ga «Miydër pjlú ga pja opshäryë shäng pjlú bor bokso lëp eni bop pjlúshko

jl̄oe. E kjĩshko ga pja ichoror ba porwë llëm, llëbo owa lër li shäryëp llëm wlo. ⁷ Walë kjwe to twëp ba lanma kong iröng obi. Domer, e bor tjl̄okwo laga. E kjĩshko ga syöshtë bor kong bop kjĩshko, pja wolon llëm wlo. Gueniyo twëp ba kong iröng llëm ga lër bop kong jl̄okoyo ga pja wolon, bop pjeyoga uunkong wolon bakoe» le.

⁸ Wëshko kjok shröngto ga ba dboryagaga rokara ba shwoy, ga yoĩno sorë ga lara ba kong pjire. Kuya lok ga bangkjrara ara. ⁹ E irgo ga Abraham rokara Abimélecdë ba shwoy, ga tjlë ba kong ga «¿Llëye shäryorop borwa kongdo? Tja jëktong bëy bop tjok. Gueniyo tja ichorop llëbo owa shäryë, bor nopga ichorop llëbo owa shäryë bakoe. E shäryako llëme. ¹⁰ ¿“Kjwe bor dor” lëp bor kongshko ga pja wotjlik shäng llëro?»

¹¹ «Tja wotjl̄ino ga kjok ëre sopga Sbö bangkjrë llëmdo loror, ga tja zröya lok bor boy kjwe kjĩshko. ¹² Jl̄okoyo ga kjwe bor dor, bor data wa, gueniyo bor mekë wa llëme. Tja orkwosmono ba tjok ga pjlú e kjĩshko. ¹³ “Pja opshis bop data ushko dwayo” lara Sbörë bor kongshko ga tja tjlë bor boy kong ga “Tja kjimtëp sira. Shji äär kjone pogo ga tja bop sing lëp eni” lër ba kong» le Abrahamdë eni.

¹⁴ Eshko ga ba boy Sara twara Abimélecdë ba kong iröng obi. Öng ushko so, sögla, domerga parkagaga tjwlëk löng pjir wleniyo, walëga parkagaga tjwlëk löng pjir wleniyo, e twara ba kong bakoe. ¹⁵ Ga tjlë ba kong ga «Kjok ëre İzong. Woydëp ara kjone dey ga kjros, pja ber sök eshko wlo» le. ¹⁶ Ga tjlë Sara kong ga «Llëbo tworor bop sing kong kjwe tjwlö dbur sho pjlublún kjwo sak dbäw dbäw

(1,000). Tworor ba kong, pja llëbo owa shäryono llëm miydëba e go wlo, pja ber pjlu nopga uunkong ëre bokso wlo, pja owa laga ërë llëm wlo» le.

¹⁷⁻¹⁸ Sara kjishko ga walëga löng Abimélec ushko kjlobi li shduna Jehovärë, beno löng wapga ame. Gueniyo ga Abraham syöshtono Jehová kong. E kjishko ga Abimélec poptara Sbörë. Ba boy, ba parkaga walëga poptara bako, wapga tjok obi wlo.

21

Isaac bukshko dbaryo

¹ E irgo ga llëbo shäryara Jehovärë pjlu Sara kong, lara sorë li eni. ² Abraham tjlablashko ga Sara beno shäng kjlaraso llëme. Lara Sbörë dbaryo lishko ga wa buk kjlara domer, ³⁻⁵ ga koiara ba datarë Isaac. Eshko ga Abraham lu pjloglo sak dbäw (100). Öötong dbar kjwongshko (8) ga chida doyo jyã tara, lara Sbörë ba kong sorë li eni.

⁶ Eshko ga Sara wotjlík ga «Tja iara Sbörë jar. Ga tja wa tjok miydaraba ga oba jar wopjlu bor tjok bebi. ⁷ ¿Tja wa tjeng Abraham tjok kjlara laga ëro? ¡Tjlabla ëmdë ga izong! Ba tjok ga tja wa buk kjlara domer» le. ⁸ E irgo ga Isaac kunoe. Nä döra dbaryoshko ga dli shäryara ba datarë kësbang, ba poshrëkklo.

Agar, Ismael, e ichara Abrahamdë to ba ushko dwayo

⁹ Ismael, e Egipto so Agar li wa Abraham tjok. Pjlara ga shäng tjör Isaac tjok.* İya Sararë ga ¹⁰ tjlë

* **21:9** Hebreo tjlokwo ëre, e shäng tjör Isaac tjok loklo. E shäng Isaac joywë loklo bakoe.

ba lanma kong ga «Bi parkaga tjwlëk shäng pjir wleniyo li ichos jek na dwayo, ba wa kjwe tjok. Pja wolonoshko ga bop llëbo tjeng kës ber Isaac kong eröe. Llëye ber bi parkaga wa kjwe kong llëme» le.

¹¹ Kuya ga bangyo ba kong ara, e ba wa bebi kjishko. ¹² Gueniyo ga Sbö tjlä ba kong ga «Pja woydë kjwozir li kjishko llëm, bop parkaga kjishko llëm bakoe. Llëye roke Sararë bop kong li shäryos eni. Isaac tjëyo tek ber ba irgo li ber bop tjëyo jlökoyo eröe. ¹³ Bop parkaga wa li, e bop wa kjishko ga e iër ber tjëyo oblë, kësbang bakoe» le.

¹⁴ Wëshko kjok shröngto ga dli, di, e iara Abrahamdë ba bapkwö roshko, twara Agar kong, ga iara pjang ba kokso. Eshko ga «Pja nome» le ba kong, ga ichara to ey dwayo, ba wa li tjok.

Kuya ga to jek kjok dogro no llëmshko kjokyo ko Berseba. Eshko ga jëktong llaw pogo, to jongya shäng kjone miyde llëme. ¹⁵ Ba diwa söra li pjitongshko ga ba wa li iara beno sök tjoksa, kjor chirawa jong eshko li dorko. ¹⁶ Ga wotjlük ga «Bor wa kjwe wolon in woydë llëme» le. E kjishko ga opkwono, sirkeno sök pjola, ga beno sök tjoksa, ga slar träk llëme.

¹⁷ Eshko ga ba wa slar jong bebi. Kuya Sbörë ga Agar rokara Sbö parkaga kjok dogo sorë tjlä ter kjok dogo dwayo ga «Agar, ¿pja oto? Llëye bangkjrep llëme. Bop wa kjloshtono li kura Sbörë. ¹⁸ To kjrëba jeke. Rayëp ber tjoksa ame. Ba tjëyo tek ber ba irgo li iër ber tjëyo kësbang» le. ¹⁹ Di bäng shäryak jong kjwara eshko. E pina Sbörë ba kong. Eni ga jek öötong shäng eshko, ga ba di bapkwö li dlina, ga twara ba wa kong, ie wlo.

²⁰⁻²¹ Ismael kunoshko ga beno shäng kjok dogro no llëmshko kjokyo ko Parán. Eshkoshko ga kjim-tara Sbörë. Öötong këguë ga swlë dbuk owa llëme. Ga orkwosmona ba mekerë walë Egipto so tjok.

Abraham, Abimélec, e tjlëno ëng kong jlökoyo

²² Eshkoshko ga Guerar so pjluvo Abimélec öör lan Abraham tjok. Ba ëngkjwaga kägäyo ko Ficol, e söra öör ba yorkë. Öötong löng eshko ga Abimélec tjlë Abraham kong ga «Ïn ga llë pogo shäryëp ga pja kjimte Sbörë ara. ²³ Woydër ga eeri dbaryo ga los bor kong jlökoyo Sbö bokso ga llëye owa shäryëp bor kong llëm, bor tjëyo tek ber bor irgo li kong llëm bakoe. Pja na so llëm, gueniyo pja sök jüshkoshko ga tja wotjlino bëy bop kong. E kjishko ga woydër ga shäryëp bor kong eni bako, bor pjeyoga kong eni bakoe. ¿Kuropde?»

²⁴ «Jöjöö. Lër bop kong jlökoyo ga shäryër bop kong eni» le ba kong. ²⁵ Gueniyo ga tjlë ba kong obi ga «Di bäng shäryak jong kjwara botoya. Gueniyo kjrara bop parkagagarë kjishko ga diyo shirwa ga äe» le.

²⁶ Kuya ga tjlë ba kong ga «E miydër eeri jã liro. Shäryaga ërë miydër llëme. Llëye lopdë bor kong llëme. ¿Eni ga miydër sorë?» le ba kong. ²⁷ Eni ga öng ushko so, sögla, e twara kjlëbö Abimélec kong. E dbaryo ga tjlëno ëng kong jlökoyo beno eni. ²⁸ E irgo ga öng wlëp ushko so popga kjara tjeng dboshko doglo kjäk (7).

²⁹ Ïya Abimélecde ga tjlë ba kong ga «¿Öng kjorop tjeng kjwe llëno wlo?»

³⁰ «Woydër ga öng ëre kjrëp, ber bop kong wlo. Miydëp e go ga di bäng shäryak jong ëre botoya» le ba kong. ³¹ Tjlëno ëng kong jlökoyo kjïshko ga kjok eshko kowara beno Berseba.†

³² Tjlëno eni pjirshko ga Abimélec sano to jek iröng obi filisteo kjokyo, Ficol tjok. ³³ Abrahamda syöshono Jehová kong eshko Berseba kjokyo. Jehová, e ko Sbö Sök İyado bakoe. Eshko ga Abraham kjor dgono kjlara ko *tamarisco*, syöshono eshko kjïshko. ³⁴ Ga beno sök filisteo kjokyo lu kop ara.

22

Abraham tjlïna Sbörë, kole jlökoyore miyde wlo

¹ Öötong lu kop ara ga Abraham tjlïya woydë Sbörë, kole jlökoyore miyde wlo. Eni ga rokara, tjlë ba kong ga «¡Abraham!»

«¿Llë?, Tjlapga» le ba kong.

² Tjlë ga «Isaac, e bop wa kjlaraso. E woydëp ara. Sös Moria kjokyo. Pja äär eshko ga zröp, ga sho sup, pjë dret bor poshrëkklo, dlup jong kjone pin bop kong li goshko» le.

³ Wëshko kjok shröngto ga kojono, öng so kwomgla kjoyo dre töshko poshäryara, wlarglo iara ba kjing go. E irgo ga löng zara, ber Sbö poshrëkklo li sho suya wlo. Pjir ga söra to ba wa tjok, ba parkagaga do pjök tjok bakoe. Eni ga jek kjok kjone lara Sbörë ba kong lishko. ⁴ Jëktong lok dbargwo mya ga İya pjola dwayo ga kjok lara li ber buk wëlle. ⁵ Eshko ga tjlë ba parkagaga kong

---

† **21:31** Hebreo tjlökwo Berseba, e tjlëno jlökoyoshko di bäng loklo. E kjäk (7) di bäng loklo bakoe.

ga «Pjãy ber'löng na borwa koshë, bor öng tjok. Tja jek këgong kjwozir ëre tjok. Sbö poshrërorwa pjir ga tjawa tjwe iröng obi» le.

⁶ Eshko ga ba löng li iara ba wa dbopdo. Söglo, iök, e shara, söra jek ba tjok bakoe. Jek löng irbo bäng goshko ga ⁷ Isaac tjlë ba kong ga «¡Data!»

«¿Llë?» le ba kong.

Tjlë ga «¿Shji löng tjok, iök tjok, gueniyo öng ushko so llgwoklë wleniyo suy wlo li sök kjone?»

⁸ «Twe Sbörë bi kong dani» le ba kong.

Eshko ga jëktong lok jek këgong. ⁹ Öötong lok kjokyo kjone lara Sbörë lishko ga Abraham akkwo tño dluw ëng kjing go kjókshko, ga löng iara ba kjing go. Pjir ga ba wa orkwo pjirira, dre pjirira, ga poyona buk löng li kjing go. ¹⁰ Eshko ga söglo kjrara ba wa zröya wlo leshko ga ¹¹ Jehovahá parkaga kjok dogo so li* tjlë ter kjok dogo dwayo ga «¡Abraham! ¡Abraham!»

«¿Llë?, Tjlapga» le.

¹² Tjlë ga «Bop wa kjwe wëyë. Llëye owa shäryëp ba kong llëme. Miydër ga Sbö bangkjrëp jlökoyo, bop wa kjaraso kjwe kiyokorop bor kong llëm kjishko» le ba kong.

¹³ İya iröng ga öng wlëp ushko so wlënggla llgwina sök kjlara ba sjö go, kjor kowo tjreko. Eni ga shara, zröra, sho sura, pjono dret Jehovahá poshrëkklo, ba wa li äska.

¹⁴ E irgo ga kjok eshko kowara beno «Llëbo uunkong, e twaga Jehovahäre.» E kjishko ga eerishko

---

* **22:11** Jehovahá parkaga kjok dogo so le'li, e Sbö om go layde.

ga oba tjlě ga «Jehová dlupyo go ga shji llěye llēm ga twe Jehovárě bi kong» lěba eni.

¹⁵ Eshko ga Jehová parkaga li tjlěno ba kong ter kjok dogo dwayo jek obi. ¹⁶ Tjlě ga «Jehová tjlě ga “Bop wa kjlaraso kiyokorop bor kong llēm kjishko ga lēr bop kong om go jlōkoyo ga ¹⁷ pja kjimtēr ara. Bop tjěyo tek ber bop irgo li iēr ber shdār trāk llēm, dbala lok kjopkwo go wleni, la sho tjeng dlung kjako wleni bakoe. Epga ber lōng kjok kjone pogo ga ba moskwoga zāya song ŷyado. ¹⁸ Tja kolorop kjishko ga tjěyo lōng kjrina kjrina kjok kjwang jīkong li kjimtēr bop tjěyo li kjishko” le Jehovárě bop kong» le Jehová parkagarě ba kong eni.

¹⁹ Kura pjir ga to tek irōng obi ba wa tjok, ba parkagaga beno lōng lishko. E irgo ga opshino to irōng Berseba kjokyo ba tjok. Ga beno sōk eshko.

Najor wapga

²⁰⁻²³ Öötong dbar kop ara ga roy shrono Abraham kong ga ba kjlara Najor wapga tjeng ara. Wapga tjeng domerga doglo kjwong (8) ba boy Milca tjok. Ba wa domer bām ŷyo ko Uz, e irgo Buz, e irgo Quemuel. (Quemuel, e Aram data.) E irgo ga wapga tjeng domerga ko Quésed, Jazó, Pildás, Yidlaf, Betuel. (Betuel, e Rebeca data.)

²⁴ Najor boy oblě ba parkaga wleniyo tjok kjlara ko Reumá. Wapga tjeng domerga obi ba tjok ko Tébas, Gaján, Tajás, Macá.

23

Sara wolonoe

1-2 Kjuk buk kjrina ko Quiriat Arbá. Eeri ga e ko Hebrón, e Canaán kjokyo obi. Eshko ga Sara lu ñno öötong sak dbäw kjingsho sak pjök kjingsho kjäkshko (127) ga wolonoe. E kjïshko ga Abraham slatong, ba boy'li soyopora.

3 Pjir ga opshino eshko dwayo, ga öör jek shäng lan Het tjëyoga tjok. Epga kjok eshko sopga.

4 Eshko ga tjlä ba kong lok ga «Tja na so llëme. Gueniyo rokër bomi kong sira ga tja kong kjok soynezï kjrina, bor boy jner ber buk eshko wlo» le.

5 Kuya lok ga tjlä ba kong ga 6 «Tjlapga, tjawa kuzong. Pja borwa kong ga tjwlö ara, pjlu wa dik. Bop boy jnes borwa sak pjlu, owa llëm wleniyoshko. Kjakrokëp ë pogo kong wleni ga “jölö!” le bop kong» le.

7 Kuya ga kojono shäng, ga kä kujono Het tjëyoga kong. 8-9 Ga tjlä ba kong lok ga «Lëmi jlökoyo ga bor boy jner ber buk sak jüshko ga pjlu wleni ga tja kjimtëmi eni. Zojar wa Efrón kjok worbo go ga guëng jong ööng kjwara, Macpela kjokyo buk lishko. Woydër ga kjakrokëmi ba kong ga soyneya bor kong. Tjwlö ie kjöm ga tjwlën ba kong eni. Eni ga kjok tjwlënor li ber buk bor kong kjok ëre kjing go» le.

10 Efrón sök ba pjeyoga tjrëko kuzong ga Abraham dboryara, kuya nopga löng eshko kës lirë pjlu wlo. 11 Tjlä ba kong ga «jLëme, Tjlapga! Guëng jong öönglëp li twër ber bop kong bop sëngglo, kjok buk eshko li tjok bakoe. Bor pjeyoga kjok ëre so ber löng ba miydaga. Eni ga tworor bop kong bop sëngglo kjïshko ga bop boy to jnep eshko» le.

¹² Kuya ga kä kujono jek obi kjok eshko sopga löng li kong, ¹³ ga Efrón dboryara ba boksho, tjlē ga «Tja kuzong. Rokër bop kong sira ga dbur kjros, kjok li āska. E irgo ga bor boy jner ber buk eshko» le.

¹⁴ Kuya Efróndē ga tjlē ba kong ga ¹⁵ «Tja kuzong, Tjlapga. Kjok tjwlō dbur sho pjlublún kjwo sak dbāw pjlōglo pkēng (400), dbur bayo eni. Gueniyo bi kong ga ēre llēye drete. E kjīshko ga bop boy to jnep eshko» le.

¹⁶⁻¹⁹ Kuya ga tjlē ba kong ga «jōlö» le. Eni ga Het tjēyoga boksho ga kjok li tjwlēna Abrahamdē, dburyo shte löng pjluk jonge. Efrón kjok, e Macpela kjokyo obi, e ber buk Mamré kjokyo, dlo wen tēm shwo lēkong. Eerishko ga Mamré kjokyo ko Hebrón, e Canaán kjokyo obi. Efrón kjok li tjwlēna Abrahamdē, guēng jong ööng li tjok, kjor lok eshko tjok bakoe. E irgo ga ba boy Sara jnena beno buk eshko. ²⁰ Eni ga guēng jong ööng soynena Het tjēyogarē Abraham kong li beno ba shinmoga jnezlōng shtoyo.

24

Abraham boy wlēno Isaac kong

¹ Abraham öötong tjlabla, ga kjimtara Jehovárē llē pogo go iyado. E kjīshko ga llēye shāryara kēs li beno pjlúe. ²⁻³ Pjlara ga ba parkaga shāng kēguē wleniyo rokara. E parkē shāng ba llēbo tjeng kēs li daga. Tjlē ba kong ga «Woydēr ga tjlōkwo los bor kong jlōkoyo. Pja kä dos, orkwo ios bor kworbo kjing go, e ber ba jyāglo wlo. Jehová, e Sbō sök kjok dogo, kjok uunkong shāryaga li e. Los bor

kong jlökoyo ba ko go ga bor wa Isaac, e ichëp orkwosmok walë Canaán so tjok llëme. ⁴Pja jongya bor kjokshko, bor pjeyoga löng lishko. Eshko ga kong boy wlëp kjlara, bor pjeyoga wapga tjrëko» le.

⁵ Kuya ga tjlë ba kong ga «¿Gueniyo kjoglo wlënor li tek woydë bor tjok llëm wleni ga llëye shäryër? ¿Enira bop wa li sör jongya bop kjok, pja to tek dëdashko dwayo lishkore?»

⁶ «¡Llëme! Bor wa, e söp eshko llëme. ⁷ Jehovah, e Sbö sök kjok dogo. Tja shira bor data uy dwayo, bor pjeyoga kjokshko dwayo bakoe. Ga tjlëno bor kong jlökoyo ga kjok ëre twe ber bor kong, bor tjëyo tek ber bor irgo li kong bakoe. Ba parkaga kjok dogo so iche jek bop bäm go kjlara, pja kjimte kjoglo wlëk kjlara, tek söp bor wa kong wlo. ⁸ Gueniyo kjoglo li tek woydë bop tjok llëm wleni ga pja döktong tjlökwo lëp shäng li go. ¡Gueniyo ga bor wa jek söp eshko llëme!» le.

⁹ Eni ga ba parkaga orkwo iono Abraham kworbo kjing go, ga llëye rokara li lara ba kong jlökoyo. ¹⁰ E irgo ga llëbo wolësowa anmoyö wleniyo kjrara ba kägäyo li ushko dwayo, ga iara beno tjeng öng jëkklo sok këskes doglo sak kjwara (10) kjing go, ga söra to jek Najor kjokyo, e Aram Najarayin kjokyo obi. ¹¹ Öötong shäng kjok li worbo go ga ba öng li iara löng woshtë, di bäng shäryak jong kjwara lishko. Eshko ga kjok sëng, walëga tjwe di shik eshko li dloyo. ¹² Eshko ga syöshtono Jehovah kong. Tjlë ga «Jehová, pja bor kägäyo Abraham Sbö. Pja wotjlik pjlu bor kägäyo li kong kuzong ga tja kjimtos sira, llëbo shäryër

shäng ère ber pjlú wlo. ¹³ jǐzong! Tja sök di bäng shäryak jong ère zlong, kjogloga jǔshko so tjwe di shik lishko. ¹⁴ Rokër bop kong sira ga tja kjimtos eni. “Tja kong di shis sira, iër wlo” lër kjoglo kong eni ga woydër ga kjoglo kjrorop bop parkaga Isaac kong li tjlë bor kong ga “Di iozong. Bop öng ëmdë ga kong di twër bakoe” le. Miydër e go ga pja wotjlik pjlú bor kägäyo kong» le.

¹⁵ Syöshtë sök obi wopro ga ïya ga Rebeca tek shäng di bapkwö söya jong ba dbopdo. Rebeca, e Betuel wa. Betuel, e Najor wa, ba boy Milca tjok. Najor, e Abraham kjlarayo. ¹⁶ Rebeca, e wolësowa. Shäng kjlaraso, orkwosmoydë llëm obi, domer miydoydë llëm bakoe. Oplongö jer shäng di puk. Ga di bapkwö li dlina ga toe le. ¹⁷ Eshko ga parkaga li jek zron jong ba irgo, doshaya wlo, ga tjlë ba kong ga «Tja sës di sira, iër wlo» le.

¹⁸ Kuya ga di bapkwö li lona töshko, ga tjlë ba kong ga «lozong, Tjlapga» le. Ga sëna, ga iarae. ¹⁹ Iara pjir ga tjlë ba kong obi ga «Bop öng kjwe ëmdë ga kong di shir, twër, ie lok wlo bakoe. Ie äär bayo kjöm ga eni» le. ²⁰ Jekdo eshko ga ba di li tyara öng di ioklo buk eshko li roshko, ga kjre öör pjlöböso, ïna ga äär kjwör ba öng uunkong kong guing.

²¹ E wopro ga Abraham parkaga wojeno sök ba ïk, kjing erä. Wotjlik sök jlökoyo ga «¿Tja pak shäryë to shäng li kjimtara Jehovärë beno pjlú lëpde?» le.

²² Ga ba öng di iono pjir ga ne ioklo kjwo shöylör tjwlö ara shira domer lirë kjwara, ga twara kjoglo li kong, kong orkwö ioklo kjwo shöylör këskes tjwlö ara twara ba kong kjwo pjök bako, ²³ ga tjlë

ba kong ga «¿Pja data ë? ¿Bop data ushko, shto tjokde? ¿Tjawa pë eshko ga buere?»

²⁴ «Tja data Betuel. E data Najor, mekë Milca.
²⁵ Borwa ushko ga shto tjok. Pjãý pë eshko ga pjlúe. Bop öng kjwe ië wlo ga tjawa kjlo sho tjok bakoe» le ba kong eni.

²⁶ Eshko ga parkaga li wloktong sök kjöpgwo go, ga Jehovahá poshrëra. ²⁷ Tjlë ga «Jehová, pja bor kägäyo Abraham Sbö. Pja tjwlo kësbange. Pja wotjlik pjlú ba kong, ga kjimtëp ara. Tja sörop tek bek irbo bäng äär jong ba pjeyoga löng lishko» le.

²⁸ Eshko ga Rebeca jek zron jong ba mekë ushko, ga llëye shäryono dö li rotara uunkong kong eshko. ²⁹⁻³⁰ Ba sing shäng kjlara ko Labán. Ba dor li ne ioklo, orkwo ioklo lok li ña, ga domer li tjläno sorë li roy kura. Jekdo eshko ga jek öötong shäng di bäng shäryak jong lishko, Abraham parkaga li wlokjre wlo. Öötong shäng eshko ga ñya ga domer li shäng di bäng li zlong, ba öng tjok ga ³¹ tjlä ba kong ga «Pjãý tegö. Pjãý kjimtara Jehovahárë. Pjãý ber löng kjoko llëme. U wlënor bomi kong tjän. Bop öng kjwe shto wlënor bakoe» le.

³² Kuya ga jek ba tjok ushko. Öötong löng eshko ga Labán tjlä ba parkagaga kong ga «Llëbo lok öng kjing go kjwe dözãa. Sëzã bakoe. Domerga kjwe kong di tek sözã, dre shkwë e go wlo» le. Lara sorë ga shäryara eni. ³³ Domerga li kong dli twara tjeng pjirshko ga Abraham parkaga tjlä ga «Tja ië llëm, llëye lër woydë li loror pjir guing» le.

Kuya Labándë ga tjlä ba kong ga «Llëye lëp woydë li lozong» le.

³⁴ Kuya ga tjlë ba kong ga «Tja Abraham parkaga.
³⁵ Bor kägäyo, e kjimte Jehovárë ara. Iara beno sök llëbo ara. Kong öng ushko so, sögla, dbur sho shöylör, dbur sho pjlublún, parkagaga tjwlëk löng pjir wleniyo, öng jëkklo sok këskes, öng so kwomgla kjoyo dre töshko, e twara ba kong ara. ³⁶ Ga ba boy Sara tjlablashko ga kong wa twara kjlara domer ba tjok. Ga ba llëbo tjeng kës li twara beno ba wa li kong pjir tjän. ³⁷ Kjupäbäshko ga bor kägäyo tjlë bor kong ga “Woydër ga tjlökwo los bor kong jlökoyo. Bor wa Isaac, e ichëp orkwosmok walë Canaán so tjok llëme. ³⁸ Pja jongya bor kjokshko, bor pjeyoga löng lishko. Eshko ga kong boy wlëp kjlara, bor pjeyoga wapga tjrëko” le.

³⁹ »Kur ga tja tjlë ba kong ga “¿Gueniyo kjoglo wlënor li tek woydë bor tjok llëm wleni ga llëye shäryër?”

⁴⁰ »“Tja jëktong shäng Jehová bokshto iyado. Ga ba parkaga kjok dogo so iche jek bop bäm go kjlara, pja kjimte äär eshko ga pjlú wlo, pja kjimte kjoglo bor pjeyo wleniyo wlëk kjlara wlo. ⁴¹ Eshko ga kjoglo li iche woydë bor pjeyogarë llëm wleni ga pja döktong tjlökwo lëp shäng li go” le bor kong.

⁴² »Eni ga eerishko ga tja shrono sök di bäng shäryak jong kjok ëreshkoshko ga tja syöshtono Jehová kong. Tja tjlë ga “Jehová, pja bor kägäyo Abraham Sbö. Tja kjimtos, llëbo shäryër shäng ëre ber pjlú wlo. ⁴³⁻⁴⁴ Tja sök di bäng ëre zlong wopro ga ‘Tja kong di shis sira, iër wlo’ lër kjogloga tjwe löng di kjrë li kong. Eshko ga woydër ga kjoglo kjrorop bor kägäyo wa kong li tjlë bor kong ga ‘Di

iozong. Bop öng ëmdë ga kong di twër bakoe' le bor kong" loror Jehová kong eni.

⁴⁵ »Tja syöshtë sök obi wopro ga ñn ga Rebeca tek shäng ba di bapkwö söya jong ba dbopdo. Di kjrara pjir ga tja tjlë ba kong ga "Tja sës di sira, iër wlo" lër.

⁴⁶ »Kuya ga ba di bapkwö lona töshko, ga tjlë bor kong ga "Iozong, Tjlapga. Bop öng kjwe ëmdë ga kong di twër bakoe" le. Ga tja di iono, ga di twara bor öng kong bakoe.

⁴⁷ »E irgo ga tja tjlë ba kong ga "¿Pja data ë?"

»"Tja data Betuel. E data Najor, mekë Milca" le bor kong.

»Eshko ga ne ioklo ioror pjang ba ne go, ga orkwö ioklo ioror lok ba orkwö go. ⁴⁸ Eshko ga tja wloktong sök kjöpgwo go, Jehová poshrëror. Tja tjlë ga "Jehová, pja bor kägäyo Abraham Sbö. Tja wopjlú bop tjok. Tja sörop tek bek irbo bäng äär jong bor kägäyo pjeyoga löng lishko" lër.

⁴⁹ »Era eni ga pjây wotjlik pjlú bor kägäyo kong, ga kjimtëmi woydë wleni ga lozĩ bor kong eni. Llëm ga lozĩ bor kong eni bakoe. E go ga llëye shäryër li miydër pjlú» le.

⁵⁰ Kuya lok ga Labán, Betuel, e tjlë lok ba kong ga «Llëbo ëre laga Jehováre. "Llëme" lërwa ga äe.

⁵¹ Ìzong. Kjoglo shäng kjwe. Sözong. Pjây nomo. Orkwosmok bop kägäyo wa li tjok ga pjlú, lara Jehováre sorë li eni» le.

⁵² Kuya Abraham parkagarë ga kjök tonö, kjujono bokdo kjlay klung go, Jehová bokshto. ⁵³ E irgo ga llëbo shira oblë oblë, dbur sho shöylöör, dbur sho pjlublún, shwong bakoe. Ga twara Rebeca

kong. Ga ba sing, ba mekë, e sëna llëbo tjwlõ ara bakoe. ⁵⁴E irgo ga iono ba parkagaga tjok, ga pono löng eshko. Wëshko ga kojono, ga parkaga li tjlë ga «¿Tja to iröng bor kägäyo shwoy ga buere?»

⁵⁵Kuya Rebeca pjeyogarë ga tjlë lok ba kong ga «Woydërwa ga kjoglo kjwe ber sök borwa tjok sondë pjök dik obi. E irgo ga jek bop tjok ga pjlúe» le ba sing, ba mekerë eni.

⁵⁶Kuya ga tjlë ba kong ga «Tja shami shäng kjër ame. Tja kuzong. Tja kjimtara Jehovärë, ga llëbo shäryër shäng ère beno pjlúe. Eni ga tja to woydë iröng bor kägäyo shwoy» le.

⁵⁷Kuya lok ga tjlë ba kong ga «Kjoglo rokëy, wotjlik sorë kjakrokëy ba kong wlo» le. ⁵⁸Eni ga rokara lok tek ba shwoy, ga tjlë lok ba kong ga «¿Pja jek woydë domer ère tjokde?»

«Ëng. Tja jeke» le.

⁵⁹Eni ga ichara ba pjeyogarë to domerga li tjok, ba daga ichara jek ba tjok bakoe. ⁶⁰Ga tjlëno lok beno pjlú ba kong. Tjlë ga «Rebeca, woydërwa ga bop tjëyo tek ber bop irgo li shdär träk llëme. Woydërwa ga ba moskwoga, e zäya pjire» le. ⁶¹Rebeca, ba parkaga walëga, e opyono jem löng öng jëkklo sok kësks li kjing go. Ga to jek Abraham parkaga irgo.

⁶²E wopro ga Isaac jek öör shäng di bäng ko «Sbö, Bor Ìga» jong lishko, ga shrono sök iröng Néguev kjokyo, ba u jong lishko. ⁶³Dbar kjwara kjok sëng ga opshino jek shäng woshtë. Ga ìya ga öng jëkklo sok kësks tek tjeng.

⁶⁴Rebeca ëmdë ga omño bakoe. Isaac ìya ga oplono ba öng kjing go dwayo, ⁶⁵ga tjlë parkaga

li kong ga «¿Domer tek shäng kjloy dwayo bek bi shwo lëkong kjwe ëro?»

«Kjwe bor kägäyo» le ba kong. Eni ga bokkwo kjinyoklo kjrara kara, ga ba bokkwo kjinyara.

⁶⁶ Eshko ga llëye shäryono dö li lara parkaga lirë Isaac kong pjire.

⁶⁷ E irgo ga Rebeca söra Isaacdë jek ba mekë Sara u beno jong li roy, ga orkwosmono ba tjok. Rebeca woydara Isaacdë ara. Eni ga ba mekë wolono ëmdë ga beno wopjlúe.

25

Abraham wapga Cetura tjok

¹ E irgo ga Abraham orkwosmono jek obi, Cetura tjok. ² Wapga tjeng domerga ba tjok ko Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac, Súaj. ³ Jocsán, e wapga tjeng domerga ko Sabá, Dedán. Dedán, e tjëyo tek beno ba irgo li beno tjëyoga kjringswo mya, Asur tjëyo, Letús tjëyo, Leum tjëyo.

⁴ Madián, e wapga tjeng domerga ko Efá, Éfer, Janoc, Abidá, Eldá. Ère Cetura tjëyoga uunkong.

⁵⁻⁶ Pjlara ga Abraham tjlë ga «Tja wolonoshko ga bor llëbo tjeng kës li iër ber Isaac kong» le. Ba boyga oblë li wapga sëna Abrahamdë llëbo sira sira, ga ichara to Isaac shwoy dwayo, jek öötong löng kjok shto oblë, dlo wen tëm shwo lëkong.

Abraham wolonoe

⁷ Abraham lu ño sak dbäw kjingsho sak kjäk kjingsho shkëng (175). ⁸ Tjlablashko ga wolonoe. ⁹ Eshko ga iara ba wapga Isaac, Ismaeldë beno buk guëng jong ööng Macpela kjokyo li roshko. E ber buk Efrón kjokyo, Mamré kjokyo, dlo wen tëm

shwo lëkong. Efrón, e data Zojar. Zojar, e Het tjëyo.
¹⁰ Kjok, e tjwlëna Abrahamdë Het tjëyoga kong. Eshko ga Abraham doyo iara beno buk ba boy Sara zlong. ¹¹ E irgo ga Isaac kjimtara Sbörë ara. E beno sök di bäng ko «Sbö, Bor Īga» jong lishko.

Ismael wapga

¹²⁻¹³ Ismael, e Abraham wa, Sara parkaga tjwlëk shäng pjir wleniyo Egipto so ko Agar'li tjok. Ismael, e wa buk domer bäm ĩyo ko Nebayot. E irgo tek eni, Cedar, Adbel, Mibsán, ¹⁴ Mismá, Dumá, Masá, ¹⁵ Hadar, Temá, Jetur, Nafis, Cedema. ¹⁶ Ba wapga domerga doglo sak kjwara kjingsho pjök (12) li kowara eni. Kjlara kjlara beno löng ba tjëyoga tek beno ba irgo li kägäyo, ga beno löng ba kjok baĭya lishko. Kjok kjrina kjrina li kowaraba beno ba sogo li ko go. Ba tjëyo kjrina kjrina li kowaraba beno eni bakoe.

¹⁷ Ismael lu ĩno öötong sak dbäw kjingsho sak mya kjingsho kjäkshko (137) ga wolonoe. ¹⁸ Ba tjëyo tek beno ba irgo li beno löng kjok buk Javilá kjokyo, Sur kjokyo, e tjrëko. Kjok, e ber buk Egipto kjokyo gomyo, irbo jek jong äär Asiria kjokyo li sor go. Wotjlĭno lok ëngkjwë kjĭshko ga beno löng Abraham wapga tjok llëm, beno löng eshko dboye.

Rebeca wapga tjeng do pjök

¹⁹ Ĕre Abraham wa Isaac, e to tek jong sorë, e lanyo. ²⁰ Isaac lu pjloglo sak pkëngshko (40) ga orkwosmono Rebeca tjok. Rebeca, e Betuel wa, Labán, e ba sing. Epga, e arameoga löng Padán Aram kjokyo.

²¹ Rebeca, e kjrong kjĭshko ga Isaac syöshtono Jehová kong ba kjĭshko. Kuya Jehovárë ga

shäryara eni, ga Rebeca beno shäng kjlaraso llëme. ²² Miydara ga wapga tjeng do pjök. Gueniyo epga ëngkjwë tjeng ba bö roy. E kjishko ga tjlë Jehová kong ga «Ëre owa. ¿Tja oto eniro?» le.

²³ Kuya ga tjlë ba kong ga
«Pja bö roshko chida tjeng do pjök.
Ba tjëyo tek ber ba irgo li äär ber tjëyoga kjrिंग
pjök.
Eeri jek lëkong ga ëngkjwë lok ëng tjok ara.
Tjëyo kjrına dbo ara, oblë li kjinmo.
Ga bäm ïyo li ichaga ber ba lëngdë» le.

²⁴ Eni ga dbaryo öötong ga Rebeca wapga tjeng kjlö. ²⁵ Buk bäm go li poglo srëzrën, poglo zok do jikong, ga koiara Esaú.* ²⁶ Buk ba irgo li, ba shjiy li kjuktu shara ba orkwo go kjishko ga koiara Jacob.† Eshko ga Isaac lu pjloglo sak tjer (60).

Esaú wa këguëyo shtoyo li soynena ba lëng kong

²⁷ Kjwozirga li kunoe. Öötong këskës ga Esaú, e domer pjö gloroy so, wlo owa llëme. Jacob, era domer wlëp, ushko so. ²⁸ Isaac sjëng kjloshko so uë äe. Ga äya kjloshko so zröya Esaúrë, söya ba kong ara kjishko ga Esaú woyde ba datarë ara, Jacob kjinmo. Gueniyo Rebecara wotjlík eni llëme. Jacob woydayde.

²⁹ Pjlara ga Jacob shäng dli lik wopro ga Esaú tjwe shäng pjö gloroy dwayo pjli ara. ³⁰ Ga tjlë ga «Tja pjli ara anmoyö. Bop dli dyor srëzrën

---

* **25:25** Hebreo tjlökwo Esaú, e poglo zok ara loklo. † **25:26** Hebreo tjlökwo Jacob, e kjuktu shaga loklo.

kjwe twos bor kong sira» le. (E kjĩshko ga kowēba Edom.)‡

³¹ Kuya ga tjlē ba kong ga «Pja bi data wa domer bām ĩyo. Llēye twe bop kong e kjĩshko li, e iēp ber bor kong, dli ěre āska, llēm ga twēr bop kong llēme» le.

³² Kuya ga tjlē ba kong ga «Tja wolonto pjĩrē. Llēye twe bi datarē bor kong li tjwłō bor kong eni tjok ga llēno llēme» le.

³³ Kuya ga tjlē ba kong ga «Łos bor kong jlōkoyo eni tjok» le.

Kuya ga tjlē ba kong ga «jōłō» le. Ga beno eni. ³⁴ Era ga pjlung shosho suk pjir twara Esaú kong, shtagwo lik jong dyor li tjok. Uara, iara pjir ga kojono, ga toe. Ga llēye twe ba datarē ba kong li woyotjlĩna ame.

26

Isaac to jek Guerar kjokyo

¹ Abraham sōk sē obishko ga pjli shrono arae. Ga Isaac dbaryoshko ga pjli shrono jek kjok eshko, e kjoyo obi. E kjĩshko ga Isaac to jek Guerar kjokyo, filisteo pjłuyo Abimélec sōkshko. ² Eshko ga Jehová weno shāng ba kong, ga tjlē ga «Pja jek Egipto kjokyo llēme. Pja ber sōk kjone lēr bop kong lishko ga pja ber sōk ey. ³ Pja ber sōk kjok ěreshko dbar kjwōbō. Kjok ěre twēr ber bop kong, bop tjēyo tek ber bop irgo li kong kuzong ga tja ber shāng bop tjok, pja kjimtēr bakoe. Tjlōkwo loror bop data Abraham kong jlōkoyo li shāryēr ber eni. ⁴⁻⁵ Bop tjēyo tek ber bop irgo li iēr ber shdār trāk llēm,

‡ **25:30** Hebreo tjlōkwo Edom, e srēzrēn łoklo.

dbala lok kjopkwo go wleni. Ga kjok ère twèr ber ba kong uunkong. Ba kjìshko ga tjèyo kjrina kjrina kjok kjwang jìkong li kjimtèr. Tja beno wopjlú Abraham tjok. Tja bangkjrara. Tja tjìkwo kjrara. Bor kjok lìgwekklo kolara. E kjìshko ga tjìkwo loror ba kong jìkoyo li shàryèr pjir eni» le.

⁶ Eni ga Isaac beno sòk Guerar kjokyo ⁷ ba boy Rebeca tjok. Rebeca wolèsowa kjìshko ga Isaac wotjlik ga «Tja zròkoba ba kjìshko» le. Kjakroke lok ba kong Rebeca kjìshkoshko ga tjìè ba kong ga «Kjwe bor dor» le. ⁸ Ga beno sòk kjok eshko dbar kop ara.

Pjlara ga ìya Abimélecdè ba u bäng bäng dwayo ga Isaac bè shäng Rebeca shrèk. ⁹ Eni ga Isaac rokara ba shwoy, ga tjìè ba kong ga «ìMiydoror pjìú ga kjwe bop boy! ¿Kjwe bop dor lorop ega?»

«Tja zròkoba ba kjìshko loror. Loror eni e kjìshko» le ba kong.

¹⁰ Kuya ga tjìè ba kong ga «¿Kjwe shàryèp borwa kong ega? Bor nopga kjok ère so pono bop boy kjwe tjok kjwe ga tjawa iorop beno uunkong llèbo owashko» le. ¹¹ Eni ga tjìè ba nopga kong ga «Domer ère barwaga èrè, ba boy barwaga èrè ga e zròkko» le.

¹² Lu e go ga Isaac dwla dgono kjok eshko, ga bo kjrara tira llèm, kjimtara Jehovàrè kèsbang kjìshko.

¹³ E irgo ga beno sòk dbur ara, llèbo tràk llèm bakoe.

¹⁴ Kong öng ushko so twara kjlaraso llèm, sögìla tira llèm, domerga parkaga kjlaraso llèm bakoe. Eshko ga ba llèbo li kjìshko ga filisteoga wotjìno ba kong owa. ¹⁵ Eni ga ba data Abraham sòk sè obishko ga di bäng shàryara ba parkagagarè tjeng li, e dlina filisteogarè uunkong klung sho go.

16 Eni ga Abimélec tjlē Isaac kong ga «Pja opshis jūshko dwayo. Pja tjlwō ara, borwa kjinmo an-moyō» le.

17 Eni ga Isaac to jek Guerar sdamyo, ga beno sök eshko. 18 Ba data Abraham sök sē obishko ga di bäng shäryara ba parkagagarē eshko, gueniyo wolono irgo ga dlina filisteogarē uunkong. Eni ga di bäng li shäryara Isaacdē jek obi, ga uunkong li koiara, koiara ba datarē dēnashko sorē li eni. 19 Pjlara ga Isaac parkagaga löng klung kē, di bäng shärye wlo. Eshko ga di bokkwo wlēna kjrina. 20 Gueniyo eshko ga öng dagaga Guerar so löng kjlöbö. Ga ëngkjwono Isaac öng dagaga tjok, tjlē ba kong ga «Di ëre borwatoy» le. E kjīshko ga di bäng li, e kowara Isaacdē «Ëngkjwozlong» di bäng, ëngkjwono lok eshko kjīshko. 21 E irgo ga Isaac parkagaga di bäng shäryono jek kjwara obi, e goyo ga jek ëngkjwono lok obi. E kjīshko ga di bäng li, e kowara Isaacdē «Shji lirkē Ëng Kong» di bäng.

22 Isaac to pjola eshko dwayo ga di bäng shäryara kjwara obi. Ëngkjwono ba di bäng li kjīshko ame kuzong ga kowara beno «Shji Döktong» di bäng. Ga tjlē ga «Shji kjimtara Jehovárē, shji kong kjok twara ara, shji wapga shdär kjok ëre kjing go pjlú wlo» le.

23 Eshko ga Isaac to jek Berseba kjokyo. 24 E shkēyo ga Jehová weno shäng ba kong, ga tjlē ga «Tja bop data Abraham Sbö. Llëye bangkjrëp llëme. Tja shäng bop tjok. Bor parkaga Abraham kjīshko ga pja kjimtär, bop tjëyo tek ber bop irgo li iër ber shdär träk llëme» le.

25 Eshko ga akkwo tōna dluw ëng kjing go kjókshko, Jehová poshrëkklo. Ga syōshtono Jehová

kong bakoe. Ga ba u shäryak öng kwota go li iara jong eshko, ga ba parkagaga di bäng shäryono kjwara. Ga beno löng eshko.

Isaac, Abimélec, e tjlökwo lono ëng kong jlökoyo

²⁶ Dbar kjwara ga Abimélec jek Guerar kjokyo dwayo, lan Isaac tjok wlo. Yorkaga ba kjimtaga ko Ajuzat, ga ëngkjwaga kägäyo ko Ficol bakoe.

²⁷ Öötong löng eshko ga Isaac tjlë ba kong ga «Tja woydoromi llëme. Tja ichoromi bomi kjokshko dwayo. ¿Eni ga pjây tek löng bor ik llëno?»

²⁸ «Inorwa ga Jehová shäng bop tjok. E kjishko ga woydërwa ga shji tjlë ëng kong jlökoyo. ²⁹ Llëbo owa shäryororwa bop kong llëme. Tjawa jëktong pjlu bop tjok iyado. Pja brikshko ga pja ichororwa jek wopjlúe. Ga eeri ga pja kjimte Jehovärë shäng. E kjishko ga llëbo owa shäryororwa bop kong llëm kuzong ga los borwa kong jlökoyo ga tjawa kong llëbo owa shäryëp llëm bakoe» le.

³⁰ Kuya ga epga mana ië, ga sëna ara. Epga iono lok tira llëme. ³¹ Wëshko kjok shröngto ga tjlëno ëng kong jlökoyo irgo ga jek brik löng kjwlëshko ga Isaac tjlë ba kong lok ga «Pjây nome» le.

Kuya lok ga tjlë ba kong ga «Shji ëng ikdo» le ba kong, epenga dö wleni.

Ga «Jölo» le ba kong.

³² E dbaryo ga Isaac parkagaga tjwe löng roy söga, tjlë ba kong ga «Klung kërwa löng li, e diyo wlënorwae» le ba kong. ³³ Di bäng, e kowara Isaacdë beno Seba. E kjishko ga kjok ber buk eshko li ko Berseba obi.

³⁴ Esau lu pjloglo sak pkëngshko (40) ga ork-wosmono walë ko Judit tjok. Ba data ko Beerí.

Orkwosmono Basemat tjok bakoe. Ba data ko Elón. Beerí, Elón, e Het tjëyoga. ³⁵ Gueniyo Isaac, Rebeca, e beno löng wotjlik ara walëga do pjök li kjishko.

27

Isaac tjlökwö lono beno pjlú Jacob kong

¹ Isaac öötong tjlablashko ga beno sök kjok ïgö ame. Pjlara ga ba wa këguëyo rokara, ga tjlä ba kong ga «Esaú.»

«¿Llë?, data» le ba kong.

² Tjlë ga «Miydëp pjlú ga tja tjlabla tjän, tja wolon döröe. ³ E kjishko ga bop sböng kjros, bop könkowo tjok, ga pja nom wlorkë pjö gloroy, äya kjloshko so uako wleniyo zröp kjlara. ⁴ Zrörop ga sho shäryëp bor kong yötso, woydër sorë li eni. Ga söp bor kong, uër wlo. Eshko ga tja wolontë llëm obishko ga tjlökwö lër ber pjlú bop kong» le.

⁵ Gueniyo Isaac tjlä sök Esaú kong li kura Rebecarë. E kjishko ga Esaú to pjö gloroy wlorkë äya kjloshko so uako wleniyo zrök ba data kong wopro ga ⁶ Rebeca tjlä ba wa iröng li kong ga «Jacob, tja kuzong. Bop data kuror sök tjlä bop shjiy kong ga ⁷ «Äya kjloshko so uako wleniyo zröp kjlara, ga lip bor kong yötso, uër wlo. Eshko ga tja wolontë llëm obishko ga tjlökwö lër ber pjlú bop kong Jehovahá bokshto» le. ⁸ E kjishko ga llëye lër bop kong li kus yötso. ⁹ Pja nom öng kjëryo roy, ga tja kong shwling ushko so owa llëm wleniyo tek söp do pjök. Woyde bop datarë sorë ga shäryër ba kong eni. ¹⁰ E irgo ga söga pjarë om go, ue wlo. Eni ga wolontë llëm obishko ga tjlökwö le ber pjlú bop kong» le.

11 Kuya ga tjlě ba kong ga «Bor shjiy, e poglo zok ara, tja eni llěme. 12 Tja porwara bor datarě wleni ga miyde ga tja le. Eni ga e ioror beno tjwlō llēm wleni le. Eshko ga tjlōkwo le ber pjlú bor kong wlo li, e le ber owa shara» le.

13 Kuya ga tjlě ba kong ga «¡Tja kuzong! Tjlōkwo le ber owa bop kong li, e ber bor kong dey. Llěye lěr bop kong li shäryozong. Shwling ushko so li tek sözong» le.

14 Kuya ga öör öng li kjrě, ga söra jek ba meké kong. E irgo ga lira, shäryara beno uak owa llēm, woydara Isaacdě sorě li eni. 15 Esaú shwong jnek tjeng, e shira, ga Jacob doyara e go. 16 E irgo ga poglo zok llēm kjishko ga ba orkwo popgara öng li kwota go, ba kwlingdo bakoe. 17 Öng sho shäryara owa llēm li twara ba kong, pjlung shosho sura, twara ba kong bakoe.

18 Eni ga Jacob opzrěno jek ba data bukshko, ga tjlě ga ba kong ga «Miga data.»

«Kjobe. ¿Pja bor wa kjone dey?»

19 «Tja Esaú, bop wa këguěyo. Llěye lorop bor kong li shäryoror pjire. Pja kojōs sira, pja sirkes sök töshko. Sjěng zröror, shäryoror ěre uozong. Ga tjlōkwo lěp ber pjlú bor kong» le ba kong.

20 Kuya ga tjlě ba kong ga «¿Wlěnop maling sorě?»

«Bop Sbō Jehová, tja kjimtara ba wlěk malinge» le ba kong.

21 Kuya ga tjlě ba kong ga «Pja tek nogo sit, pja porwěr wlo, pja bor wa Esaúre miyděr wlo» le.

22 Kuya ga tek shrono shäng ba data zlong. Eshko ga poglo kura ba datarě, ga tjlě ba kong ga

«Bop tjlë 'li Jacob ï, gueniyo bop orkwo 'lira Esaú ï»
le. ²³Eni ga ba orkwo 'li zok ara Esaú ï kjoyo kjïshko
ga e ë to miydara ba datarë llëme. Gueniyo llëbo
ber pjlú ba kong laydeshko ga ²⁴tjlë ba kong jek
obi ga «¿Jlõkoyo ga pja bor wa Esaúre?»

«Ëng. Tja Esaú» le Jacobdë.

²⁵Eni ga ba data tjlë ba kong ga «Dli shäryorop
bor kong li tek sös bor kong uër wlo. Eshko ga
tjlõkwo lër ber pjlú bop kong» le. Kuya ga sëna, ga
kjilgwö bo dyo dbo ara twara ba kong bakoe.

Uara, iara pjir ga ²⁶tjlë ba wa kong ga «Pja tek
bor zlong. Tja lõ shizong»* le.

²⁷Kuya ga jek öötong shäng ba zlong ga shwong
lõ shira ba datarë. Eshko ga Isaac tjlëno beno pjlú
ba kong. Tjlë ga

«Bor wa, e poglo lõ klung kjimtara Jehovärë li
kjoyoe.

²⁸Pja kjimte Sbörë,
tjong borya ter kjok dogo dwayo,
bop dwla llë dgorop 'li wen pjlú, owa llëm wlo.

²⁹Pja parkaga ber ara,
ga tjëyoga oblë oblë kjök tok bop bokshto.

Bop pjeyoga pjlollgwega ber pjarë,
ga kjök tok bop bokshto bakoe.

Ëye wotjlïk owa bop kong ga Sbö wotjlïk owa ba
kong bebi.

Ëye wotjlïk pjlú bop kong ga Sbö wotjlïk pjlú ba
kong bebi bakoe» le.

---

* **27:26** Eshko dbaryo ga shäryëba eni. Ba pjeyo kjïshko ga lõ shira
miga loklo wleni, tja toe loklo wleni bakoe.

³⁰ Lara eni pjiir ga Jacob opshik jek shäng kjwlë ba data sökshko ga Esaú tek tjwe shäng pjö gloroy dwayo, ³¹ ga sjëng kjloshko so zröno'li shäryara uak owa llëm bakoe. E irgo ga söra ba data kong, ga tjlë ba kong ga «Data, pja kojös sira. Sjëng kjloshko so zröror ère uozong. Ga tjlökwo'los ber pjlú bor kong» le.

³² Kuya ga tjlë ba kong ga «¿Pja è?»

«Tja Esaú, bop wa këguëyo» le ba kong.

³³ Kuya ga beno sök sëya llëme. Tjlë ga pjë llëme. Tjlë ga «¿Eni ga èye sjëng kjloshko so söno shäryak owa llëme? Uoror bäm go pja tjwayde llëm obishko yë. Ga tjlökwo'lër ber pjlú bop kong'loror'li'loror ba kong tjän. Llëye'loror'li beno ba kong» le.

³⁴ Kuya ga slatong jlökoyo, iir goshko. Tjlë ga «¿Data! ¿Tjlökwo'los ber pjlú bor kong bakoe!» le.

³⁵ Kuya ga tjlë ba kong ga «Bop lëng öör shäng, ga tja jyäpgwarae. Tjlökwo'lër ber pjlú bop kong'loror'li sörae» le.

³⁶ Kuya ga tjlë ba kong ga «Koiak Jacob† e kjïshko. Tja lüyotkara kjwe tjok ga pjloglo pjök. Bor shto, tja ba shjiy këguëyo, e döra bor shjiryo. Ère, tjlökwo le datagarë ber pjlú ba wapga domerga bäm ï wleniyo kong li, e söra bakoe. Data, ¿tjlökwo lëp pjlú jnenop beno bor kong oblë llëmde?»

³⁷ «Llëme. E ioror beno sök bop ichaga tjän. Ba pjeyoga uunkong ioror beno ba parkaga. Ba dwla dgara'li wen träk llëme'loror ba kong. ¿Era pja kjwër llong?»

---

† 27:36 Hebreo tjlökwo Jacob, e so tjlökwo jyäpgwaga kjoyoe.

³⁸ «¿Eni li tjlökwo lëp ber pjlú bor kong obi ga äre? Tjlökwo los ber pjlú bor kong bakoe» le. Ga slatong jek obi.

³⁹ Eni ga ba data tjlë ga
«Klung pjlú wleniyo, tjong borya lonshko ga
pja ber sök pjolae.

⁴⁰ Bop dröng li go ga pja opwlikë.
Pja ber shäng bop lëng parkaga,
gueniyo pja dbokjronoshko ga
pja där» le.

Jacob Esau töywë

⁴¹ Jekdo eshko ga Esau beno iirkë ara ba lëng kong, tjlökwo lara ba datarë ber pjlú ba kong li kjishko. Ga wotjlik ga «Bor data dbar beno sira döe. Wolono irgo ga bor lëng zrör kjluwe» le.

⁴² Wotjlik sök sorë li miydara Rebecarëshko ga Jacob rokara, ga tjlë ba kong ga «Tja kuzong. Bop shjiy, pja zröya woydë. Llëbo shäryorop, e tjwlo shiya woydë bop kong le. ⁴³ E kjishko ga tja kuzong. Pja poshäryozong. Pja tökzong jekdo Jarán kjokyo, bor sing Labán ushko. ⁴⁴ Pja ber sök dbar kop ara eshko, bop shjiy iir li jeno guing, ⁴⁵ llëye shäryorop li woyojera guing. Eshko ga roy ichër jek bop kong, pja tek iröng wlo. Woydër ga pjây ëng zrök llëme. Tja bor wapga do pjök jer dbar kjwaraso ga äe» le.

⁴⁶ E irgo ga Rebeca tjlë ba lanma kong ga «Tja sök së woydë kjër ame. Tja kwlera Esau boyga Het tjëyoga li tjok. Jacob äär orkwosmok Het tjëyoga jüshko so tjok wleni ga rokër ga tja wolon dey» le.

28

¹ Eshko ga Jacob rokara Isaacdë ba shwoy, ga tjlëno beno pjlú ba kong. Tjlë ga «Pja orkwosmok walë Canaán so tjok llëme. ² Pja nom Padán Aram kjokyo, bop kjokë Betuel ushko. Pja orkwosmok bop kégue Labán wapga tjok kjlara. ³ Sbö, llëye shärye woydë li shärye ga pjlúe. Woydër ga pja kjimte. Pja kong bop tjëyo tek ber bop irgo li ie ber shdär träk llëm, ie ber löng tjëyoga oblë oblë bakoe. ⁴ Woydër ga tjlökwo lara Abraham kong jlökoyo li ber bop kong, bop tjëyo tek ber bop irgo li kong bako, eeri ga kjok shji löngshko ëre ber bomi kong wlo» le.

⁵ Jacob ichara jek Padán Aram kjokyo eni, ga to jongya Labán ushko. Labán, e Betuel wa, Rebeca sing bakoe. Betuel, e arameo. Rebeca, e Jacob, Esaú mekë.

Esaú orkwosmono jek obi

⁶ Miydara Esaúré ga ba data tjlëno beno pjlú Jacob kong, ga ichara to Padán Aram kjokyo orkwosmok eshko wlo. Eshko ga Jacob ichara orkwosmok walë Canaán so tjok llëme. ⁷ Ba data, ba mekë tjlökwo kolara Jacobdë, ga to jek Padán Aram kjokyo. ⁸ Miydara Esaúré ga ba boyga Canaán so woyde ba datarë llëme. ⁹ E kjïshko ga öör shäng Ismael ik, e Abraham wa. Eshko ga walë shäng kjlara ko Majalat. Majalat, e Nebayot dor, Ismael wa, Abraham tjër. Ga Esaú orkwosmono ba tjok. Boyga mya li beno löng ba tjok eni.

Jacob yoïno buk Betel kjokyo

¹⁰ Jacob opshino jek Berseba kjokyo dwayo jek shäng Jarán kjokyo le. (Jarán kjokyo, e ko Padán

Aram bakoe.) ¹¹ Jek irbo wenzong ga öötong kjok sänge. E kjışko ga shto wlēno pē eshko wlo le. Eni ga ak kjrara kjwara, iara ba kā ioklo, ga opbuno buk tōshko eshko. ¹² E irgo ga pē ga yoīno pjlara. Īna ga tyoklo jem jong kjlara klung kjing go dwayo äär jong kjok dogo. E goshko Sbō parkagaga kjok dogo so jem lōng, ter lōng e go. ¹³ Ga Jehová kojono shäng eshko, ga tjlē ba kong ga «Tja Jehová, bop kjokē Abraham Sbō, bop data Isaac Sbō bakoe. Kjok pja bukshko ēre twēr ber bop kong, bop tjēyo tek ber bop irgo li kong bakoe. ¹⁴ Epga shdär lok trāk llēm, shtēy ga äär llēm, klung pjlungyo wleni. Epga äär lōng kjok sorshko, pjribrie. Bomi kjışko ga nopga lōng kjok ēre kjing go kjimtēr uunkong. ¹⁵ Tja shäng bop tjok. Pja jek kjone pogo ga pja dēr, ga pja sör tjwe irōng, kjok ēreshko obi. Pja rayēr llēm, llēye loror bop kong jlōkoyo li shäryoror bop kong pjir guing» le.

¹⁶ Jacob wollenoshko ga wotjlīk ga «Jlōkoyo ga Jehová shäng kjok ēreshko, gueniyo miydoror llēme» le. ¹⁷ E kjışko ga kjok bangkjrara ara. Wotjlīk ga «Kjok ēreshko iak beno buk dboy Sbō kong. Ba u jong jūshko. Kjok ēre iak beno buk ba u bäng wleni» le.

¹⁸ Wēshko kjok shrōngto ga Jacob kojono. Ba ak kā ioklo li kjrara, poyona, iara beno jong kojong, ber ba yoīno li jyāglo wlo. E kjing go kjyo tyara sira, ber jong dboy Sbō kong wlo, ga iara beno Sbō kong eni. ¹⁹ Dēnashko ga kjok eshko li ko Luz,* gueniyo kjlopswara, iara Jacobdē beno ko Betel.†

* **28:19** Hebreo tjlōkwo Luz, e argashko loklo. † **28:19** Hebreo tjlōkwo Betel, e Sbō u loklo.

20 Eshko ga Jacob tjlökwo lono Sbö kong jlökoyo, tjlë ga «Sbö, woydër ga tja kjimtëp, tja jëk shäryër shäng ère wopro ga pja ber shäng bor tjok, tja kong dli twëp, tja kong shwong twëp pjung wlo, ²¹ tja söp tjwe iröng obi bor data ushko pjluë. Tja kjimtëp eni wleni ga Jehová, pja bor Sbö jlökoyo. ²² Ak kojonor jong ère ber jong bop u. Ga llëye twëp bor kong dö li shtër äär ba sakyo (10) go, ba sakyo (10) go, shir kjrina kjrina, ga twër bop kong» le.

29

Jacob äär shäng Labán ushko

¹ Jacob to jek shäng jëk ï, öötong shäng kjok dlo wen tëm shwo lëkong. ² Eshko ga ïya këm jüni ga kjok tjrëko di bäng shäryak jong kjwara. Öng ushko solöng woshtë ba zlong kjrिंगgwo mya, di ië eshko ä kjishko. Ak buk kjwara kësbang ba kjing go, di bäng li kjingoklo. ³ Öng li ëng töng uunkong di bäng shäryak jong lishko ga ak kje öng dagagarë guing, di shiya ba kong wlo. Sëya lok pjir ga di bäng kjingue jek iröng obi.

⁴ Eni ga Jacob tjlë öng dagaga löng li kong ga «¿Pjây kjone so?»

«Tjawa Jarán so» le ba kong.

⁵ Kuya ga tjlë ba kong ga «¿Labán miydëmire? E Najor tjër.»

«Ëng, miydërwa» le lok ba kong.

⁶ Kuya ga tjlë ba kong ga «¿Sök yonde?»

«Ëng, sök yone. Ìzong. Ba wa Raquel kjwe tek shäng ba öng ushko so tjok» le lok ba kong.

⁷ Kuya ga tjlë ba kong ga «Kjok dba obi, dlo pjang obi. Öng bängzazlong dloyo äätë llëm obi. ¿Kong di twëmi, sömi kjlo sho uë obi wlo llëm ega?»

⁸ «Shäryërwa eni ga ä, öng dagaga tönö uunkong, ak buk di bäng kjing go kjwe kjara pjir guing. Eshko ga öng kjwe sënwa di ga pjlúe» le ba kong.

⁹ Löng lan ëng tjok wopro ga Raquel tjwe shäng ba data öng tjok, e ba öng daga kjïshko. ¹⁰ İya Jacobdë ga tjwe shäng ba data Labán öng tjok ga jekdo shäng di bäng zlong, ga ak'li kjara, ga ba öng sëna di. ¹¹ E irgo ga Raquel lõ shira,* ga slatong tira llëme. ¹² Ga tjlë ba kong ga «Labán, e bor kégue. Ba dor Rebeca, e bor meké» le. E irgo ga Raquel opshino jek zron jong ba roy lë ba data kong ushko.

¹³ Jacob roy kuya Labándë ga opshino jek maling ba wlojkrë. Öötong shäng ba shwoy ga popjlura, lõ shira, ga söra jek ba ushko. Ga llëye shäryono ba tjok dö'li lara Jacobdë ba kong pjire. ¹⁴ Kuya ga tjlë ba kong ga «Pja bor pjeyo jlöe» le.

Jacob parkono Labán kong, orkwosmok Raquel, Lea tjok wlo

Jacob beno sök Labán tjok mok kjlarashko ga ¹⁵ Labán tjlë ba kong ga «Pja bor pjeyo. Gueniyo pja parkë kjër ga pja potjwlën llëm ga äe. Woydëp ga pja potjwlën kjöme ga los bor kong, miydër wlo» le.

¹⁶ Labán wapga kjogloga tjeng do pjök, ba wa walë këguëyo ko Lea, ba lëng ko Raquel.

---

* **29:11** Lõ shik lanyo, e tak pjang Génesis 27.26 go.

¹⁷ Lea bokkwo wolësowa† döe. Gueniyo Raquelda wolësowa anmoyõ do jìkong. ¹⁸ Raquel woydara Jacobdë arae. E kjìshko ga tjlë Labán kong ga «Tja parkë bop kong lu pjloglo kjäk (7), äska bop wa mite Raquel twëp bor kong, tja orkwosmok ba tjok wlo» le.

¹⁹ Kuya ga tjlë ba kong ga «Pjìú wlo ga twër bop kong dey, domer oblë kongda llëme. Pja ber sök bor shwoy dey» le ba kong.

²⁰ Eni ga Jacob parkono ba kong lu pjloglo kjäk (7), orkwosmok Raquel tjok wlo. Gueniyo Raquel woyde ara anmoyõ kuzong ga kuya ga dbar ba kong chira anmoyõ. ²¹ E irgo ga Jacob tjlë Labán kong ga «Tja parkono bop kong wlo li, e luyo öötonge. Bor boy twos bor kong, tja orkwosmok ba tjok wlo» le.

²² Eni ga Labán, ba pjeyoga eshko so mana uunkong, dli llë shäryara, ää bakoe. ²³ Ga öötong kjok shkë go ga ba wa Lea söra, twara Jacob kong, ga Jacob pono ba tjok. ²⁴ Eshko ga Lea parkaga shäng kjlara ko Zilpá, ga twara ba datarë ba kong, ber ba kjimtaga wlo.

²⁵ Wëshko kjok shröngto ga miydara Jacobdë ga pono Lea tjok. Ga läywara Labán kong, tjlë ba kong ga «¿Llëye shäryorop bor kongdo? Tja parkono bop kong, tja orkwosmok Raquel tjok wlo. ¿Tja jyäpworop ega?»

²⁶ «Tjawa jùshko so sgara löng wapga këguë orkwosmok bäm go, e irgo ga ba lëng. ²⁷ E kjìshko ga pja orkwosmono Lea tjok. Woydër ga dbar shrëy

---

† **29:17** Hebreo tjlökwo ëre llë loklo miydëy pjìú anmoyõ llëme. E ärëso loklo, llëm ga wolësowa loklo. Kjone dey miydëy yõtso llëme.

sondë kjwara. Pjir ga pja orkwosmok Raquel tjok bakoe. Gueniyo pja parkë bor kong äär jong 'lu pjloglo kjäk (7) obi ba äska» le.

²⁸ Kuya ga tjlä ba kong ga «jölö» le. Ga orkwosmono sondëyo bäm li pjitongshko ga Raquel twara Labándë ba kong, ber ba boy wlo bakoe. ²⁹ Raquel kong parkaga twara ba datarë kjlara ko Bilhá, ber ba kjimtaga wlo. ³⁰ Eshko ga Jacob pono Raquel tjok bakoe. Ga woydara ara, Lea kjinmo. E irgo ga beno shäng parkë Labán kong 'lu pjloglo kjäk (7) obi.

Jacob wapga

³¹ Īya Jehovárë ga Lea, e woyde Jacobdë llëm kuzong ga kong wapga twara. Gueniyo Raquelda beno shäng wapga drete. ³² Lea beno shäng kjlaraso llëme. E irgo ga wa buk kjlara domer ga tjlä ga «Īna Jehovárë ga tja sök woydë ara. Era ëre go ga tja woyde bor lanmarë arae. E kjishko ga koiër Rubén» † le.

³³ Lea dbar kjwöböso ga shäng kjlaraso llëm obi. Ga wa buk kjlara domer obi ga tjlä ga «Kura Jehovárë ga tja woydëba llëme. E kjishko ga tja kong wa twara domer kjlara obi. E kjishko ga koiër Simeón» § le.

³⁴ E irgo ga jek beno shäng kjlaraso llëm obi. Ga wa buk kjlara domer obi ga tjlä ga «Era tja woyde bor lanmarë ara anmoyö, ba tjok ga tja wapga

---

† **29:32** Hebreo tjläkwö Rubén, e wa ëre domer loklo. Gueniyo e so Īna ga tja sök woydë ara kjoyo bakoe. § **29:33** Hebreo tjläkwö Simeón, e tja kuya loklo.

tjeng domerga doglo mya kjĩshko. E kjĩshko ga koiër Leví»* le.

³⁵ Lea jek beno shäng kjlaraso llëm obi. Ga wa buk kjlara domer obi ga tjlë ga «Ère go ga Jehovahá poshrër. E kjĩshko ga koiër Judá»† le. E irgo ga beno wa ame.

30

¹ İya Raqueldë ga wapga Jacob tjok llëm kuzong ga Lea ymoyotkara ara. Ga tjlë ba lanma kong ga «Tja wapga woydë. Shäryëp sorë ga tja ber wapga tjok. Llëm ga tja wolon» le.

² Gueniyo kuya ga iirkono ara ba kong, ga tjlë ga «¿Eni li pja wotjlik ga tja Sbö lëpde? Pja wa llëm kjwe laga erë» le.

³ Kuya ga tjlë ba kong ga «Bor parkaga Bilhá shäng ère. Pja pos ba tjok. Eni ga wapga tjokshko ga epga ber löng bor wapga wleni. Eni ga tja wapga tjok lër wlo» le.

⁴ Eni ga Bilhá twara Jacob kong, ber ba boy oblë ba parkaga wleniyo wlo. Ga Jacob pono ba tjok, ⁵ ga beno shäng kjlaraso llëme. Wa buk kjlara domer ga ⁶ Raquel tjlë ga «Tja syö kura Sbörë. Tja llgwera, ga beno pjlú bor kong, ga tja kong wa twara kjlara domer. E kjĩshko ga koiër Dan»* le.

⁷ E irgo ga Bilhá beno shäng kjlaraso llëm obi. Ga wa buk kjlara domer obi, Jacob tjok. ⁸ Eshko ga Raquel tjlë ga «Tja dbonino bor wi tjok ara, ga zanor. E kjĩshko ga bor wa ère koiër Neftalí»† le.

---

* **29:34** Hebreo tjlökwo Leví, e so tja woyde kjoyoe. † **29:35** Hebreo tjlökwo Judá, e poshrëk loklo. * **30:6** Hebreo tjlökwo Dan, e llgwera, ga beno pjlú bor kong loklo. † **30:8** Hebreo tjlökwo Neftalí, e dbonik loklo.

⁹ Miydara Learë ga wa ame kuzong ga ba parkaga Zilpá twara Jacob kong, ber ba boy oblë ba parkaga wleniyo wlo. Ga Jacob pono ba tjok, ¹⁰ ga beno shäng kjlaraso llëme. Wa buk kjlara domer ga ¹¹ Lea tjlë ga «Tja kong llëbo weno pjlú tjän. E kjïshko ga bor wa ëre koiër Gad»† le.

¹² E irgo ga Zilpá beno shäng kjlaraso llëm obi. Ga wa buk kjlara domer obi, Jacob tjok. ¹³ Eshko ga Lea tjlë ga «Tja woowa llëme. Ga walëga uunkong tjlë ëng kong ga “Kjwe wopjlúe” le. E kjïshko ga bor wa ëre koiër Aser»§ le.

¹⁴ Dbar kjwara ga dwla dgara bo kjrozlong dbaryoshko ga Rubén jek kjloshko. Eshko ga kjor lok kjwöbö ko *mandrágora*.* Bo wlëna Rubëndë ga söra, twara ba mekë Lea kong. Ñya Raqueldë ga tjlë Lea kong ga «Tja kjimtos sira. Tja kong bop kjor bo söra bop warë kjwe twos bor kong pjökde myare» le.

¹⁵ Kuya ga tjlë ba kong ga «Bor lanma dörop bor shjiryo. ¿Ga pja wotjlík ga llëbo shäryorop li beno bor kong pjlú lëpde? ¿Era kjor bo söra bor warë ëre ëmdë ga döp woydë bor shjiryo bakore?»

«Eni ga kjor bo kjwe äska, pjesit shkëyo ga pja pë Jacob tjok ga pjlúe» le ba kong.

¹⁶ Kjek sëng ga Jacob tek shäng iröng ba pakshko dwayo ga wlokrara Learë irbo. Tjlë ba kong ga «Eeri shkëyo ga pja pë bor tjok. Pja tjwlënor shäng pjir tjän, *mandrágora* bo söra bor warë bor kong li

† **30:11** Hebreo tjlökwo Gad, e llëbo wen pjlú loklo. § **30:13**

Hebreo tjlökwo Aser, e wopjlú loklo. * **30:14** Kjek eshko sopga kjong kjong wotjlino ga kjor ëre bo, e uara walëga löng kjrong wleniyorë ga pono ba lanma tjok ga kjimte wa tjok le.

go» le. Eni ga e shkëyo ga Jacob pono ba tjok, ¹⁷ ga ba syõ kura Sbörë kjĩshko ga beno shäng kjlaraso llëme. E irgo ga wa buk kjlara domer. E tjok ga wapga tjeng domerga doglo shkëng (5) tjän. ¹⁸ Ga Lea tjlë ga «Tja potjwlëna Sbörë, bor parkaga tworor bor lanma kong kjĩshko. E kjĩshko ga bor wa ère koiër Isacar»† le.

¹⁹ E irgo ga Lea beno shäng kjlaraso llëm obi. Ga wa buk kjlara domer obi, Jacob tjok. ²⁰ Ga tjlë ga «Tja kjimtara Sbörë. Tja sëna llëbo owa llëme. Tja wapga tjeng domerga doglo tjer (6) bor lanma tjok kuzong ga tja poshrëya ara. E kjĩshko ga bor wa ère koiër Zabolón»‡ le.

²¹ E irgo ga Lea wa tjeng kjlara obi walë. E koiara Dina.

²² Gueniyo Sbö, Raquel woyotjlina bakoe. Ba syõ kura, ga wa llëm li döra. ²³ Ga Raquel wa buk kjlara domer ga tjlë ga «Tja lök ara wa llëm kjĩshko li döra Sbörë bor kong. ²⁴ Woydër ga tja kong wa twe Jehovärë kjlara domer obi. E kjĩshko ga koiër José»§ le.

Jacob Labán jyãpgwono

²⁵ Raquel wa José buk irgo ga Jacob tjlë Labán kong ga «Tja ichos to bor kjokshko iröng obi. ²⁶ Bor boyga twos bor kong. Tja parkono bop kong ba kjĩshko tjän. Bor wapga twos bor kong bakoe. Tja ichos jek ba tjok. Tja parkono shäng bop kong sorë, e miydëp pjluë» le.

---

† **30:18** Hebreo tjlökwo Isacar, e potjwlëkklo loklo. ‡ **30:20** Hebreo tjlökwo Zabolón, e poshrëkklo loklo. § **30:24** Hebreo tjlökwo José, e dök loklo. E obi loklo bakoe.

²⁷ Gueniyo kuya ga tjlē ba kong ga «Rokēr bop kong sira ga pja ber sök borwa tjok obi. Miydoror bor llēbo miydoklo go ga tja kjimtara Jehovárē bop kjishko. ²⁸ Pja dbur woydē kjōme li los bor kong, ga pja potjwlēn bayo eni» le.

²⁹ Kuya ga tjlē ba kong ga «Miydēp pjlú ga tja parkono bop kong pjlú, bop öng doror owa llēme. ³⁰ Dāmār ga tja tjwayde llēm obishko ga pja llēbo ara llēme. Tja shäng bop tjok kjishko ga pja kjimtara Jehovárē, bop llēbo, e shdöktong träk llēme. Gueniyo eerishko ga tja parkē bor kong shara» le.

³¹ Kuya ga tjlē ba kong ga «¿Woydēp ga pja potjwlēn kjōm?»

«Tja potjwlēp llēme. Llēye rokēr bop kong li jlō lorop wleni ga tja jek bop öng dē obi. ³² Eeri ga tja ichos jek shäng bop öng ushko so tjeng li tjrēko. Löng bayo tjok tjok, e kjēr dboye. Bop öng wlēp ushko so kjlo sī wleniyo, e kjēr dboy bakoe. Tja potjwlēp e go eröe. Öng bayo eni llēm wleniyo ber bop kong. ³³ Eni bong kjönma ga pja tjwe shäng bor öng kjroror bor pak äska li ĩga ga pjlúe. Bor öng ber bayo tjok uunkong, ga bor öng wlēp ushko so ber kjlo sī eröe. Eni llēm ga miydēp pjlú ga pja lüyotkoror» le.

³⁴ Kuya ga «Jölö» le ba kong.

³⁵ Gueniyo e dbaryo ga ba öng bayo tjok li twara Labándē ba wapga kong, de wlo. ³⁶ E irgo ga epga ichara opshino to jek kjok eshko dwayo ba öng li tjok, Jacob sökshko ga jëktong dbargwo mya äär eshko wlo.

Jacobda beno shäng Labán öng llamo tjeng li dē. ³⁷ Eshko ga kjor kowo kësang zara kjringswo

mya. E irgo ga poshtara beno sī, p̄j̄lublún, ĩga wēlē wlo. ³⁸⁻³⁹ E irgo ga iara lok ba öng tjwe di iozlong li boksho. Eni ga wlënggla jëk löng ba popga pogoshko ga wapga shguin löng bayo tjok, so kjor kowo li kjoyoe.

⁴⁰ Eshko ga Labán öng bayo tjok tjeng kjlöbö. Ga wlënggla llë jëk ba popga goshko ga ie Jacobdë ber öng bayo tjok li boksho, öng wlëp ushko so kjlo sī li boksho bako, ba wapga wen bayo eni wlo. Eni ga Jacob öng weno träk llëme. Ga iara beno tjeng Labán ĩ tjok llëme.

⁴¹ Wlënggla jëk löng ba popga tjokshko ga öng këskes, kjlo dik li kong kjor kowo li ie lok ba boksho. ⁴² Gueniyo öng kjlo owa li kong kjor kowo li ie ba boksho llëme. ⁴³ Eni ga Jacob beno shäng dbur ara, öng ara, parkagaga tjwlëk löng pjir wleniyo ara bakoe.

31

Jacob Labán töywono

¹ Miydara Jacobdë ga Labán wapga to löng tjlä ëng kong ga «Bi data llëbo kjrara Jacobdë drete. E go ga beno dbur ara» le. ² ĩya Jacobdë ga e ĩya Labándë bokkwo owa, dämär dik llëme. ³ Eni ga Jehovahä tjlä ba kong ga «Pja nom iröng bop data kjokshko, bop pjeyoga tjengshko. Eshko ga tja jëk shäng bop tjok» le.

⁴ Raquel, Lea, e rokara Jacobdë ba shwoy, shäng ba öng dë lishko, ⁵ ga tjlä ba kong ga «Miydër ga bomi data, tja woyde dämär dik llëme. Gueniyo bor data Sbö, era shäng bor tjok ĩyado. ⁶ Miydëmi p̄jlú ga tja parkono shäng bomi

data kong pjlúe. ⁷ Gueniyo tja jyāpgwara, bor potjwlēkklo kjlopswara enido. Gueniyo tja kjim-tara, dara Sbörë. ⁸ Pjlara ga bomi data tjlē bor kong ga “Pja parkë öng bayo tjok li āska” le. Le enishko ga wapga weno löng bayo tjok uunkong. Pjlara obi ga tjlē bor kong ga “Pja parkë öng kjlo shrit li āska” le. Le enishko ga wapga weno löng kjlo shrit uunkong. ⁹ Eni ga bomi data öng li dōra Sbörë ba shjiryo, ga twara bor kong shara.

¹⁰ »Dbar kjwara ga öng löng wlēnggla woydë dbaryo wlenishko ga yoyoīnor ga wlēnggla löng bayo tjok, kjlo shrit li jëk löng ba popga tjok, wlēnggla bayo llēm li llëme. ¹¹ Era Sbö parkaga kjok dogo so, tja rokara. Tjlë ga “Jacob.”

»“¿Llë?, Tjlapga” lër ba kong.

¹² »Tjlë ga “Llëye shäryara Labändë bop kong dö li īnor. E kjīshko ga īp eshko ga öng wlēnggla löng bayo tjok, kjlo shrit li jëk löng ba popga tjok, wlēnggla bayo llēm li llëme. ¹³ Sbö weno shäng bop kong Betel kjokyo li tja, ak kjing kjo tjyoropshko, tjlökwo lorop bor kong jlökoyoshko. Pja nom kjok jūshko dwayo, pja jek iröng bop kjokshko, pja weno bukshko” le bor kong» le.

¹⁴ Kuya Raquel, Learë ga tjlē ba kong ga «Tjawa kong llëbo twe borwa datarë, e wlēnwa ame. ¹⁵ Tjawa iara beno löng tjwlō llēm, epenga llēm wleni. Tjawa soynena, ga llëye kjrara borwa kjīshko li söra drete. ¹⁶ Bek wlo ga llëbo tjeng kës dōra Sbörë borwa data shjiryo li, e borwatoy, borwa wapga ī bakoe. E kjīshko ga llëye shäryëp lara Sbörë bop kong li shäryos eni» le.

Jacob opshino to Padán Aram kjokyo dwayo

¹⁷⁻¹⁹ Eshko ga Labán to ba öng zok shtë kjok shto oblë. Sök llëm wopro ga ba sböpga jyäglo tjeng ba ushko li lüyotkara Raqueldë. Eshkoshko ga Jacob poshäryono. E irgo ga ba wapga, ba boyga, e opyono lok ba öng jëkklo sok këskes li kjing go, ga toe. Ba öng kës jëk tjeng ba tjok, ba llëbo baïya tjeng kës töna tjeng Padán Aram kjokyo li, e söra jek ba tjok bakoe. Ga to jongya Canaán kjokyo, ba data Isaac sökshko.

²⁰ Labán jyäpgwara Jacobdë eni. Ga Jacob töktong to lara ba kong llëme. ²¹ Opshino, ba llëbo tjeng kës li söra pjire. Ga jek öötong Éufrates diyo kjakoshko ga zara jek tas, ga jëktong jek löng Galaad kjokyo dlup shwo lëkong.

Jacob irpjana Labándë

²² Öötong dbar mya ga roy kura Labándë ga «Jacob to töktonge» lëba. ²³⁻²⁵ Eni ga töno ba pjeyoga tjok, ga irpjana jëktong dbargwo kjäk (7), ga doshara öötong löng Galaad kjokyo dlup shwo lëkong, Jacob wlo löng lishko. Labán wlo slano, pono löng eshko bakoe. E shkëyo ga Sbö tjlëno Labán kong yoshko, tjlë ga «Tja kuzong. Jacob, e kroyoywëp llëme» le.

²⁶ Wëshko ga Labán tjlë Jacob kong ga «¿Llëye shäryoropdo? Tja jyäpgworop. Bor wapga walëga lüyotkorop. ²⁷ ¿Tja jyäpgwëp eni ega? ¿Pja opjnek lütshko ega? Llëye lopdë bor kong llëm obi. Woydoror ga pja opshik dbaryoshko ga pja kong dli shäryër, shji ië ëng tjok, shji të, shji bërkë, shji llung llë të bakoe. Loror eni, gueniyo pja briktonge.

²⁸ Bor wapga walëga, bor tjërگا ëmdë ga iorop lō

shir* wlo llëm, “Pjãy nome” lër ba kong wlo llëm bakoe. Pja opshãryono kä llëm wleni. ²⁹ Pja kong llëbo owa shãryër wlo ga pjlú, pjãy uunkong kong. Gueniyo luna shkëyo ga bop data Sbö tjlëno bor kong ga “Tja kuzong. Jacob, e kroyoywëp llëme” le. ³⁰ Miydër pjlú ga pja jek woydë ara bop data ushko iröng obi. ¿Gueniyo bor sböpga jyãglo lüyotkorop ega?» le.

³¹ Kuya ga tjlë ba kong ga «Lër bop kong jlökoyo ga pja bangkjröror ara. Tja wotjlino ga bop wapga walëga döp bor shjiryo loror. ³² Gueniyo ëye wlënop jüshko, bop sböpga jyãglo tjok ga zröy. Bi pjeyoga löng ëre iër ber löng ba miydaga. Llëbo bopoya lëp li wlës, ga sözong» le. Gueniyo ba sböpga jyãglo lüyotkara Raqueldë to miydara Jacobdë llëme.

³³⁻³⁴ Eni ga Labán opzrëno jek Jacob u shãryak öng kwota go li roshko ba sböpga jyãglo wlëk. Pjir ga ba wapga parkagaga pjök i li roshko, Lea i li roshko bakoe. Gueniyo llëye wlëna llëme. E wopro ga ba data sböpga jyãglo li jnena Raqueldë tjeng ba öng jëkklo sok kësbang li sökklo dirko, sökshko. Labán opshino tek Lea u li roy dwayo ga opzrëno jek Raquel i li roy shara. E roshko ga roina pjir, gueniyo llëye wlëna llëme. ³⁵ Eshko ga Raquel tjlë ba data kong ga «Pja iirkë bor tjok llëme. Tja kojong bop bokshto ga äe. Eni tjok ga tja shäng bor dbar ik» le. Eni ga ba sböpga jyãglo wlëna dãw ga wlëna llëme.

---

* **31:28** Lõ shik lanyo, e tak pjang Génesis 27.26 go.

³⁶ Eshko ga Jacob iirkono ara, ga tjlëno dbo go Labán kong. Tjlë ga «¿Tja llëye wlënop owa bop bokshtoro? ¿Tja irpjam ega? ¿Llëye owa shäryoror bop kongdo? ³⁷ Pja bor llëbo roïno, sguinop drete. ¿Eni ga llëbo wlënop bopoya tjokde? Wlënop ga tek sös jũshko, bi pjeyoga ëre bokshto, shji kjone dey ga jëk löng pjlo bek ïya lok wlo.

³⁸ »Lu pjloglo sak pjök (20) ga tja öör shäng parkë bop kong ga öng ushko so wa shguino do go kjlara llëme. Bop öng ushko so wlënggïa uotë kjlara llëm bakoe. ³⁹ Bop öng uara äya kjloshko sorëshko ga äska tworor bop kong enido. Dba ga lüyotkarabashko ga tjwlö shirop bor kong, ga lüyotkaraba shkëshko ga tjwlö shirop bor kong bakoe. ⁴⁰ Dba ga tja wloyo dlörë. Shkë ga tja wloyo smorë, tja pë eshko ga äe.

⁴¹ »Ga tja öör sök lu pjloglo sak pjök (20) bop ushko ga lu pjloglo sak kjwara kjingsho pkëng (14) ga tja parkono bop wapga walëga do pjök kjwe äska, ga lu pjloglo tjer (6) ga tja parkono bor öng ushko so kjwe äska. Bor potjwlëkkïo li kjlopsworop enido. ⁴² Sbö shäng bor tjok ïyado. E bor data Isaac Sbö, bor kjokë Abraham Sbö bakoe. Sbö shäng bor tjok llëm kjwe ga tja ichorop jek shäng or rorëe. Gueniyo ga tja song li ïna Sbörë. Bor pak kës shäryoror li ïna bakoe. E kjïshko ga luna shkëyo ga shji llgwera beno pjlu bor kong» le.

Jacob, Labán, e tjlökwo lono ëng kong jlökoyo

⁴³ Kuya ga tjlë ba kong ga «Bor wapga walëga kjwe botoya. Bor tjërگا kjwe botoya bakoe. Öng kjwe botoya bebi. Llëbo ïp uunkong ëre, e botoya eröe. ¿Llëye shäryër eeri dbaryo bor wapga walëga

kong, bor tjërga kong ga pjlú? Llëye shäryër ba kong ame. ⁴⁴ E kjishko ga shji tjlökwo twë eng kong, ber iyado wlo, ga shji jëk ber löng e go» le.

⁴⁵ Eni ga Jacob ak kjrono, poyona, ga iara beno jong kojong. ⁴⁶ Eshko ga tjlë ba parkagaga kong ga «Ak tőzĩ, ak jong kjwe zlong bäng» le. E irgo ga iono lok eshko.

⁴⁷⁻⁴⁸ Eshko ga Labán tjlë ba kong ga «Ak tjeng dluw ëre ber ba woyoshroklo bi kong» le. E kjishko ga kjok eshko kowara Labándë arameo tjlökwo go beno Yegar Saduta.† Jacob omkowono hebreo tjlökwo go beno Galaad.‡ ⁴⁹ Ga Labán tjlë ba kong obi ga «Shji löng pjola, shji eng ik ame ga shji ĩga, daga ber Jehovárë» le. E kjishko ga kjok eshko kowara beno Mizpa§ bakoe.

⁵⁰ Eshko ga Labán tjlë ba kong ga «Pja bor wapga bokrotkë wleni, llëm ga pja orkwosmok walë oblë tjok wleni ga miydër llëme. Gueniyo woyoshros ga e miydaga ber Sbörë. ⁵¹ Ak tjeng dluw ëre ĩzong. Ak kojonor beno jong shji pjök tjrëko jũ ĩs bakoe. ⁵² Kjring pjöyĩkong ber löng ba miydoklo. Pja tek na lë, bor barwë wlo llëme. Tja jek kalë, bop barwë wlo llëm bakoe. ⁵³ Bop kjokë Abraham Sbö, e ber bi llgwegga. Bor kjokë Najor sbö, e ber bi llgwegga bakoe» le.

Eshko ga Jacob tjlëno jlökoyo ba data Isaac Sbö boksho. ⁵⁴ E irgo ga öng zröra kjlara, sho sura kjrina, pjono dret Sbö poshrëkklo, llamo beno

---

† **31:47-48** Arameo tjlökwo Yegar Saduta, e ak tjeng dluw, llëbo woyoshroklo bi kong loklo. ‡ **31:47-48** Hebreo tjlökwo Galaad, e ak tjeng dluw, llëbo woyoshroklo bi kong loklo. § **31:49** Hebreo tjlökwo Mizpa, e shji iyashko loklo.

tjeng li lira ba pjeyoga kong. Uara lok pjir ga pono löng dlupshko.

⁵⁵ Wēshko kjok shröngto ga Labán kojono, ba tjērga lõ shira,* ba wapga walēga bakoe. Ga tjlēno beno pjlú ba kong. E irgo ga sano jek ba kjokshko iröng obi.

32

Jacob oproy dbuno Esaú kong

¹ Eshko ga Jacob irbo shano to bakoe. Eshko ga Sbö parkagaga kjok dogo so wen löng irbo bäng.

² İya Jacobdē ga tjlē ga «Ēre ēngkjwagaga Sbö ĩ» le. E kjīshko ga kjok eshko koiara beno Majanayin.*

³ E irgo ga nopga ichara jek Seir kjokyo ba roy dbuk bām go, ba shjiy Esaú kong. Seir kjokyo, e Edom kjokyo obi. ⁴ Roy sōgaga brikdē llēm obishko ga tjlē ba kong lok ga «Pjāy tjlē bor shjiy Esaú kong ga “Tjlapga, bop lēng Jacob öör sōk Labán ushko dāwe. ⁵ Era eerishko ga öng kēsks chila ara, parkagaga tjwlēk löng pjir wleniyo ara bakoe. Ga roy ichara bop kong eni, pja ber wopjlú ba tjok wlo” lēmi ba kong eni» le.

⁶ Roy sōgaga li öör, ga shrono iröng obi ga tjlē Jacob kong ga «Tjawa öör Esaú ĩk. Eni tjok ga tek shäng om go bop wlokjrē, yorkaga domerga doglo sak dbāw pjloglo pkēng (400)» le.

⁷ Kuya ga bangkjrara ara, beno shäng sjēk. E kjīshko ga ba nopga tjeng ba tjok li shdōra beno kjrīng pjök, ba öng shdōra eni bakoe. ⁸ Wotjlīk ga

* **31:55** Lõ shik lanyo, e tak pjang Génesis 27.26 go.

* **32:2** Hebreo tjlōkwo Majanayin, e ēngkjwagaga kjrīng pjök loklo.

«Esaú tjwe ëngkwë bor nopga kjrina tjok wleni ga e wopro ga kjrina, e tök ga bue» le.

⁹ E irgo ga syöshtono Sbö kong. Tjlë ga «Sbö, pja bor kjokë Abraham Sbö. Pja bor data Isaac Sbö bakoe. Jehová, pja tjlëno bor kong ga “Pja nom bop kjokshko iröng obi, bop pjeyoga löngshko. Pja kjimtër llëbo ber pjlú bop kong wlo” lorop eni. ¹⁰ Pja wotjlik pjlú bor kong wleni ga tja kjimtëp ÿyado. ¿Gueniyo ga shäryëp ega? Jlökooyo ga tja bop parkaga eröe. Jordán diyo jü zër tek shängshko ga tja wloshko bor kjorkung ëre döe. Era eni tjok ga tja öötong sök parkagaga kjrings pjök, öng kjrings pjök bakoe. ¹¹ Bangkjrër’li bor shjiy Esaú tek shäng bor zrök, bor boyga, bor wapga zrök bakoe. Tja wlikos, llëbo owa shärye bor kong llëm wlo. ¹² Pja tjlëno bor kong ga “Pja kjimtër llëbo ber pjlú bop kong wlo. Bop tjëyo tek ber bop irgo’li iër ber shdär träk llëm, shtëy ga äär llëm, la sho tjeng dlung kjako wleni” lorop eni» le.

¹³ E shkëyo ga Jacob pono buk eshko. Wëshko ga llëbo tjeng ba tjok kës’li rowlëna ba shjiy kong, ba sëngglo wleni. ¹⁴ Wlëna li ëre: shwling ushko so popga doglo sak dbäw pjloglo pjök (200), wlënggla doglo sak pjök (20), öng wlëp ushko so popga doglo sak dbäw pjloglo pjök (200), wlënggla doglo sak pjök (20), ¹⁵ öng jëkklo sok kës kës wapga chilawa tjok wleniyo doglo sak mya (30) ba wapga tjok, sögla popga doglo sak pkëng (40), wlënggla doglo sak kjwara (10), öng so kwomgla kjoyo dre töshko popga doglo sak pjök (20), wlënggla doglo sak kjwara (10).

¹⁶ E irgo ga twara beno ba parkagaga kong, tōya dboy dboy wlo, ga tjlē ba kong ga «Pjāy jek lōng bor bām go, ga shto twozī öng kjrina kjrina shdök tjeng wle kong» le. ¹⁷ Eshko ga tjlē ba parkaga jek shäng bām li kong ga «Bor shjiy Esaú dowlēp tek shäng ga tjlē bop kong ga “¿Bop kägäyo ë? ¿Pja to kjone? ¿Öng kjwe sogo ë?” le bop kong wleni ga ¹⁸ pja tjlē ba kong ga “Tjlapga Esaú, ëre bop sëngglo, ichara bop lëng Jacobdë bop kong. E tek shäng om go borwa irgo” lēp ba kong eni» le.

¹⁹ E irgo ga tjlē ba parkagaga jek ber tjeng iröng li kong ga «Esaú dowlēmi tek shäng kjone wleni ga llēye loror kës li lēmi ba kong eni. ²⁰ Pjāy tjlē ba kong obi ga “Tjlapga, bop lëng Jacob tek shäng borwa irgo” lēmi ba kong eni» le. Wotjlik ga «Wlēpyotkër ba sëngglo ichoror jek tjeng bām li go. E irgo ga tja oppingdo ba bokshto kjwlé jã. Eni ga tja wlokjre pjlu kjwe» le. ²¹ Eni ga ba sëngglo li ichara jek bām go ba parkagaga tjok. Gueniyo Jacob pono beno buk eshko.

Jacob dbonino Sbö parkaga kjok dogo so tjok

²²⁻²⁴ E shkëyo ga ba pjeyoga dipzara jek Jaboc diyo kjwo kalëkong, ba llëbo tjeng kës li tjok. Ba boyga do pjök, ba boyga oblë ba parkagaga wleniyo do pjök, ba wapga doglo sak kjwara kjingsho kjlara (11), e iara beno lōng di kjwo kalëkong pjir ga Jacob dipzono jek iröng, ga beno sök eshko tjoksa.

Eshko ga domer weno shäng ba kong kjlara, ga dbonino ba tjok äär jong shkë jek shröng.

²⁵ Miydara ga Jacob zāya ga äshko ga porwara ba

kworboshko, ga ba kworbo jöktëng erä. ²⁶ Eshko ga domer li tjlë ba kong ga «¡Tja rayozong! Kjok shräntoe» le.

Kuya ga tjlë ba kong ga «Tjlökwo los ber pjlú bor kong. Llëm ga pja rayër llëme» le.

²⁷ Kuya ga tjlë ba kong ga «Pjae, ¿ko llë?»

«Tja ko Jacob» le.

²⁸ Kuya ga tjlë ba kong ga «Pja ko Jacob ame. Pja dbonino Sbö tjok, nopga tjok, ga zanope. E kjishko ga pja ko ber Israel† shara» le.

²⁹ Kuya ga tjlë ba kong ga «¿Pja e, ko llë?»

«¿Tja ko miydëp woydë llëno?» le ba kong, ga tjlëno beno pjlú Jacob kong eshko.

³⁰ Eshko ga Jacob tjlë ga «Tja, Sbö, tjawa ëng ñno löng ëng bokshto ëmdë ga tja iara beno sök së» le. E kjishko ga kjok eshko kowara beno Peniel.‡

³¹ Jacob jek shäng kjwlë Peniel kjokyo lishko ga dlo wen tëm pjang llënge. Laga ba kworbo jöktëng lirë ga beno jëk yökyöke. ³² Porwara ba kworboshko kjishko ga öng llë kworbo kjungyo ue Jacob§ tjëyo tek beno ba irgo lirë ame.

33

Jacob ëng wlëno ba shjiy Esau tjok

¹⁻² Döni ga ñya Jacobdë pjola dwayo ga Esau tek shäng domerga doglo sak dbäw pjloglo pkëng (400) tjokshko ga ba wapga shdöra beno ba mekë tjok tjoke. Ba boyga oblë parkagaga wleniyo do pjök li

---

† **32:28** Hebreo tjlökwo Israel, e dbonik Sbö tjok loklo. ‡ **32:30** Hebreo tjlökwo Peniel, e Sbö bokso loklo. § **32:32** Hebreo tjlökwo go ga tak beno pjang Israel . Jacob kowëba eni bakoe.

iara tjeng bām go, ba wapga baīya tjok. Lea iara shäng ba irgo, ba wapga baīya tjok. Raquel iara beno iröng, ba wa José tjok. ³ Ga Jacob opshino jek bām go. Jek shäng ba shjiy shwoy wopro ga jek jek sira ga kjök tono, kujono bokdo kjlay klung go. Jek sira obi ga kjök tono eni obi. Shäryara eni öötong pjloglo kjäk (7).

⁴ Gueniyo ga Esaúra jek zron ĩ äär jong ba lëng shwoy, ga pjä ba go, popjlura, lõ shira.* Eshko ga slatong lok ara pjöyĩkong.

⁵ E irgo ga Jacob boyga, wapga ĩya Esaürë ga tjlä ba lëng kong ga «¿Ëye tek löng bop tjok kjwe ë?»

«Tjlapga, kjwe bor wapga twara Sbörë bor kong» le.

⁶ Ga ba boyga oblë parkagaga wleniyo do pjök li öötong löng ba shjiy zlong ba wapga tjok ga kjök tono, kujono bokdo kjlay klung go. ⁷ E irgo ga Lea tek shrono shäng ba wapga tjok ga kjök tono, kujono eni bakoe. E irgo ga José, Raquel omshäryono eni bakoe.

⁸ Eshko ga Esaú tjlä ba kong ga «¿Öng wlënor irbo kjwe llë loklo?»

«Ichoror jek bop kong, pja ber wopjlú bor tjok wlo» le.

⁹ Kuya ga tjlä ba kong ga «Llëme. Botoya arae. Kjwe ber tjeng bop tjok wëyë» le.

¹⁰ Gueniyo kuya ga tjlä ba kong ga «Llëme. Rokër bop kong sira ga tja wlokjrorop pjlu lep li jlö wleni ga llëbo twër bop sëngglo kjwe kjrozong. Pja wotjlino pjlu bor kong kjishko ga pja bokkwo ĩnor ga Sbö bokkwo ĩnor wleni. ¹¹ Sbö kjishko ga tja llëbo

* **33:4** Lõ shik lanyo, e tak pjang Génesis 27.26 go.

ara, llëye woydër li tjeng enido. E kjïshko ga bop sëngglö söror bop kong kjwe kjrozong» le.

Eshko ga «Llëbo kjrozong» lara ba kong ara kuzong ga «JöLö» le Esaúré, ga kjrarae. ¹² Eshko ga tjlë ga «Shji toe. Tja jek shäng bop bäm go» le.

¹³ Kuya ga tjlë ba kong ga «Tjlapga, miydëp pjlú ga kjwozirga chilawa jëk mae. Öng wapga chilawa tjok wleni li söy jëk dbar kjwara jlökoyo wleni ga e kjer drete. ¹⁴ Pjlú wlo ga pja to bäm dey, Tjlapga. Tja jek ber shäng bop irgo wor, öng kjïshko, kjwozirga kjïshko. Shji ëng ik Seir kjokyo, bop kjokshko jã» le.

¹⁵ Kuya ga tjlë ba kong ga «JöLö. Gueniyo nopga jëk tjeng bor tjok ëre iër ber löng bop tjok kjlöbö, bop yorkë» le.

Kuya ga «¿Llëno? Pja woydë eshko llëme. Tja kjimtëp woydë kjïshko ga tja ber wopjlú» le.

¹⁶ Eni ga e dbaryo ga Esaú wlo opshino to jek iröng, äär Seir kjokyo wlo. ¹⁷ Ga Jacob wlorä opshino to jek Sucot kjokyo. Öötong löng eshko ga u ywara kjwara ba kong, ga ukwang shäryara ba öng kong. E kjïshko ga kjok eshko kowara beno Sucot.†

¹⁸ E irgo ga Jacob wlo opshino tek Padán Aram kjokyo dwayo, ga döktong shrono löng pjlú Canaán kjokyo. Eshko ga pono beno löng kjok li worbo go, e ber buk Siquén kjokyo gomyo. ¹⁹ Kjok eshko li tjwlëna Jamor wapga kong, tjwlö dbur sho pjlublún kjwo sak dbäw (100). Jamor, e Siquén data. ²⁰ Era Jacob akkwo töno dluw ëng kjing go

---

† 33:17 Hebreo tjlökwo Sucot, e ukwang loklo.

kjókshko, Sbö poshrëkklo, ga akkwo töna dluw li kowara Sbö, e Israel Sbö.

34

Dina kjrara Siquëndë dbo go

¹ Jacob wa kjlara Lea tjok ko Dina. Dbar kjwara ga jek opshino kjogloga eshko so ik. ² Eshko ga domer shäng kjlara ko Siquén, ba data ko Jamor. Jamor, e kjok eshko so kägäyo. Dina ïya Siquëndë ga shara, pono ba tjok dbo go. ³ E irgo ga Dina woryara ara, ga tjläno ba kong yõtso ba wlëpyotkoklo. ⁴ E irgo ga tjlä ba data Jamor kong ga «Kjoglo kjwe woydër ara. Tja orkwosmok woydë ba tjok. Wlës bor kong» le.

⁵ E wopro ga miydara Jacobdë ga ba wa Dina kjrara Siquëndë dbo go. Gueniyo eshkoshko ga ba wapga domerga löng öng dë kjloshko. Ga llëye lara Jacobdë ë kong llëm, ba wapga shrono guing. ⁶ E wopro ga Siquén data Jamor to jek shäng Jacob shwoy, lan ba tjok wlo. Epga löng lanshko ga ⁷ Jacob wapga domerga to löng kjloshko li shrono. Ga llëbo shäryono li miydara ga beno bangyo ara, iirkë ara bakoe. Siquén pono ba dor tjok li, e llëbo owa Israel tjëyoga kong. E shäryako llëme. Epga iirkono ara e kjïshko.

⁸ Eshko ga Jamor tjlä ba kong lok ga «Bor wa Siquén, bomi dor woyde arae. Rokër bomi kong sira ga ichëmi orkwosmok ba tjok. ⁹ Eni ga shji ber löng epenga dö wleni, ga bomi kjogloga orkwosmok borwa tjok, borwa kjogloga orkwosmok bomi tjok bakoe. ¹⁰ Pjãy ber löng borwa tjok kjok

ëre kjing go ga pjlú, ga pjây mär ber löng e go. Pjây jëk kjone pogo ga pjlú» le.

¹¹ Ga Siquén tjlê ba kong lok ga «Rokër bomi kong sira ga kumi ga pjlú. Llëye rokëmi bor kong li twër bomi kong. ¹² Tja kong llëye rokëmi bayo kjöm ga twër bomi kong, bomi sëngglo. Gueniyo kjoglo li ichëmi orkwosmok bor tjok guing» le.

¹³ Eni ëmdë ga Dina bangkjrara Siquëndë llëm, kjrara dbo go kjishko ga Jacob wapga tjlëno ba kong, ba data Jamor kong jlô wleni. ¹⁴ Tjlê ga «Borwa dor, e ichërwa orkwosmok domer doyo jyã tak llëm tjok ga äe. Shäryororwa eni kjwe ga tjawa ber löng lök ara. ¹⁵ Tjlökwo lërwa bomi kong li shäryëmi eni wleni ga “Jölö” lërwa. Llë kuziã. Pjây domerga doyo jyã tëmi uunkong, pjây ber tjawa dik wlo. ¹⁶ Eni wleni ga borwa kjogloga orkwosmok bomi tjok, bomi kjogloga orkwosmok borwa tjok bakoe. Tjawa ber löng bomi tjok, ga shji ber tjëyo kjrinaso. ¹⁷ Gueniyo pjây doyo jyã të llëm ga tjawa to kjok ëreshko dwayo, borwa dor tjok» le.

¹⁸ Kuya lok ga beno pjlú ba kong. ¹⁹ Dina woyde Siquëndë ara kuzong ga ba doyo jyã tara jekdo eshko. Siquén, ba pjeyoga tjok ga tjlwlo ara ba data ushko kuzong ga ²⁰ jek öötong shäng kjok eshko opzrëzlong shtoyo, nopga tön löng lishko, ba data Jamor tjok. ²¹ Eshko ga tjlê löng li kong ga «Domerga ëre bi pjeyoga wleni. Kjok ëre bayo ara ba kong. E kjishko ga woydërwa ga epga ber löng bi tjok kjok ëre kjing go, mär ber löng e go, jëk kjone pogo ga pjlú bakoe. Eni ga ba kjogloga orkwosmok bi tjok, bi kjogloga orkwosmok ba tjok bakoe.

²² »Gueniyo shji ber löng tjëyo kjrinaso wlo ga woyde lok ga shji domerga doyo jyã të uunkong, epga omshäryë dik. E ba sdëkwo. ²³ Eni ga ba öng kës, ba llëbo tjeng kës, e ber bishīya. Epga ber löng bi tjok wlo ga «Jölö» lëy ba kong eröe» le.

²⁴ Kuya lok ga «Jölö» le ba kong, ga domerga kjok eshko so doyo jyã tono uunkong. ²⁵ Dbargwo mya ga doyo bang ara, poptoyde llëm obishko ga Dina simga Simeón, Leví, e öör löng eshko ga domerga li zröra lok dröng go dret, wlikaga ërë llëm kjīshko. ²⁶ Jamor, ba wa Siquén, e zröra lok dröng go. E irgo ga Dina jek söra ey dwayo. ²⁷ E irgo ga Jacob wapga llamo tjwe löng jëktong shinmoga doyo tjeng li kjing go. Ga opzrëno jek lok u kjwara kjwara roshko, ba llëbo lūyotkara lok dret, ba dor kong llëbo owa shäryara li kjīshko. ²⁸ Llëbo uunkong tjeng kjok eshko li söra lok dret, öng ushko so llë, sögla, kwomgla, llëbo tjeng ba ushko, llëbo tjeng kjloshko bakoe. ²⁹ Ba wapga, ba walëga, e söra lok jek ba tjok uunkong.

³⁰ Eshko ga Jacob tjlë Simeón, Leví kong ga «Tja ioromi beno owa kjok eshko sopga tjok. Canaán sopga, ferezeoga, tja īywa lok shjiktëng shara. Shji nopga kjlobö dö anmoyō kjīshko ga kjing pjök li tön ber tjeng kjrinaso ga shji zröya lok, bi pjeyoga uunkong tjok» le.

³¹ Gueniyo kuya ga tjlë ba data kong ga «Borwa dor kong llëbo owa shäryara, iara beno tjwlö walë to shäng opsoynek domerga oblë oblë kong wleniyo. Iërwa ber eni ga äe» le.

Sbö tjlökwo lono beno pjlú Jacob kong shäng Betel kjokyo obi

¹ E irgo ga Sbö tjlë Jacob kong ga «Pja shäng Esaú töywëshko ga tja weno shäng bop kong Betel kjokyo. Pja nom sök eshko shara, ga akkwo töm dlwü eng kjing go kjókshko, bor poshrëkklo» le.

² Eshko ga Jacob tjlë nopga tjeng ba tjok kës li kong ga «Bomi sböpga jyäglo tjeng uunkong, shizī, dbuzī drete. Pjāy nom wë, pja shwong kjlopswë oblë. Shäryëmi eni, pjāy Sbö poshrëk ga pjlú wlo. ³ Pjir ga shji to Betel kjokyo. Eshko ga tja akkwo töng dlwü eng kjing go kjókshko, Sbö poshrëkklo. Tja jek shäng song, woydëshko ga tja kjimtara. Tja jëk kjone pogo ga e shäng bor tjok ïyado» le.

⁴ Kuya lok ga ba sböpga jyäglo li twara ba kong dret, ba kwomgwo ioklo söya lok li twara ba kong bakoe. Eshko ga kjor jong kjlara kësbang, Siquén kjokyo zlong, ga llëbo twara ba kong kës li pjlonä Jacobdë uunkong klung roshko, kjor li dorko.

⁵ Opshino jek löngshko ga kjok eshko sopga iara Sbörë beno löng kjok bangkjërë arae. E kjishko ga Jacob wlo irpjana lok llëme. ⁶ Eshko ga öötong löng Luz kjokyo, e ko Betel bakoe. E Canaán kjokyo obi. ⁷ Eshko ga Jacob akkwo töno dlwü eng kjing go kjókshko, Sbö poshrëkklo. Ba shjiy töyweshko ga Sbö weno shäng ba kong eshko kjishko ga kjok eshko kowara beno El Betel.* ⁸ Eshko ga Rebeca daga Débora li wolono, ga jnena lok klung roshko, kjor

---

* **35:7** Hebreo tjlökwo El Betel, e Betel Sbö loklo.

jong kësbang eshko li dirko, ga kjok eshko kowara Jacobdë beno Alón Bacut.†

⁹ Kjok eshko ga Sbö weno shäng ba kong obi, ga tjlëno beno pjlú ba kong. ¹⁰ Tjlë ga «Pja ko Jacob, gueniyo pja ko eni ame. Eeri jek lëkong ga pja ko ber Israel shara» le.

Koiara eni pjir ga ¹¹ tjlë ba kong obi ga «Tja ëre Sbö, llëye shäryër woydë li shäryër ga pjlúe. Pjäy wapga wenzong ara, bop tjëyo tek ber bop irgo li shdär ber träk llëm wlo. Epga ber löng tjëyoga oblë oblë, ga tjë jïkong ber löng tjëyo kjrinaso. E tjrëko pjlupga wen. ¹² Kjok tworor Abraham, Isaac kong li, e twër bop kong, bop tjëyo tek ber bop irgo li kong bakoe» le. ¹³ Lara eni pjir ga to ey dwayo.

¹⁴ Eshko ga Jacob ak kjrono kjwara, poyona, ga iara beno jong kojong, Sbö tjlëno ba kong lishko. E irgo ga ak li kjing go kjo tyara, kjillgwo bo dyo tyara bako, e ber jong dboy Sbö kong wlo. ¹⁵ Ga kjok eshko kowara beno Betel.‡

Raquel wolonoe

¹⁶ E irgo ga to eshko dwayo. Ga Efrata kjokyo beno pjola obishko ga Raquel shara swlorë, gueniyo wloshko tjeng ga ä, beno buk owa. ¹⁷ Swlo arashko, chida buk döröshko ga ba kjimtaga tjlë ba kong ga «Llëye bangjrëp llëme. Buk domer obi» le.

---

† **35:8** Hebreo tjlökwo Alón Bacut, e slarzlong kjoryo loklo.

‡ **35:15** Hebreo tjlökwo Betel, e Sbö u loklo.

18 Raquel beno buk ba llëmdo, ga tjlë ga «Koiër Benoni»Š le. Gueniyo koiara ba datarë Benjamín* shara. 19 Eni ga Raquel wolono, ga jnenaba beno buk irbo jek jong äär Efrata kjokyo li sor go. Efrata kjokyo, e ko Belén bakoe. 20 Ba sak li kjing go Jacob ak kojono beno jong kjwara, ba jyäglo. Eerishko ga jong eshko wëë obi.

21 E irgo ga Jacob† wlo irbo shano to öötong löng Migdal Edar‡ kjokyo pjlor kalëkong. 22 Löng kjok eshko wopro ga Rubén öör pono ba data boy oblë ba parkaga wleniyo ko Bilhá tjok. Miydara ba datarë ga iirkono tira llëme.

Jacob wapga

Jacob wapga domerga doglo sak kjwara kjingsho pjök (12). 23 Lea tjok, e Jacob wa domer bäm iyo Rubén, Simeón, Leví, Judá, Isacar, Zabulón. 24 Raquel tjok, e José, Benjamín. 25 Raquel parkaga Bilhá tjok, e Dan, Neftalí. 26 Lea parkaga Zilpá tjok, e Gad, Aser. Ère Jacob wapga weno tjeng Padán Aram kjokyo.

Isaac wolonoe

27 Era Jacob öör ba data Isaac ïk, Abraham, Isaac dënashko ga löngshko li kjokyo ko Mamré. Mamré kjokyo, e ko Arbá, ko Hebrón bakoe. 28 Isaac lu ïno öötong sak dbäw kjingsho sak kjwongshko (180)

Š 35:18 Hebreo tjlökwo Benoni, e tja song li wayo loklo. * 35:18 Hebreo tjlökwo Benjamín, e bor wa orkwo këë so loklo. Hebreo tjlökwo bor wa orkwo këë so, e bor wa woydër ara, oblë kjinmo loklo. † 35:21 Hebreo tjlökwo go ga tak beno pjang Israel. Jacob kowëba eni bakoe. ‡ 35:21 Hebreo tjlökwo Migdal Edar, e öng ikklo kjomo loklo.

ga wolonoe. ²⁹ Tjlablashko ga wolono, ga töno ba pjeyo shinmoga tek dēnashko so tjok. Eshko ga iara ba wapga Esaú, Jacobdē beno buk sakshko.

36

Esaú tjëyo tek beno ba irgo

¹ Ère Esaú tjëyo tek beno ba irgo. Esaú, e kowëba Edom bakoe. ²⁻³ Esaú orkwosmono walëga Canaán so doglo mya tjok. Epga ko Ada, Aholibama, Basemat. Ba boy Ada, e Elón wa. Elón, e Het tjëyo. Ba boy Aholibama, e Aná wa. Aná, e Zibeón wa. Zibeón, e heveo. Ba boy Basemat, e Ismael wa, Nebayot dor bakoe.

⁴⁻⁵ Esaú sök Canaán kjokyoshko ga wapga tjeng doglo shkëng (5). Ada wa buk kjlara domer ko Elifaz. Basemat wa buk kjlara domer ko Reuel. Aholibama wapga tjeng doglo mya domer ko Jeús, Jalán, Coré.

⁶⁻⁷ Esaú, Jacob, e dbur ara, öng ara. Ba kjok löngshko li öng ara anmoyō, ga ba öng dli pjitënge. E kjışhko ga ber löng pjöyĩkong ga äe. Eni ga Esaú to kjok shto oblë, ba löng sökshko dwayo. Ba boyga, ba wapga, ba parkagaga, ba öng, ba llëbo uunkong wlëna Canaán kjokyo li, e söra jek uunkong ba tjok, ⁸ ga öötong Seir kjokyo dlup shwo lëkong, ga beno löng eshko.

⁹⁻¹⁴ Esaú, e Edom tjëyoga data. E beno löng Seir kjokyo dlup shwo lëkong. Ère ba tjëyo tek beno ba irgo. Esaú boyga doglo mya: Ada, Basemat, Aholibama.

Ada tjok ga Esaú wa domer kjlara ko Elifaz. Elifaz, e wapga domerga ko eni: Temán, Omar,

Zefo, Gatán, Cenaz. Elifaz boy oblë ba parkaga wleniyo ko Timná tjok ga wa domer kjlara ko Amalec.

Basemat tjok ga Esaú wa domer kjlara ko Reuel. Reuel, e wapga domerga ko eni: Najat, Zera, Sama, Mizá.

Aholibama tjok ga Esaú wapga domerga doglo mya: Jeús, Jalán, Coré. Aholibama, e Aná wa. Aná, e Zibeón wa. Zibeón, e heveo.

¹⁵ Esaú tjëyo tek beno ba irgo li tjëyoga ko eni. Esaú wa Ada tjok Elifaz li tjëyo tek ber ba irgo li tjëyoga ëre: Temán, Omar, Zefo, Cenaz, ¹⁶ Coré, Gatán, Amalec. Epga löng Edom kjokyo.

¹⁷ Esaú wa Basemat tjok Reuel li tjëyo tek beno ba irgo li tjëyoga ëre: Najat, Zera, Sama, Mizá. Epga löng Edom kjokyo.

¹⁸ Esaú wapga Aholibama tjok li tjëyo tek beno ba irgo li tjëyoga ëre: Jeús, Jalán, Coré.

¹⁹ Esaú tjëyo tek beno ba irgo li tjëyoga, e beno eni.

²⁰ Esaú öötong sök kjok eshkoshko ga nopga löng eshko ko horeoga. Epga domer ko Seir li tjëyo tek beno ba irgo. Seir tjëyoga ëre: Lotán, Sobal, Zibeón, Aná, ²¹ Disón, Ezer, Disán.

²² Lotán, e wapga domerga ko eni: Horí, Homán. Lotán, e dor ko Timná.

²³ Sobal, e wapga domerga ko eni: Alván, Manajat, Ebal, Sefó, Onam.

²⁴ Zibeón, e wapga domerga ko eni: Ayá, Aná. Pjlara ga Aná, e shäng ba data öng dëshko ga di bäng wlëna kjrina kjok dogro no llëmshko.

²⁵ Aná, e wa domer kjlara ko Disón, wa walë kjlara ko Aholibama.

²⁶ Disón, e wapga domerga ko eni: Hemdán, Esbán, Itrán, Querán.

²⁷ Ezer, e wapga domerga ko eni: Bilán, Zaván, Acán.

²⁸ Disán, e wapga domerga ko eni: Uz, Arán.

²⁹ Horeo, e tjëyoga ko eni: Lotán, Sobal, Zibeón, Aná, ³⁰ Disón, Ezer, Disán. Epga löng Seir kjokyo.

³¹ Israel tjëyoga pjlupga llëm obishko ga Edom so pjlupga, e ère:

³² Bela, e Dinaba so, Beor wa.

³³ Bela wolonoshko ga beno Jobab, e Bosra so, Zera wa.

³⁴ Jobab wolonoshko ga beno Jusán, e Temán so.

³⁵ Jusán wolonoshko ga beno Hadad, e Avit so, Bedad wa. Nopga Madián so zana Bedaddë Moab kjokyo.

³⁶ Hadad wolonoshko ga beno Samla, e Masreca so.

³⁷ Samla wolonoshko ga beno Saúl, e Rejobot so. Rejobot kjokyo, e buk Éufrates diyo gomyo.

³⁸ Saúl wolonoshko ga beno Baal Janán, e Acbor wa.

³⁹ Baal Janán wolonoshko ga beno Hadar, e Pau so, boy ko Mehitabel. Mehitabel, e mekë ko Matred. Matred, e mekë ko Mezab.

⁴⁰⁻⁴³ Edom tjëyoga ko eni: Timná, Alvá, Jetet, Aholibama, Elá, Pinón, Cenaz, Temán, Mibzar, Magdiel, Iram. Epga beno löng kjok kjrina kjrina baïya om go. Esáu beno Edom tjëyoga uunkong data.

37

José, ba shjiyga

1 Jacob beno sök Canaán kjokyo, dēna ba data sökshko. 2 Ęre Jacob pjeyoga to tek jong sorē, e lanyo.

José lu pjloglo sak kjwara kjingsho kjäkshko (17) ga shäng öng ushko so dē ba shjiyga tjok. Ba shjiyga mekē ko Bilhá, Zilpá, ba data boyga oblē ba parkagaga wleniyo. Llēbo shārye ba shjiygarē owa li roy sōya tjwe, le ba data kong.

3 José bukshko ga Jacob* tjabla kuzong ga José woyde ba datarē ara, ba wapga oblē kjinmo. Ga kong shwong sera kara wolēsowae. 4 Ęya ba shjiygarē ga woyde ba datarē ara ba kjinmo ga Ęywa lok shjiktēng, tjlē lok ba kong llēme.

5-7 Pjlara ga José yoīno, ga tjlē ba shjiyga kong ga «Tja yoīno llē lēr bomi kong. ¡Tja kuzīa! Tja yoīk ga shji uunkong öötong löng bi pakshko ga dwla bo doyo diy löng kjlara ĩ kjrina kjrinae. Ęn ga botoya kojono beno jong bek, ga bomipjōy tek lok botoya zlong, ga kujono ba kong» le.

8 Kuya lok ga Ęywa lok shjiktēng ara anmoyō, ga tjlē ba kong ga «¿Pja wotjlík ga pja ber borwa pjlujo, tjawa ichēp wlo lēpde?» le. Eni ga woydara lok llēm jek kēgong ara anmoyō, yoīno li kjīshko, lara ba kong li kjīshko bakoe.

9 E irgo ga José yoīno jek pjlara obi, ga tjlē ba shjiyga kong ga «Tja yoīk ga dlo, mok, dbala kop sak kjwara kjingsho kjwara (11) kujono bor kong» le.

10 Lara ba data, ba shjiyga kongshko ga kuya ba datarē ga iirkorgō, ga tjlē ba kong dbo go ga «¿Pja

* **37:3** Hebreo tjłokwo go ga tak beno pjang Israel . Jacob kowēba eni bakoe. Génesis 37.13 eni bakoe.

yoïno, e llë lokloro? ¿Tja, bop mekë, bop shjiyga, tjawa tjwe löng bop zlong, kujjong bop kong wlo lëpde?» le.

¹¹ Ga ïywa ba shjiygarë shjiktëng erä. Gueniyo yoïno li woyotjlïya ba datarë arae.

José soynena ba shjiygarë

¹² Dbar kjwara ga Jacob öng li söra José shjiygarë jek Siquén kjokyo, kjlo sho tjok lishko. ¹³ Eshko ga Jacob tjlë José kong ga «Bop shjiyga löng öng dë Siquén kjokyo. E kjïshko ga pja nom ba ïk eshko» le.

Kuya ga «jölö. Tja to ïk» le.

¹⁴ Kuya ga tjlë ba kong ga «Pja nome. Bop shjiyga löng sorë, bor öng löng sorë ïp yötso, ga roy söp bor kong iröng obi» le ba kong, ga ichara jek Hebrón sdamyo lëkong dwayo.

Öötong shäng Siquén kjokyoshko ga ¹⁵ jeno shäng ey. Eni ga domer weno shäng kjlara, ga tjlë ba kong ga «¿Llëye wlëpdë shängdo?»

¹⁶ «Tja to shäng bor shjiyga wlëk. ¿Löng öng dë kjone lëp bor kong ga buere?» le ba kong.

¹⁷ Kuya ga tjlë ba kong ga «Opshino to tjän. Gueniyo kuror ga “Shji to Dotán kjokyo” lara lok ëng kong yë» le.

Kuya ga jek ba shjiyga irgo, ga wlëya löng Dotán kjokyo. ¹⁸ ïya ba shjiygarë pjola dwayo ga ¹⁹ tjlë ëng kong ga «¿ïzïa! Yoïga döröe. ²⁰ Kjweri kjwe zröy. Pjir ga dbuy di bäng roy, ga uara äya kjloshko sorë lëy eni. Eshko ga llëye wen ba yo li tjok ïy» le lok ëng kong eni.

²¹ Kuya ba shjiy Rubëndë ga ba lëng wlike lara. Ga tjlë ba lënga kong ga «Zröy llëme. ²² Shji srëng

kwong llëme. Shji or ië ba go llëm bakoe. Dbuzî jer di bapkwō pjlëbgwoyo kjwe roy dey» le. Wotjlino ga dōni ga shiya om go ey dwayo, ga sōya jek äär ba data shwoy irōng obi lara. Lara ba lëmgā kong eni e kjīshko.

²³ E irgo ga José öötong shäng ba shjiyga löngshko ga ba shwong pjang ba do go wolësowa li skwara lok ba shjiryō, ²⁴ ga ba lëng li shara lok, dbura jer di bapkwō pjlëbgwoyo jong eshko li roshko. Eshko dbaryo ga roy di drete.

²⁵ E irgo ga sirkeno löng ië. Eshko ga ñya lok ga nopga tek löng trāk llëme. Epga Ismael tjëyoga† tek Galaad kjokyo dwayo jongya Egipto kjokyo. Dwlo poshtikklo lō pjlëblë sōra oblë oblë, ba öng llëbo shgoklo kësks kjing go, dli mokyō sōra bakoe. ²⁶ Eni ga Judá tjlë ba pjeyoga kong ga «Shji wotjlik bi kjlara zrök. E irgo ga jney ber miydëba llëm wlo. ¿Llëye shjiy e go? ²⁷ Bi kjlara obi kjīy ga zröy llëme. Soyney Ismael tjëyoga tek löng wle kong dey» le.

Kuya lok ga «Pjlúe» le lok ëng kong.

²⁸ Llëbo soynega li öötong löng eshko ga José shira ba shjiygarë di bapkwō pjlëbgwoyo li roy dwayo, ga soynena Ismael tjëyoga li kong, dbur sho pjlublún kjwo sak pjök (20) äska, ga sōra lok to Egipto kjokyo.

²⁹ Rubén tjwe irōng di bapkwō pjlëbgwoyo jong lishko ga José wlëya ga drete. Eni ga slatong ara, ga ba shwong dwlëkza tjā tjā erä, woydë ara kjīshko. ³⁰ Jek äär ba lëmgā tjeng lishko ga tjlë ba kong ga «Bi lëng shäng ame. ¿Era llëye shäryër?» le.

† **37:25** Epga kowëba Madián tjëyoga bakoe. Génesis 37.28, 36 eni bakoe.

³¹ Eni ga öng zröra lok kjlara, ga José shwong li kjrara, shtira öng srëng li go. ³² Pjir ga söra lok jek ba data kong, ga tjlē ba kong ga «Shwong ëre wlēnorwa. ¿Bop wa ĩre? ĩzong!» le.

³³ ĩya ga tjlē ba kong ga «Kjwe bor wa shwong jlōe. Zröra äya kjloshko sorë, ga uarae» le.

³⁴ Eni ga Jacob ba shwong dwlëkza tjã tjã, ga shwong pjuno oblë sopok wlo, ga ba wa wolono ga sløywara dbar kop ara. ³⁵ Data slar ëë ga wo-jeya ba wapga uunkongdë, gueniyo wojer llëme. Slar ëë ba wa kjïshko, ga tjlē ga «Tja wojer llëme. Woyoshrër ĩyado. Tja wolonoshko ga pjir ber eshko» le.

³⁶ E wopro ga José söra Ismael tjëyogarë öötong löng Egipto kjokyo. Eshko ga domer shäng kjlara ko Potifar. E Egipto so pjluyo u daga kägäyo. Ga José soynena lok ba kong.

38

Judá, Tamar

¹ Eshkoshko ga Judá opshino ba pjeyoga shwoy dwayo, öötong sök Adulam kjokyo. Eshko ga domer shäng kjlara ko Hirá, e Adulam so. Ga Judá beno sök ba ushko. ² Domer shäng kjlara eshko obi ko Súaj, e Canaán so. Judá orkwosmono ba wa tjok. ³ E irgo ga ba boy beno shäng kjlaraso llëme. Wa buk kjlara domer, ga koiara Er. ⁴ E irgo ga beno jek shäng kjlaraso llëm obi. Wa buk kjlara domer obi, ga koiara Onán. ⁵ E irgo ga beno shäng kjlaraso llëm jek obi. Wa buk kjlara domer obi, ga koiara Selá. Bukshko ga Judá sök Quezib kjokyo.

⁶ Judá wapga kunoe. Eshko ga walë shäng kjlara ko Tamar. Judá wa domer bäm ñyo Er li orkwosmona Judaré ba tjok. ⁷ Er, e jëk shäng owa Jehová bokso. E kjishko ga zrörae. ⁸ Eshko ga Judá tjlä Onán kong ga «Bop shjiy wolono, ga wapga beno llëme. Wa tjeng kjlara bop shjiy ñ wlo ga pja orkwosmok Tamar tjok kjluwe» le.

⁹ Miyde Onándë ga wapga tjengshko ga epga ber baña llëm kuzong ga pë ba tjok pjlobi go ga opdë Tamar ber shäng kjlaraso llëm wlo, wapga tjeng ba shjiy kong llëm wlo. ¹⁰ Jehová bokshto ga Onán llëbo owa shäryono. E kjishko ga zröra bakoe.

¹¹ Eshko ga Judá tjlä ba pjlaydo li kong ga «Pja nom bop data ushko iröng obi, gueniyo pja orkwosmok llëm, bor wa Selá öötong këguë ba luyo go guing. Eshko ga orkwosmok bop tjok ga pjluë» le. (Woyotjlña Judaré ga Selá wolon ba shjiyga dik bakoe le.) Eni ga Tamar to jek beno sök ba data ushko iröng obi.

¹² Lu to jek kop ara ga Judá boy wolonoe. Soy-opora pjir ga jekdo shäng Timnat kjokyo, ba kjlara Hirá tjok, ba öng zok shtagaga löng lishko.

¹³ Judá jek Timnat kjokyo, ba öng zok shtë wlo li miydara ba pjlaydorë pjire. ¹⁴ Judá wa Selá öötong kësbang ëmdë ga orkwosmoyde ba tjok llëm obi. E kjishko ga ba syä shwongyo skwara, doyono oblë, kä kjingono pjir, ë miydëba llëm wlo. Pjir ga jek llet sirkeno sök Enayin kjokyo soyožlong, e ber buk irbo jek jong äär Timnat kjokyo li sor go.

¹⁵ Judá jek shäng irbo bäng ga ñya ga walë sök eshko kjlara. Wotjlño ga walë to shäng opsoynek domerga oblë oblë kong wleniyo lara, kä kjingono

ppir kjĩy. ¹⁶ Walë, e ba pjlaydo miydara llëm kjĩshko ga jek öötong shäng ba shwoy ga tjlë ba kong ga «¿Tja pë bop tjok wleni ga buere?»

«¿Pja pë bor tjok wleni ga äska llëye twëp bor kong?» le.

¹⁷ Kuya ga tjlë ba kong ga «Shwling ushko so ichër tjwe bop kong kjlara» le.

Kuya ga tjlë ba kong ga «jölö. Gueniyo woydër ga llëbo twëp kjrina ber tjeng bor tjok, öng lëp li ichorop shrono bor kong guing» le.

¹⁸ Kuya ga tjlë ba kong ga «¿Llëye woydëp?»

«Bop ko jyäglo pjang bop bëngshko ba kjiyo go kjwe twos bor kong. Bop kjorkung kjwe twos bor kong bakoe» le. Kuya ga twara ba kong, pono ba tjok, ga beno shäng kjlaraso llëme. ¹⁹ E irgo ga Tamar to ba ushko, ga ba kä kjingoklo li kjara, ba syä shwongyo li pjuna jek iröng obi.

²⁰ E irgo ga öng ichara Judaré jek ba kjlara Adu-lam so li tjok, llëbo iara beno tjeng walë tjok li tek twe ba kong iröng wlo. Gueniyo walë li wlëna shäng eshko llëme. ²¹ Eni ga kjakrokara domerga eshko so kong ga «Walë Enayin so shäng kjlara, to shäng opsoynek domerga oblë oblë kong wleniyo. Lunashko ga sök irbo ère sor go. ¿E kwonllo?»

«Walë eniyo jũshko drete» le lok ba kong.

²² Eni ga Hirá sano jek Judá shwoy iröng obi, ga tjlë ba kong ga «Walë li wlënor llëme. Domerga eshko so tjlëno bor kong ga “Walë eniyo jũshko drete” lara» le.

²³ Kuya ga tjlë ba kong ga «Eni ga ber tjeng wëyë ba tjok, shji joywëba llëm wlo. Miydëp ga shwling

ushko so ichoror jek ba kong, gueniyo wlēnop llēme» le.

²⁴ Öötong moglo mya dik ga oba tjlē Judá kong ga «Bop pjlaydo Tamar opsoyneno domerga oblē oblē kong, ga beno shāng kjlaraso llēme» le.

Roy kuya ga tjlē ga «¡Shizī ey dwayo, ga suzīa!» le.

²⁵ Tamar shikoba lēbashko ga roy ichara ba kegue li kong, tjlē ga «Pja tjlē bor kegue kong ga “Llēbo tjeng bor tjok ère sogo è ga tja shāng kjlaraso llēm ère baīya. Ko jyāglo ère ba kjiyo go īs yōtso, sogo è miydēp wlo. Kjorkung ère īs bakoe” lēp ba kong eni» le.

²⁶ Roy söra öötong, lara Judá kong. Ba llēbo li īya ga tjlē ga «Tamar llēbo shāryono bëye. Llēbo owa li shāryaga tjarē, bor wa Selá orkwosmonor ba tjok llēm kjī» le. Eshko jek lēkong ga pono ba tjok ame.

²⁷ Tamar wloshko tjeng dbaryoshko ga wapga tjeng domerga do pjök jekdo. ²⁸ Tjeng döröshko ga chida kjlara orkwo shino bām go. Eshko ga ba kjimtaga trer srēzrēn pjrino ba orkwo go, ga tjlē ga «Ère buk bām go» le. ²⁹ Gueniyo orkwo shino jem iröng ga ba kjlarawa orkwo pjrik llēm li buk bām go. Eshko ga ba kjimtaga tjlē ba kong ga «¿Pja buk bām go sorē?» le. E kjīshko ga koiara Fares.* ³⁰ E irgo ga orkwo pjrira trer srēzrēn go li bukshko ga koiara Zera,† ba trer srēzrēn li kjīshko.

39

José parkono Potifar kong

* **38:29** Hebreo tjlökwo Fares, e döktong loklo. † **38:30** Hebreo tjlökwo Zera, e bolo ara loklo.

¹ Eshkoshko ga José söraba öötong Egipto kjokyo. Eshko ga domer shäng kjlara ko Potifar. E Egipto so pjluyo u daga kägäyo. José tjwlëga Ismael tjëyoga kong'li e. ²⁻³ José sök ba ushkoshko ga Jehovahä shäng ba tjok, ga kjimtara ara. Llëbo beno ba kong pjlú erä, ga miyde Potifardë pjire. ⁴ E kjïshko ga wotjlino pjlú ba kjïshko, ga kong pak wlëna ba kjimtaga, iara beno shäng ba llëbo tjeng kës ba ushko'li daga. ⁵ Dbar eshko jek lëkong ga José kjïshko ga Potifar kjimtara Jehovahärë ara. Eni ga llëbo uunkong beno pjlú ba ushko, ba kjokshko bakoe. ⁶ Eni ga Potifar, ba llëbo tjeng kës li iara beno tjeng José wloshko. E kjïshko ga llëbo oblë woyotjlïya llëm, ba dli eröe.

José, e domer wolësoe. ⁷ Ìya Potifar boydë ga worye kjër, ga tjlë ba kong ga «Pja pë bor tjok» le.

⁸ Kuya ga tjlë ba kong ga «¡Llëme! ¡Tja kuzong! Llëbo tjeng kës iara bor pjlurë beno tjeng bor wloshko. Tja shäng na ga woydë llë kjïshko llëme.

⁹ Èye tjwlö ëreshko bor kjinmo drete. Bor pjlú, tja kong llëye wlikayde llëm, pja erö, pja ba boy kjïshko. E kjïshko ga llëbo owa shäryër wleni Sbö bokso ga äe» le. ¹⁰ Roke walë' lirë ba kong dbar kjwobi go ëmdë ga jlö' lara llëm, to jek öötong ba zlong bäng llëm bakoe.

¹¹ Dbar kjwara ga José opzrëno jek u roshko, ba pak shäryë wlo. E dbaryo ga èye ushko drete. ¹² E wopro ga shakza walë' lirë pjä ba shwong go, ga tjlë ba kong ga «Pja pë bor tjok» le ba kong. Gueniyo José opdös wles, opshino jek zron ï, ga ba shwong beno tjeng walë' li wloshko.

¹³ Ìya ga José opshinoshko ga ba shwong beno tjeng ba wloshko ga ¹⁴ ba parkagaga rokara ba

shwoy, ga tjlë ba kong dbo go ga «Hebreo söra bor lanmarë'li, shji ie woydë ber tjwłö llëm oba bokso. Opzrëno jek bor kjër roshko, pë bor tjok dbo go wlo lara. Gueniyo öö loror jlökoyo. ¹⁵ Kuya ga opshino jek zron ĩ, ba shwongda beno tjeng bor włoshko» le.

¹⁶ E irgo ga José shwong'li jnena tjeng, ba lanma shrono ushko guing. ¹⁷ Shrono ga lara jek ba kong obi. Tjlë ga «Bop parkaga hebreo sörop jüşhko 'li opzrëno jek bor kjër roshko, pë bor tjok dbo go wlo lara, tja ber tjwłö llëm oba bokso wlo. ¹⁸ Gueniyo öö loror jlökoyo kjışhko ga opshino jek zron ĩ, ba shwongda beno tjeng bor włoshko» le.

¹⁹ Kuya ga iirkono ara. ²⁰ Eni ga ba parkagaga ichara José shak, ie lok ber no shdüzlong uyo roshko wlo. Ga iara beno sök eshko, nopga shduna pjlurë tjeng'lishko.

José sök eshkosshko ga ²¹ Jehová shäng ba tjok, ga kjimtara ara. Jehová kjışhko ga no shdüzlong uyo daga wotjlino pjlú José tjok. ²² Ga iara beno shäng no shdung löng 'li daga. Llëye shäryëba eshko dö ga ichaga shäng erë. ²³ Jehová shäng José tjok, ga kjimtara ara. E kjışhko ga llëbo shärye kës 'li beno pjlúe. E kjışhko ga José parkë shäng sorë woyotjlíya no shdüzlong uyo daga lirë llëme.

40

Domerga yoïno li pjlollgwera Josére

¹⁻³ Eshko ga Egipto so pjluyo 'li parkagaga löng do pjök. Kjlara, e di ioklo söga ba kong, kjlara, e ba pjlung shosho suga. Pjlara ga epga diktong kjışhko ga pjlú iirkono ba kong, ichara jek löng ba u daga

kägäyo li ushko, bängzaya no shdüzlöng uyo roshko wlo, José shdung shäng'lishko. ⁴ José iara Egipto so pjluyo u daga kägäyo lirë beno shäng domerga li dë. Shduna beno löng dbar kop ara eshko.

⁵ Shkër kjwara ga domerga do pjök li yoïno lok oblë oblë, e loklo dö llëme. ⁶ Wëshko ga ïya Josére tjwe kjok shröngto ga wlëya bë löng woydë arae. ⁷ Eni ga tjlë ba kong ga «¿Pjäy woydë ara ega?»

⁸ «Tjawa yoïno, ga pjllölgwega ërë borwa kong llëme. Tjawa woydë ara e kjïshko» le lok ba kong.

Kuya ga tjlë ba kong ga «Pjäy yoïno li llë lozï bor kong. Shji yoïk li llë loklo miyde Sbörë pjire. Ga tja kjimte wleni ga lër bomi kong» le.

⁹ Eni ga tjlapga di ioklo söga li tjlë ba kong ga «Tja yoïk ga kjillgwo jong sok kjwara, ¹⁰ lliywono lok mya. Wërbo wen mite, long tyë, e irgo ga ba longgwo opkjlopswë ber bo kwi tjän. ¹¹ Eshko ga pjlu di ioklo li tjeng bor wloshko. Kjillgwo bo li kjrër ga llurur shäng ba di ioklo li roshko. E irgo ga twër pjlu li wloshko» le.

¹² Kuya ga tjlë ba kong ga «Pja yoïno li llë loklo lër bop kong. Kjillgwo sogwo lliywono mya li, e dbargwo mya loklo. ¹³ Dbargwo mya go ga pja shiya pjlrë na dwayo, pja ie ber shäng parkë bop shtoy iröng obi, ba di ioklo sörop ba kong dämär sorë ga söp ba kong ber shäng eni obi. ¹⁴ Shäryë enishko ga tja woyoshrëba. Pja tjlë pjlu kong bor kjïshko, tja shiya na dwayo wlo. ¹⁵ Tja ëre lüyotkaraba tek hebreoga kjokyo dwayo. Tja kjwe shäng ëreshko llëm gueniyo. Llëye owa shäryoror llëm, tja shäng jüshko wlo» le.

16 Kuya tjlapga pjlung shosho suga lirë ga ba kjlara yoïno li pjllölgwera beno pjlu ba kong ga tjlä José kong ga «Tjara yoïk ga shing kjwo mya, roshko pjlung shosho suk pjir, iak tjeng ëng kjing ëng kjing bor dlu kjing go. 17 Shing tjeng kjwara ba kjing go li, roshko pjläblë sho tjeng oblë oblë pjlu kong, gueniyo ue sënwarë tjwe jöngë» le.

18 Kuya ga tjlä ba kong ga «Pja yoïno li llë loklo lër bop kong. Shing kjwo mya li, e dbargwo mya loklo.

19 Dbargwo mya go ga pja shiya pjürë na dwayo. Ba parkagaga iche bop kä zë tas, ga bop doyora ie lok ber pjang kjor go. Eshko ga bop sho ue lãrë» le.

20 Öötong dbargwo mya ga pjlu sök ië ba pjloyoga tjok, ba dbar shrëkklo. Eshko ga ba parkagaga ichara ba di ioklo söga li shik, ba pjlung shosho suga li shik bakoe. 21 Di ioklo söga li iara beno shäng parkë ba shtoy iröng obi, ba di ioklo söra ba kong dämär sorë ga söya ba kong eni obi. 22-23 Gueniyo pjlung shosho suga lira, ba parkagaga ichara ba zrök.

Lara Josére ba kong sorë li shäryono uunkong eni ëmdë ga José woyoshrara pjlu di ioklo söga lirë llëme.

41

Egipto so pjlyo yoïno li pjllölgwera Josére

1 Lu pjloglo pjök irgo ga shkër kjwara ga Egipto so pjlyo yoïk ga shäng Nilo diyo kjako. 2 İya ga sögla wen tëm di roy dwayo doglo kjäk (7), wolëso, kjlo dike. Opshino ga jek tjeng kjlo sho uë jöngë. 3 E irgo ga sögla wen tëm di roy dwayo doglo kjäk (7) obi, kjlo owa, slosloe. Tëm shrono tjeng kjlo dik

li zlong bäng, ⁴ ga döni ga sögla kjlo dik'li uara sögla sloslo lirë drete.

Eshko ga pjlu li wolleno buk ga ⁵ pono jek obi. Ga yoïno jek obi. İya ga dwla weno jong sok kjlara, boryono lok tjung wolëso, pjloglo kjäk (7). ⁶ E irgo ga weno sok kjlara obi, boryono lok pjloglo kjäk (7) obi, gueniyo owa, pira pjluk kjlikyorë beno kluktënge. ⁷ Ga bo pjlu li uara bo owa lirë drete. Eshko ga pjlu wollenoshko ga «Tja buk yoïkdo» le.

⁸ Wëshko kjok shröngto ga woyotjliya ara kuzong ga ba parkagaga ichara ybi löng kjlobi kjok eshko li rokë, nopga kjok miydë ara li rokë bakoe. Shrono lok ga yoïno llë lara ba kong, gueniyo pjlołlgwega ërë ba kong llëme. ⁹ Eni ga ba di ioklo söga li tjlä ba kong ga «Woyoshrër kjlay ga tja opshäryono owa. ¹⁰ Kjupäbäshko ga pja iirkono pjlung shosho suga kong, bor kong bakoe. Eshko ga tjawa ichorop bop u daga kägäyo ushko, tjawa bängzaya no shdüzlöng uyo roshko wlo. ¹¹ Shkër kjwara ga tjawa yoïno oblë oblë, e loklo dö llëme. ¹² Tjawa löngshko ga domer shäng kjlara hebreo. E bop u daga kägäyo parkaga. Tjawa yoïno li lororwa ba kong ga pjlołlgwera borwa kong pjire. ¹³ Lara borwa kong sorë ga shäryono eni. Tjara shrono iröng bor pakshko, bor kjlarara zröra loke» le.

¹⁴ Kuya ga no ichara José rokë, ga shira no shdüzlöng uyo roshko dwayo jekdo. José kä shtono, shwong kjlopswono, doyono pjir ga jek pjlu shwoy.

¹⁵ Eshko ga pjlu tjlä ba kong ga «Tja yoïno pjlara ga pjlołlgwega ërë bor kong llëme. Roy kuror ga pja yo pjlołlgwek pjlu» le.

¹⁶ Kuya ga tjlě ba kong ga «E lak tjarě llěme. Gueniyo pjlollgweya Sbörě ber pjlú bop kong» le.

¹⁷ Kuya ga tjlě ba kong ga «Tja yoĩk ga tja shäng Nilo diyo kjako. ¹⁸ Īnor ga sögļa wen tēm di roy dwayo doglo kjäk (7), wolěso, kjlo dike. Opshino ga jek tjeng kjlo sho uě jonge. ¹⁹ E irgo ga sögļa wen tēm di roy dwayo doglo kjäk (7) obi, kjlo owa, slosloe. Sögļa ĩntě Egipto kjokyo kjlo owa eni llěme. ²⁰ Eshko ga sögļa kjlo dik li uara sögļa sloslo lirě drete. ²¹ Uara pjir ěmdě ga bē lōng sloslo sorě ga beno lōng eni obi. Eshko ga tja wolleno buk ga ²² tja pono jek obi. Ga tja yoĩno jek obi. Īnor ga dwla weno jong sok kjlara, boryono lok tjung wolěso, pjloglo kjäk (7). ²³ E irgo ga weno sok kjlara obi, boryono lok pjloglo kjäk (7) obi, owa, pira pjluk kjlikyorě beno kluktěnge. ²⁴ Ga bo pjlú li uara bo owa lirě drete. Loror ybipga kong, gueniyo llěye miyde lok llěme» le.

²⁵ Kuya ga tjlě pjlú kong ga «Pja yoĩno pjloglo pjök, e llěbo kjrinaso loklo dōe. Llěye shärye Sbörě bong kjönma li, e layde bop kong. ²⁶ Sögļa doglo kjäk (7) wolěso li, dwla bo pjloglo kjäk (7) wolěso li, e lu pjloglo kjäk (7) loklo pjöyĩkong. Pja yoĩno pjloglo pjök li, e llěbo kjrinaso loklo dōe. ²⁷ Sögļa doglo kjäk (7) owa, sloslo li, dwla bo pjloglo kjäk (7) owa, pira pjluk kjlikyorě beno kluktěng li, e lu pjloglo kjäk (7) pjli tjwe ara loklo pjöyĩkong. ²⁸ Lěr shäng bop kong sorě ga shäryě eni. Llěye shärye Sbörě bong kjönma li, e layde bop kong. ²⁹ Lu pjloglo kjäk (7) ga dli wen tjwe Egipto kjokyo trāk llěme. ³⁰ E irgo ga lu pjloglo kjäk (7) obi

ga pjli tjwe träk llëme. Eshko ga dli ara dbaryo woyojekoba, nopga uunkong löng Egipto kjokyo pjli ara kjishko. ³¹ Pjli tjwe träk llëm kjishko ga dli ara dbaryo li woyoshrëba llëme. ³² Llëye shärye Sbörë bong kjönma le li, e shärye jlökoyo, e dörö bakoe. Pja yoïno pjloglo pjök e kjishko. Pja yoïno pjloglo pjök li, e wen dörö loklo.

³³ »E kjishko ga lër bop kong ga no wlës kjlara kjok miydë ara wleniyo, kjok llgwek pjlu wleniyo bakoe. E ber sök Egipto sopga uunkong ichaga. ³⁴⁻³⁵ Era nopga ichos kjlobö, dli töng wlo. Lu pjloglo kjäk (7), dli tjokshko ga dli wen kjöm pogo li kjringswo shkëng (5) li ship kjrina, kjringswo sak kjwara (10) li ship kjringswo sak kjwara kjingsho shkëng (15) li ship kjringswo mya. Shäryëp uun eni. Ga dli ëre jnep ber tjeng dboye. ³⁶ Lu pjloglo kjäk (7), pjli tjwe arashko ga nopga sëm e go, wolon llëm wlo» le.

José iara pjlorë beno Egipto sopga uunkong kägäyo

³⁷ Kuya pjlorë ga beno pjlu ba kong, ba pjloyoga kong bakoe. ³⁸ Eni ga pjlu tjlä ba kong lok ga «Domer ëre go Sbö Sëya. Wlëy oblë pjlu kjweni drete» le.

³⁹ Ga tjlä José kong ga «Ëye kjok miydë ara äär bopoya dik llëme. Ëye kjok llgwek pjlu bopoya dik llëm bakoe. Bop kjok miydë li twaga Sbörë bop kong. ⁴⁰ Pja iër ber sök bor parkagaga ichaga, Egipto sopga uunkong kägäyo bakoe. Llëye lëp ba kong li kole lok. Tja pjlu kjishko ga tja tjwlo ber bop kjinmo, gueniyo ëye oblë llëme. ⁴¹ Eeri jeklekong ga pja ber sök Egipto sopga uunkong kägäyo» le.

⁴² Eshko ga p̄lju, ba sakkwo ioklo goshko ba jyāḡlo li dōra, iara José sakkwo go. Ga ba nopga ichara ba doyē, shwong ko p̄jluḅlún, p̄jú tjw̄lō ara w̄leniyo go, ga bō p̄jrikk̄lo shāryak dbur sho shōylōr go iara ba bēngshko. ⁴³ E irgo ga ichara opyē p̄lju jēkk̄lo roy. Jek jēk lōng ga ba parkagaga ichara öö lē, tj̄lē ga «j̄Ēre José, bi kägäyo!» José iara beno sök Egipto sopga uunkong kägäyo eni.

⁴⁴ E irgo ga p̄lju tj̄lē José kong ga «Tja p̄lju ěmdē ga llēye shāryēba wlo ga k̄jakroke bop kong guing» lē. ⁴⁵ Walē shāng k̄jlara ko Asenat, e Potifera wa. Potifera, e sök On kjokyo. E syōshtaga Egipto so sbōpga kong. Eshko ga José koiara p̄jlurē Zafenat Panea, ga kong Asenat twara beno ba boy. E irgo ga José roy öötong Egipto kjokyo kjok kjwang j̄ikong.

⁴⁶ José lu p̄jloglo sak myashko (30) ga söra lok öötong sök Egipto so p̄jluyo shwoy. Eshko ga «Tja toe» lē p̄lju kong, ga opshino to ba pak shāryē Egipto kjokyo kjok kjwang j̄ikong. ⁴⁷ Egipto kjokyo ga dli weno ara lu p̄jloglo k̄jāk (7). ⁴⁸ Eshkoshko ga José dli tōno ara Egipto kjokyo kjok kjwang j̄ikong. Kjrara lōngshko soshko ga dli tōna lok, ga j̄nena beno tjeng eshko, u roshko, shtoyo oblē oblē. Shtoyo kjrina kjrina li kjēryo shāryak ak go p̄jribri kjókshko. ⁴⁹ Dli tōna bayo ara. Shtara ame, beno ara, la sho tjeng dlung kjako w̄leni kj̄ishko.

⁵⁰ P̄jli tjwe lē li bām go ga José wapga domerga do p̄jök, ba boy Asenat tjok. ⁵¹ Ba wa domer bām ĩyo bukshko ga José tj̄lē ga «Tja kjimtara Sbörē, llēbo weno bor kong owa kjōme woyojeror p̄jir, bor pjeyoga woyojeror bakoe. E kj̄ishko ga koiēr

Manasés»* le. ⁵² E irgo ga ba lëng buksško ga José tjlë ga «Bor kong llëbo weno owa ara kjok ëreshko. Jüşko ga bor kong wapga twara Sbörë» le. Koiara Efraín† e kjışsko.

⁵³ Lu to jek kjäk (7), dli ara Egipto kjokyo li dbaryo pjitonge. ⁵⁴ E irgo ga pjli tjwe lu pjloglo kjäk (7) li soyarae. Lara Joséré sorë ga shäryono eni. Kjok shto oblë oblë dli pjitong drete. Gueniyo Egipto kjokyo ga dli tjok. ⁵⁵ Pjli shrono Egipto kjokyo ga nopga uunkong dli rokono pjlu kong. Eshko ga pjlu tjlë ba kong ga «Pjây to José ik, ga llëye le bomi kong dö li shäryëmi eni» le.

⁵⁶ Pjli shdöktong Egipto kjokyo kjok kjwang jïkongshko ga José dli jneno tjengshko uyo u bäng li döra, dli soyneya Egipto sopga kong wlo, dbar jek ga pjli tjwe ara anmoyö kjışsko. ⁵⁷ Kjok shto oblë oblë dli llëm kjışsko ga nopga tjwe löng Egipto kjokyo, dli tjwlëk José kong.

42

José shjiyga to jek Egipto kjokyo

¹ Egipto kjokyo dli tjok li miydara Jacobdë, ga tjlë ba wapga kong ga «¿Pjây ëng ik löng drëng kar kar egaro? ² “Egipto kjokyo dli tjok” laraba bor kong. Eni ga pjây nom eshko dli tjwlëk, shji wolon pjlrë llëm wlo» le.

³ Eni ga José shjiyga doglo sak kjwara (10) li to jek lok Egipto kjokyo dli tjwlëk. ⁴ Gueniyo ga José lëng Benjamín lira ichara ba datarë jek ba shjiyga tjok llëme. Ba data wotjlïk ga llëbo wen owa ba tjok

* **41:51** Hebreo tjlökwo Manasés, e so llëbo woyojek kjoyoe.

† **41:52** Hebreo tjlökwo Efraín, e wapga tjok loklo.

kjwe le. ⁵ Pjli shrono ara Canaán kjokyo kjĩshko ga Jacob* wapga to dli tjwlēk nopga oblē tjok eni.

⁶ José, e Egipto sopga uunkong kägäyo, shäng dli li soynega bakoe. E kjĩshko ga ba shjiyga öötong löng ba zlong ga kjök tono, kujono bokdo kjlay klung go. ⁷⁻⁸ E José miydara ba shjiygarē llēme. Era ommiydono ga ba shjiyga tjwayde löng. Gueniyo tjlēno ba kong oba oblē wleni, kjang kjange. Tjlē ba kong ga «¿Pjāy kjone so?»

«Tjawa tek Canaán kjokyo dwayo, dli tjwlēga» le lok ba kong.

⁹ Eshko ga yoĩno dēnashko ba shjiyga tjok sorē ga woyo tjwe kjlay ba kong. Ga tjlē ba kong ga «¿Pjāy tek löng borwa kjok ēre buk sorē ĩga llēmdo?»

¹⁰ «Llēme, Tjlapga. Tjawa bop parkagaga ēre. Tjawa tek löng dli tjwlēga. ¹¹ Tjawa uunkong ēre data kjlaraso. Tjawa wotjlik bëy erōe. Tjawa tek löng llēbo owa shāryaga bomi kong llēme» le lok ba kong.

¹² Kuya ga tjlē ba kong ga «¡Jyō! Pjāy tek löng kjok ēre buk sorē ĩga erä» le.

¹³ Kuya lok ga tjlē ba kong obi ga «Tjlapga, bop parkagaga uunkong ēre epenga döe. Tjawa sak kjwara kjingsho pjök (12), data kjlaraso. Tjawa löng Canaán kjokyo. Borwa lēng chirawa beno sök borwa data tjok. Kjlarara sök borwa tjok ame» le.

¹⁴ Gueniyo kuya ga tjlē ba kong obi ga «Pjāy tek löng borwa kjok ēre ĩk erä. Loror bomi kong eni tjän. ¹⁵ Pjāy tjlin ēre go. Lēr bomi kong jlōkoyo pjlu ko go ga pjāy opshik na dwayo llēm, bomi lēng tek

* **42:5** Hebreo tjlokwo go ga tak beno pjang Israel . Jacob kowēba eni bakoe.

söromi shrono na guing. ¹⁶ Pjây kjlara jek bomi lëng wlokjrë, llamo ber löng na, no shdüzlöng uyo roshko. Llëye lëmi li jlöre miydër e go. Llëm ga lër jlökoyo ga pjây tek löng kjok ëre ik jlõe» le.

¹⁷ Eshko ga epga bängzara Josërë uunkong tjeng no shdüzlöng uyo roshko dbargwo mya. ¹⁸ E irgo ga tjlë ba kong ga «Tja Sbö bangkjrë kjishko ga llëye lër bomi kong li shäryëmi eni ga pjây wolon llëme. ¹⁹ Pjây wotjlik bëy jlökoyo wleni ga pjây ëng wlës kjlara, ber shäng na, no shdüzlöng uyo roshko wlo, llamo to iröng dli sök bomi pjeyoga kong, ue lok wlo, epga pjli ara kjishko. ²⁰ Bomi lëng tek sömi bor kong, pjây tjlëno bëy jlöre miydër e go wlo. Llëm ga pjây wolon» le.

Kuya lok ga tjlë ba kong ga «jölö» le. ²¹ E irgo ga tjlë lok ëng kong ga «Shji opshäryono owa bi lëng tjok. Ìnoy shäng wosong, gueniyo kjiloshtono bi kongshko ga kuroy llëme. Llëbo wen bi kong owa anmoyō ëre e kjishko» le.

²² Ga Rubén tjlë ba kong ga «“Llëye owa shäryëy bi lëng kong llëme” loror bomi kong. Gueniyo jlō loromi llëme. Wolono kjishko ga potjwlëy löng kjwlëe» le.

²³ José tjlökwo pjllölgwega tjok kuzong ga lan löng ëng kongshko ga tjlökwo kura Josërë pjir li miydara ba shjiygarë llëme. ²⁴ Eshko ga José opkono ba shjiyga löngshko dwayo tjoksa, ga slatong. Pjir ga tek shrono iröng obi, ga tjlëno ba kong obi. Eshko ga Simeón kjara shäng dboy, ga nopga ichara ba pjrik, ba pjeyoga bokshto.

²⁵ E irgo ga José tjlë ba parkagaga kong ga «Domerga ëre dli sho pjangglo, e dlizī dli sho go.

Ba dburwa dli sho tjwłëngglo li iozĩ ber tjeng ba dli sho pjangglo roshko, kjlara ĩ ĩe. Dli twozi ba kong, sōya, ue lok irbo wlo bakoe» le. Lara sorë ga shäryara lok eni. ²⁶ Eni ga ba dli sho iara ba shjiygarë ba öng kjing go, ga to lok ey dwayo.

²⁷ Kjër äär slan löng, pë wlo lara lishko ga José shjiy kjlara, ba öng sëyashko ga ĩya ga ba dburwa iak bë tjeng ba dli sho kjing go. ²⁸ Ga tjlë ba pjeyoga kong ga «Bor dburwa twara lok tek bor kong iröng. ĩzĩa! Buk bor dli sho kjing go» le.

Kuya lok ga bangkjrara lok ara, opshgawono löng dete erä. Ga tjlë ëng kong ga «¿Llë shäryayde Sbörë bi kong jüni?» le.

²⁹ Öötong löng Canaán kjokyo iröng obi ga llëye shäryono ba kong dö li lara lok ba data kong. Tjlë ba kong ga ³⁰ «Domer Egipto so kägäyo tjlëno borwa kong kjang kjange. “¿Pjãy tek löng kjok ëre buk sorë ĩga llëmdo? Pjãy nopga owa tjwayde löng” lara borwa kong eni. ³¹ Tjawa tjlëno ba kong ga “Tjawa wotjlik bëy eröe. Tjawa tek löng llëbo owa shäryaga bomi kong llëme. ³² Tjlapga, bop parkagaga uunkong ëre epenga döe. Tjawa sak kjwara kjingsho pjök (12), data kjlaraso. Tjawa löng Canaán kjokyo. Borwa lëng chirawa beno sök borwa data tjok. Kjlarara sök borwa tjok ame” lororwa ba kong eni. ³³ Eshko ga tjlëno borwa kong ga “Pjãy wotjlik bëy jlõ wleni ga pjãy ëng wlës kjlara, ber shäng bor tjok na wlo, llamo to iröng dli sök bomi pjeyoga kong, ue lok wlo, epga pjli ara kjishko. ³⁴ Ga bomi lëng tek sömi bor kong. Eni ga pjãy tjlëno bëy jlõre miydër e go. Eni ga bomi kjlara

li dör, ga pjây to löng llëbo tjwlëk kjok ëreshko ga pjlúe” lara borwa kong eni» le.

³⁵ Ba dli sho shiya lokshko ga ba dburwa wen tjeng ba roy kjlara í ïe. Eni ga yëy le lok uunkong, ba datarë bakoe. ³⁶ Eshko ga Jacob tjlë ba kong ga «¿Tja iëmi ber shäng wapga dret wlore? José sök bi tjok ame, Simeón bakoe. ¿Benjamín sömi woydë sharare? Ber song li tja» le.

³⁷ Eshko ga Rubén tjlë ba data kong ga «Benjamín ichos jek bor tjok. Miydaga ber tjarë. Sör tjwe bop kong iröng obi. Sör tjwe llëm ga bor wapga do pjök zröp ga pjlúe» le.

³⁸ Gueniyo kuya ga tjlë ba kong ga «Bor wa jek bomi tjok kjone llëme. Ba kjlara José wolono, beno shäng kjlara kjwe erä. Llëbo wen ba kong owa irbo wleni ga tjlapga ëre wolono woydorbo ga wloyo pjäydë» le.

43

Benjamín söra lok jek Egipto kjokyo

¹ Dbar jek ga pjli tjwe ara anmoyō. ² Dli söra li uara lok pjir ga Jacob tjlë ba wapga kong ga «Pjây to dli tjwlëk bi kong Egipto kjokyo obi» le.

³⁻⁵ Eshko ga Judá tjlë ba kong ga «Domer shäng këm tjlëno borwa kong wëlle. “Bomi lëng tek sömi tjwe na llëm ga pjây tjwe bor ik na llëme” lara borwa kong eni. E kjïshko ga Benjamín ichëp jek borwa tjok ga tjawa jek dli tjwlëk. Llëm ga tjawa jek llëme» le.

⁶ Kuya ga tjlë ba kong ga «¿Llëbo shäryëmi bor kong owa ara ega? ¿Pjây lëng shäng kjlara lëmi domer e kong llëno?»

⁷ «Llëbo kjakrokara ara borwa kjışhko, borwa pjeyoga kjışhko bakoe. Tjłëno borwa kong ga “¿Pjăy data tjokde? ¿Pjăy lëmgä oblë tjokde?” lara eni. Llëbo oblë lororwa ba kong llëme. Dboryororwa eni erä. “Bomi lëng tek sömi bor kong” le borwa kong eni miydororwa llëme» le lok ba data kong.

⁸ Eshko ga Judá tjłë ba data kong ga «Kjwozirwa li ichos jek bor tjok, daga ber tjarë. Shji wolon llëm wlo ga tjawa to dli tjwlëk. ⁹ Ios ber tjeng bor wloshko, ĩga ber tjarë, llëye shäryono ba tjok wleni ga kjakrokëp bor kong. Sör tjwe iröng llëm ga tja ber pogo tjwlö bop kong ĩyado. ¹⁰ Shji löng wor llëm kjwe ga tjawa öör pjloglo pjök tjän» le.

¹¹ Kuya ga tjłë ba kong ga «Llëye shäryako oblë wlo llëme. E kjışhko ga dwlo poshtikklo lö pjłëblë oblë oblë, or dyo, kjor bo oblë uako wleniyo, e sömi domer e kong ba sëngglo. ¹² Dbur sözi bayo eni obi. Dbur twara tek tjeng li twëmi ba kong iröng obi, dir ĩ kjwe. ¹³ Bomi lëng kjwe sözi jek bomi tjok. Pjăy nom jekdo, domer li ĩk. ¹⁴ Sbö, llëye shärye woydë li shärye ga pjłue. Woydër ga pjăy songe le, pjăy kjimte, bomi kjlara döya wlo, Benjamín döya wlo bakoe. Tja ber wapga dret wlo ga tja beno wapga drete» le.

¹⁵ Eni ga Jacob wapga to jek Egipto kjokyo Benjamín tjok. Domer sëngglo li söra lok jek ba tjok, dburwa lara ba datarë li söra jek bakoe. Eni ga jek öötong löng José shwoy Egipto kjokyo. ¹⁶ ĩya Josërë ga Benjamín tek shäng ba shjiyga tjok ga tjłë ba u daga kägäyo kong ga «Domerga kjwe sös jek bor ushko. Sögla zröp kjlara, ga liba. Eeri dlo dluw ga ië lok bor tjok» le ba kong.

17 Lara ba kong sorë ga shäryara eni. Epga söra jek ba ushko.

18 Gueniyo bangkjrara lok ara, söya jek José ushko kjïshko. Wotjlik lok ga «Shji söya lok jek löng eshko jlö wleni, dbur twara lok tek bi kong iröng li kjïshko. Shji shakoba, shji iëba ber löng ba parkagaga tjwlëk löng pjir wleniyo, bi öng wle tjok» le.

19 Öötong löng José ushko ga epga tjlä ba u daga kägäyo kong ga ²⁰ «Tjlapga, kjupäbäshko ga tjawa öör löng na dli tjwlëk. ²¹ Gueniyo tjawa äär slan löngshko ga borwa dli sho bapkwö kjak dörörwa, ga dbur bë tjeng ba roy, kjlara ï ï, uunkonge. Dbur iak tjeng sorë ga sörorwa tek tjeng eni, twërwa bomi kong iröng wlo. ²² Tjawa dbur söno dli sho tjwlëkklö obi. Gueniyo dbur iaga ërë tjeng eshko miydërwa llëme» le.

23 Kuya ga tjlä ba kong ga «Pjäy woydë llëme. Llëye bangkjrëmi llëme. Dli tjwlënomi, e dburyo kjröror. Dbur beno tjeng bomi dli bapkwö roy li iak bomi Sbörë, e bomi data Sbö bakoe» le. Eshko ga Simeón shira, söra jek öötong ba pjeyoga tjeng lishko.

24 E irgo ga söra jek uunkong José u roshko, ga kong di twara, dre shkwë e go wlo. Ba öng sëna pjir bakoe. ²⁵ Kura lok ga José tjwe ië ba tjok kuzong ga koshe löng. E wopro ga ba sëngglo söra li poshäryara tjeng ba kong.

26 José jek äär ushko ga ba sëngglo söra li twara lok ba kong, ga kjök tonö, kujono bokdo kjlay klung go. ²⁷ Eshko ga José tjlä ba kong ga «Pjäy

yonde? Pjãý tjlë bor kong ga bomi data tjlable. ¿Sök yonde?»

²⁸ «Tjlapga, borwa data sök yone» le lok ba kong, ga kä dono jek obi.

²⁹ Ba shjiyga kjing ãya Joséré. Benjamín, ba lëng data, mekë kjlaraso li ãya ga tjlë ga «¿Bomi lëng lëmi kjupä kjwere?» le. Ga tjlë Benjamín kong ga «Pja miydaga ber Sbörë» le ba kong.

³⁰ Ba lëng ãya ga wopjlú anmoyõ, slarwõ erä. Eni ga opzrëno jek maling ba kjër roshko, ga slatong ba lëng kjishko. ³¹ Woroyono pjir ga bokkwo shkwono, opshino, ga tjlë ba parkagaga kong ga «Dli shizã» le.

³² Eshko ga José kong dli shira lok dboy, Jacob wapga kong dboy, Egipto sopga kong dboy bakoe. Egipto sopga kong ga hebreoga tjwölö llëme. E kjishko ga ië lok ba tjok llëme. ³³ Ba shjiyga ichara Joséré sirkeno tjeng ba gomyo ba këguëyo äär jong ba lëng mite go. E kjishko ga epga opshgawono, ga ëng ik löng drëng erä. ³⁴ Sëna Joséré ba dli baãya. Ga Benjamínda sëna ara, ba shjiyga kjinmo. José iono ba pjeyoga tjok, ga uunkong beno löng woowa llëme.

44

José di ioklo

¹ E irgo ga José tjlë ba u daga kägäyo kong ga «Domerga ëre dli sho pjangglo, e dlis dli sho go. Ba dburwa dli sho tjwlängglo li ios ber tjeng dli sho pjangglo li roshko, kjlara ãie. ² Bor di ioklo shäryak dbur sho pjublún go li ios ber buk ba lëng dli sho pjangglo li roy, ba dbur dli sho tjwlängglo wle ios

ba roy bakoe» le. Lara ba kong sorë ga shäryara eni.

³ Wëshko kjok shröngto ga José ba pjeyoga ichono to iröng obi ba öng tjok. ⁴ Jek löng pjola llëm obi ga José tjlë ba u daga kägäyo kong ga «Pja nom domerga jek löng yë irpjang. Dosharop ga pja tjlë ba kong ga “¿Pjäy kjimtak pjlú ga tjwlëmi owa ega? ¿Di ioklo shäryak dbur sho pjlublún go, e lüyotkoromi ega? ⁵ E bor kägäyo di ioklo. E ba llëbo miydoklo. Pjäy llëbo owa shäryono” lëp ba kong eni» le.

⁶ Kuya ga to jek ba irgo, ga doshara ga llëye lara Joséré ba kong li lara ba kong pjire. ⁷ Kuya lok ga tjlë ba kong ga «Tjläpga, ¿pja tjlë borwa kong eni ega? E shäryororwa llëme. Borwa kong ga e shäryako llëme. ⁸ Tjawa tek löng iröng Canaán kjokyo dwayoshko ga dbur wlënorwa borwa dli sho pjangglo roshko li tyororwa bomi kong iröng. ¿Eni ga era bop kägäyo dbur sho lüyotkërwa sorë? ⁹ Di ioklo wen tjeng ë tjok ga e wolon wlo, tjawa ber löng bomi parkagaga tjwlëk löng pjir wleniyo bakoe» le.

¹⁰ Kuya ga tjlë ba kong ga «Pjlúe. Shäryër eni. Gueniyo wen tjeng ë tjok ga ber shäng bor parkaga tjwlëk shäng pjir wleniyo, llamo to iröng ga pjlúe» le.

¹¹ Ba dli sho pjangglo lona lok töshko, ga kjak döra lok jekdo. ¹² Roïna José u daga kägäyorë ba shjiy këguë ï äär jong ba lëng mite ï go, ga di ioklo li wlëna buk Benjamín dli sho pjangglo roy. ¹³ E kjishko ga ba shwong dwlëkza lok tjã tjã erä, woydë lok ara kjishko. Eshko ga ba llëbo poyona ba öng kjing go, ga sano jek José shwoy iröng obi.

14 Judá, ba pjeyoga öötonglöng José ushko ga José sök eshko obi. Eni ga kjök tonok lok, kujono bokdo kjlay klung go. 15 Eshko ga José tjlë ba kong ga «¿Llëye shäryoromiro? ¿Tja ëre llëbo miydoklo tjok miydëmi llëmdo?» le.

16 Kuya Judaré ga tjlë ba kong ga «¿Llëye lërwa? ¿Tjawa llëbo owa shäryono llëm ga pinwa bop kong sorë? Llëbo shäryororwa owa li iara Sbörë beno ikoba wëlle. Tjawa löng na. Tjawa bop parkagaga tjwlëk löng pjir wleniyo, borwa lëng bop di ioklo söga kjwe tjok bakoe» le.

17 Gueniyo kuya ga tjlë ba kong ga «Eni llëme. Di ioklo tjeng ë tjok ga e ber shäng bor parkaga tjwlëk shäng pjir wleniyo. Pjãyda to jek iröng ushko ga pjlué. Pjãy barwaga ërë llëme» le.

Judá tjlëno José kong Benjamín kjishko

18 Era eni ga Judá jek José zlong bäng, ga tjlë ba kong ga «Tjlapga, ¿tja tjlë bop kong sira tjoksa ga buere? Pja iirkë bor kong llëme. Pja tjwlö ara bor kong, Egipto so pjluyo dik. 19 Pja tjlëno borwa kong ga “¿Pjãy data tjokde? ¿Pjãy lëmgä oblë tjokde?” lorop borwa kong. 20 Eshko ga tjawa tjlë bop kong ga “Borwa data, e tjlablae. Ga tjawa lëng shäng kjlara mite obi. E bukshko ga borwa data tjlablae. Ba meyo li tjok ga wapga tjeng do pjök, gueniyo kjlara shinmotkonoe. E kjishko ga ba wa beno shäng li woyde borwa datarë ara” lërwa bop kong eni.

21 »Eshko ga pja tjlë borwa kong ga “Bomi lëng tek sömi bor kong in wlo” lëp. 22 Ga tjawa tjlë bop kong ga “Kjwozirwa ba data rayë ber tjoksa ga äe. Raye ber tjoksa ga wolon” lërwa. 23 Gueniyo pja

tjlë borwa kong ga “Bomi lëng tek sömi na llëm ga pjây tjwe bor ik na llëme” lëp. ²⁴ Tjawa jek äär iröng borwa data shwoy ga llëye lorop borwa kong li lororwa ba kong pjire.

²⁵ »Eshko ga borwa data tjëlë borwa kong ga “Pjây nom iröng dli sho tjwlëk sira” le. ²⁶ Gueniyo tjawa tjëlë ba kong ga “Tjawa yorke borwa lëngdë llëm ga tjlapga sök, e ïnwa ga äe” lërwa ba kong.

²⁷ »Kuya ga tjëlë borwa kong ga “Miydëmi pjilú ga bor boy, e wapga do pjök bor tjok. ²⁸ Kjlara to bor shjiryo dwayo, ga sök bor tjok ame. Miydër ga uara äya kjloshko sorë. ²⁹ Era ba lëng kjwe söromi to bor zlong dwayo ga llëbo weno ba kong owa bebi wleni ga tja wolon woydorbo. Eshko ga wloyo ber pjâyde” le.

³⁰⁻³¹ »E kjïshko ga bor lëng woyde bor datarë ara ba pjlugwo baïya wleni. Kjwozirwa, e äär borwa tjok iröng llëm ga borwa data, e wolon woydorbo. Enira wloyo ber tjawarë. ³² Tja tjëlëno bor data kong ga “Ios ber tjeng bor wloshko, ïga ber tjarë. Llëye shäryono ba tjok wleni ga kjakrokëp bor kong. Sör tjwe iröng llëm ga tja ber pogo tjwlö bop kong ïyado” loror.

³³ »E kjïshko rokër bop kong sira ga tja ios ber shäng bop parkaga tjwlëk shäng pjir wleniyo, kjwozirwa kjwe shtoshko. Ga ichos jek ba shjiyga tjok sira. ³⁴ Tja jek äär iröng bor data shwoy ba tjok llëm ga äe. Bor data sök woydë, song, e ïn woydë llëme» le.

45

José oppino ba pjeyoga kong

1-3 Eshko ga José slarwō, ga tjlē ba parkagaga löng li kong ga «Pjāy opshis uunkong na dwayo!» le, ga beno shäng tjoksa ba pjeyoga tjok, ga slatong jlökoyo. Kuya Egipto sopga löng kjoko lirē ga roy shdōra öötong uunkong kong, öötong Egipto so pjluyo ushko bakoe.

Eshko ga José tjlē ba pjeyoga kong ga «Tja José. ¿Bor data sök sēre?» le. Kuya lok ga beno löng sēya llēme. Dborye lok ga äe. Tjlökwo drete.

4 Eshko ga José tjlē ba kong ga «Pjāy tek bor zlong sira» le. Ga tjlē ba kong obi ga «Bomi lēng soynenomi Egipto sopga kong dgue, e tja José. 5 Gueniyo ga pjāy woydē llēme. Tja wloyo pjāydē llēme. Tja ichara Sbörē na bomi bām go, nopga kjimtē, wolon llēm wlo.

6 »Pjli ara kjok ēre kjing go lu pjlöglo pjök tjan. Kjwe lu pjlöglo shkēng (5) obi ga dli llē wen llēm, llēye dguēy ga wen llēm bakoe. 7 Gueniyo tja ichara Sbörē bomi bām go, bomi kjimtē, pjāy wolon llēm wlo, bomi tjēyo tek ber bomi irgo li wen wlo. Shäryara Sbörē oblē, ba dbo kēsbang go. 8 Tja ichaga Sbörē na, pjāydē llēme. Tja iara beno shäng Egipto so pjluyo dboryaga, ba u daga kägäyo, Egipto sopga uunkong ichaga bakoe.

9 »Pjāy nom maling bor data shwoy, ga pjāy tjlē ba kong ga «Bop wa José tjlē ga «Tja ichara Sbörē beno shäng Egipto so kägäyo. Pja tek bor ik wop äe. 10 Pja ber sök Gosén kjokyo, bop wapga, bop tjērga, bop öng, bop llēbo tjeng kēs li tjok. Eni ga pja ber sök bor soshko. 11 Ęreshko ga pja sēn dli, bop pjeyoga uunkong tjok, pjāy pjli kuk llēm wlo,

dli llëm kjwe lu p̄loglo shkëng (5) obi kjîshko' le Joséré" lëmi ba kong eni.

¹² »Miyde bor lëng Benjamíndë, pjây ommiydë bebi ga tja José jlökoyo. Tja tjlëno li kuromi uunkong. ¹³ Tja sök na, tja tjlapga dbo kësbang, tja parkë sök sorë li lanyotkëmi bor data kong. Llëye ñnomi na dö li lëmi ba kong pjir bakoe. Pjây nomo. Bor data tek sömi wop äe» le.

¹⁴ Eshko ga José, Benjamín, e ëng popj̄luno lok, ga slatong wop ara ëng tjok. ¹⁵ Eshko ga ba pjeyoga uunkong lō shira,* slatong ba tjok. E irgo ga ba pjeyoga woroyono, tjlëno ba tjok.

¹⁶ José pjeyoga shrono löng li roy kuya pj̄lurë ga beno wopj̄lú, ba pj̄loyoga uunkong tjok. ¹⁷ Eni ga pj̄lu tjlë José kong ga «Lëp bop pjeyoga kong ga dli sho ie lok ba öng kjing go, ga to Canaán kjokyo, ¹⁸ ga bop data, ba pjeyoga tek söya bor kong. Egipto kjok pj̄lúyo twër ber ba kong, Egipto dli pj̄lúyo twër ba kong, ue wlo bakoe. ¹⁹ Ichos jek na dwayo jëkklo sök, ba boyga sökklo, ba wapga sökklo, bop data sökklo bakoe. ²⁰ Wotj̄lik lok ba llëbo ber li kjîshko llëm, llëbo pj̄lúyo tjeng Egipto kjokyo ëre twër ber ba kong kjîshko» le.

²¹ Shäryara Jacob† wapgarë eni. Ba jëkklo lara pj̄lurë li twara Joséré ba kong, dli ichara, ue irbo wlo bakoe. ²² Shwong twara tjaqlën ba shjiyga kong. Gueniyo Benjamínda kong dbur sho pj̄lublún twara kjwo sak dbäw p̄loglo mya (300), shwong twara kjringswo shkëng (5) bakoe. ²³ Ba

* **45:15** Lō shik, lanyo, e tak pjang Génesis 27.26 go. † **45:21** Hebreo tjlökwo go ga tak beno pjang Israel . Jacob kowëba eni bakoe.

data kong öng llëbo sökklo ichara sak kjwara (10) llëbo pjlúyo tjeng Egipto kjokyo tjok, öng doglo sak kjwara (10) obi dli sho tjok, ue irbo wlo. ²⁴ «Tjawa toe» le lokshko ga José tjlë ba pjeyoga kong ga «jölö. Pjãy nome. Pjãy ëngkjwë ëng tjok irbo llëme» le ba kong.

²⁵ Eni ga opshino jek Egipto kjokyo dwayo, öötong löng Canaán kjokyo, ba data Jacob sökshko.

²⁶ İya lok ga tjlë ba kong ga «jJosé sök së! jE tjlapga tjwlö kësbang, Egipto so kägäyo!» le lok ba data kong, gueniyo tjlökwo kjrara llëm, yëy le erä.

²⁷ Gueniyo llëye lara Joséré kjöme li kura. Ga İna ga jëkklo ichara Joséré jong ba wlokjroklo. Eni ga beno wopjlú, ²⁸ ga tjlë ga «jİlöe! Era miydër ga José sök së. Tja wolontë llëm obi ga tja to ba İk» le.

46

Jacob to jek Egipto kjokyo ba pjeyoga tjok

¹ E irgo ga Jacob* opshino to jek Egipto kjokyo ba pjeyoga tjok, ba llëbo uunkong tjok bakoe. Jek öötong löng Berseba kjokyo ga öng zröra, sho sura, pjono dret, ba data Isaac Sbö poshrëkklo. ² E shkëyo ga Sbö weno shäng ba kong yoshko wleni, ga tjlë ba kong ga «jJacob!»

«jİlë?, Tjlapga» le ba kong.

³ Tjlë ga «Tja Sbö, tja bop data Sbö. Pja jek Egipto kjokyo ga llëye bangkjrëp llëme. Kjok eshko ga bop tjëyo tek ber bop irgo li iër ber tjëyo kësbange. ⁴ Tja jek shäng bop tjok eshko. Llono ga bop tjëyoga

* **46:1** Hebreo tjlökwo go ga tak beno pjang Israel . Jacob kowëba eni bakoe. Génesis 46.2, 8-15, 30 eni bakoe.

shir ey dwayo, ga tek sör na iröng obi. Ga pja wolonshko ga José sök bop zlong bäng» le.

⁵⁻⁷ E irgo ga Jacob iara ba wapgarë opyë sök jëkkïo ichara Egipto so pjluyorë ba kong'li roshko, ba pjlaydoga, ba tjërga tjok. Ga Jacob opshino to ey dwayo ba tjëyo tek beno ba irgo uunkong'li tjok. Ba öng, ba llëbo uunkong wlëna Canaán kjokyo 'li söra jek ba tjok Egipto kjokyo.

⁸⁻¹⁵ Jacob tjëyo tek beno ba irgo li öötong löng Egipto kjokyo ko lok eni. Epga beno löng Israel tjëyoga.

Lea wapga Jacob tjok, e weno tjeng Padán Aram kjokyo, e ko'lok eni. Ba tjëyo tek beno ba irgo li tjok ga beno löng doglo sak mya kjingsho mya (33).

Rubén, e ba wa domer bäm ñyo. Rubén, e öötong ba wapga domerga Janoc, Falú, Jezrón, Carmí tjok.

Simeón, e öötong ba wapga domerga Jemuel, Jamín, Oad, Jaquín, Zojar, Saúl tjok. Saúl, e mekë Canaán so.

Leví, e öötong ba wapga domerga Guersón, Coat, Merari tjok.

Judá, e öötong ba wapga domerga Selá, Fares, Zera tjok. Ba wapga domerga Er, Onán, e wolono beno löng Canaán kjokyo. Fares, e öötong ba wapga domerga Jezrón, Jamul tjok.

Isacar, e öötong ba wapga domerga Tola, Fuvá, Job, Simrón tjok.

Zabulón, e öötong ba wapga domerga Séred, Elón, Yalel tjok.

Jacob wa walë Dina, e öötong bakoe.

¹⁶⁻¹⁸ Parkaga twara Labándë ba wa Lea kong ko Zilpá li wapga Jacob tjok ko lok eni. Ba tjëyo tek

beno ba irgo li tjok ga beno löng doglo sak kjwara kjingsho tjer (16).

Gad, e öötong ba wapga domerga Zefón, Jaguí, Ezbón, Suni, Eri, Arodí, Arelí tjok.

Aser, e öötong ba wapga domerga Imná, Isvá, Isví, Beriá tjok, ba wa walë Sera tjok bakoe. Beriá, e öötong ba wapga domerga Héber, Malquiel tjok.

¹⁹⁻²² Raquel wapga Jacob tjok ko lok eni. Ba wapga tjok ga beno löng doglo sak kjwara kjingsho pkéng (14).

José, e sök Egipto kjokyo ga wapga tjeng domer do pjök ba boy Asenat tjok ko Manasés, Efraín. Asenat, e Potifera wa. Potifera, e sök On kjokyo. E syõshtaga Egipto so sböpga kong.

Benjamín, e öötong ba wapga domerga Bela, Béquer, Asbel, Guerá, Naamán, Ehí, Ros, Mupín, Jupín, Ard tjok.

²³⁻²⁵ Parkaga twara Labándë ba wa Raquel kong ko Bilhá li wapga Jacob tjok ko lok eni. Ba wapga tjok ga beno löng doglo kjäk (7).

Dan, e öötong ba wa domer Jusín tjok.

Neftalí, e öötong ba wapga domerga Yazel, Guní, Jéser, Silén tjok.

²⁶ Jacob, e öötong Egipto kjokyo ba tjëyo tek beno ba irgo li doglo sak tjer kjingsho tjer (66) tjok, ba pjlaydoga tjok bakoe. ²⁷ José wapga tjeng Egipto kjokyo do pjök. Eshko ga Jacob tjëyoga shrono löng Egipto kjokyo doglo sak kjäk (70).

²⁸ Epga jek löng irbo ga Judá ichara Jacobdë jek bäm go José ïk, wlokjre tek irbo Gosén kjokyo wlo. Öötong löng eshko li kuya Joséré ga ²⁹ ba parkagaga

ichara ba jëkklo poshäryë. E irgo ga José jek ba data wlokjrë. Öötong shäng ba data sökshko ga ëng popjuno lok, ga slatong wop ara ëng tjok. ³⁰ Eshko ga Jacob tjlä ba kong ga «Pja ñnor om go bor bokkwo go, ga pja shäng së jlöe. Era tja wolon ga pjlúe» le.

³¹⁻³² Kuya ga tjlä ba data, ba pjeyoga kong ga «Tja to tjlä pjlú kong ga “Bor data, bor pjeyoga löng Canaán kjokyo li shrono löng na, ber löng bor tjok wlo. Epga öng daga kjishko ga ba öng, ba llëbo uunkong söra tek ba tjok” lër ba kong. ³³ Pjäy roke pjlurëshko ga “¿Pjäy pak llë?” le bomi kongshko ga ³⁴ pjäy tjlä ba kong ga “Tjawa tek chilawa obishko dwayo ga tjawa pak, e öng daga, borwa tjëyoga dëna ñ dik” lëmi ba kong eni. Eni ga Egipto sopga löng öng dagaga tjok woydë llëm kjishko ga pjäy ie ber löng Gosén kjokyo» le.

47

¹⁻² Eshko ga ba pjeyoga kjrara doglo shkëng (5), ga söra jek öötong löng Egipto so pjluyo shwoy, ga tjlä ba kong ga «Bor data, bor pjeyoga tek Canaán kjokyo dwayo li shrono löng Gosén kjokyo ba öng tjok, ba llëbo tjeng kës li tjok bakoe» le. Eshko ga ba pjeyoga li pina pjlú kong, miyde wlo.

³ Eni ga pjlú tjlä ba kong ga «¿Pjäy pak llë?»

«Tjlapga, tjawa tek chilawa obishko dwayo ga tjawa pak, e öng daga, borwa tjëyoga dëna ñ dik. ⁴ Canaán kjokyo pjlí ara, borwa öng dli drete. E kjishko ga tjawa to tek ber löng na wlo lërwa. Rokërwa bop kong sira ga tjawa ios ber tjeng Gosén kjokyo» le lok ba kong.

⁵ Kuya ga tjlë José kong ga «Bop data, bop pjeyoga tek shrono ber löng bop tjok wlo le. ⁶ Egipto kjokyo tjeng bop wloshko. Gosén kjokyo, e Egipto kjok pjlúyo kuzong ga twos ba kong, ber löng eshko wlo. Ip ga domerga kjone kjone parkë pjlú ga ios ber löng bor öng dë bakoe» le.

⁷ E irgo ga ba data söra, pina pjlú kong, miyde wlo. Eshko ga Jacob tjlëno beno pjlú ba kong. ⁸ Ga pjlú tjlë ba kong ga «¿Pja lu pjlöbi?»

⁹ «Tja lu pjlöglö sak dbäw kjingsho sak mya (130) erä. Tja sök shtor llëm, tja jëkko erä, tja songe. Bor data, bor kjokë, e jëk to löng shtor llëm bako, gueniyo lu ñno bor kjinmo» le ba kong. ¹⁰ E irgo ga Jacob tjlëno beno pjlú ba kong obi, ga toe. ¹¹ Eshko ga lara pjlurë sorë ga shäryara Josére eni. Egipto kjok pjlúyo twara ba data, ba pjeyoga kong, ber löng eshko wlo. Kjok, e ber buk Ramsés kjokyo. ¹² Ba pjeyoga uunkong sëna dli bakoe.

José pak shäryono sorë pjli ara dbaryo

¹³ Egipto kjokyo, Canaán kjokyo ga dbar jek ga pjli tjwe ara anmoyö. Nopga wolonto pjlirë. ¹⁴ Eni ga dli soynena Josére Egipto sopga kong, Canaán sopga kong bakoe. Dburyo li jnena tjeng pjlú dbur jnezhlongshko. ¹⁵ Dbur pjitongshko ga Egipto sopga tjwe tjlë José kong ga «Tjawa dbur pjitonge. Tjawa sëm dli. Llëm ga tjawa wolon pjlirë» le.

¹⁶ Kuya ga tjlë ba kong ga «Pjäy dbur pjitong ga bomi öng sömi bor kong, ga kjlopswër dli sho go» le. ¹⁷ Eni ga Egipto sopga, ba öng öblë öblë,* e söra

* **47:17** Öng öblë öblë söra lok li, e kwomgla, öng wlöp ushko so, shwling ushko so, sögla, öng so kwomgla kjoyo dre töshko bakoe.

José kong, kjlopswe dli sho go wlo. Shäryara eni lu pjlara.

¹⁸ E irgo ga tjwe tjlē José kong obi ga «Lläye jnenwa bop kong ga äe. Tjawa dbur pjítong, ga borwa öng, e beno bopoya. Beno tjawa, borwa kjok erä. ¹⁹ Tjawa iëp wolon llëme. Borwa kjok iëp ber tjoksa llëme. Tjawa tjwlës, borwa kjok tjok bebi, dli sho äska. Eni ga tjawa ber löng parkë borwa kjok li kjing go pjlú kong. Dwla twos borwa kong, tjawa wolon llëm wlo, kjok ère kjing go nopga tjok obi wlo» le.

²⁰ Pjli tjwe ara anmoyõ kjïshko ga ba kjok soy-nena uunkong José kong. Eni ga Egipto kjok tjwlëna Joséré uunkong pjlú kong. ²¹ Nopga uunkong beno löng ba parkagaga tjwlëk löng pjir wleniyo. ²² Gueniyo syöshtagaga Egipto so sböpga kong, epgara kong dli twe pjlurë ÿyado. E kjïshko ga ba kjok soynena llëme.

²³ E irgo ga José tjlē nopga kong ga «Pjãy tjwlënor uunkong bomi kjok tjok pjlú kong. Dwla tjeng ère to dguëmia. ²⁴ Gueniyo ba bo kjrozlong dbaryo ga dli tömi li kjringgwo shkëng (5) li shimi kj-rina pjlú kong, kjringgwo sak kjwara (10) li shimi kjring pjök ba kong, kjringgwo sak kjwara kjing-sho shkëng (15) li shimi kjringgwo mya ba kong. Shäryëmi uun eni» le.

²⁵ Kuya lok ga tjlē ba kong ga «Pja opshäryono pjlú borwa tjok. Tjawa iorop wolon pjlïshko llëme. E kjïshko ga tjawa to ber löng pjlú parkagaga tjwlëk löng pjir wleniyo» le. ²⁶ Eni ga José kjok llgwekklo shäryono kjrina Egipto so kjlobi kong, dwla bo kjrozlong dbaryo ga dli töya li twe lok pjlú kong,

lara sorë li eni. Kajok llgwekklo li eeri ga buk eni. Gueniyo syöshtagaga Egipto so sböpga kong lira llëye twe llëm, ba kajok beno pjlu kong llëm kjishko.

Jacob wolon döröe

²⁷ Israel tjëyoga beno löng Gosén kjokyo, e Egipto kjokyo obi. Kajok shano bayo ara, dbur ara, wapga träk llëm bakoe. ²⁸ Jacob beno sök eshko lu pjloglo sak kjwara kjingsho kjäk (17). Lu ñno sak dbaw kjingsho sak pkëng kjingsho kjäk (147).

²⁹ Dbar kjwara ga Jacob† sök së obishko ga wolon dbaryo woyotjlíya buk. Eshko ga ba wa José rokara, ga tjlë ba kong ga «Tja woydëp jlökoyo wleni ga los bor kong jlökoyo ga pja wotjlík pjlu bor kong, ga tja kjimtëp ñyado. Pja kä dos, orkwo ios bor kworbo kjing go, e ber ba jyäglo wlo. Tja jnep ber buk na Egipto kjokyo llëme. ³⁰ Tja wolonoshko ga tja ship Egipto kjokyo ëre dwayo, tja söp äär ber buk bor pjeyoga iak tjengshko» le.

Kuya ga tjlë ba kong ga «Shäryër eni» le.

³¹ Eshko ga tjlë ba wa kong obi ga «Los bor kong jlökoyo» le.

Kuya ga tjlë ba kong ga «Lër bop kong jlökoyo ga shäryër eni» le. Eshko ga Jacob kä dono, syöshtono Sbö kong buk ba bukklo kjing go.

48

Jacob tjlökwo lono beno pjlu José wapga kong

---

† **47:29** Hebreo tjlökwo go ga tak beno pjang Israel . Jacob kowëba eni bakoe. Génesis 47.31 eni bakoe.

¹ E irgo ga oba tjľě José kong ga «Bop data swlo ara» ľěba ba kong. Eni ga José jek ba ĩk, ba wapga Manasés, Efraín tjok. ² Öötong löng ba shwoy ga «Bop wa José shrono shäng bop ĩk» ľěba ba kong. Kuya ga kojono dbo go, sirkeno sök ba bukklo kjing go, ³ ga tjľě José kong ga «Sbö, ľľeye shärye woydē ľi shärye ga pľlúe. Sbö weno shäng bor kong Luz kjokyo, e Canaán kjokyo obi. Eshko ga tjľěno beno pľlú bor kong. ⁴ Tjľě ga “Pja ier ber shdär träk ľľeme. Bop tjěyo tek ber bop irgo ľi ier ber löng tjěyoga oblě oblě, ga tjě ĵĵkong ber löng tjěyo kjrinaso. Kjok ere twēr ber ba kong ĩyado wlo” ľe. ⁵ Bop wapga Efraín, Manasés, e weno tjeng na Egipto kjokyo, tja tjwayde töntě bop tjok ľľem obishko. Epga ber bor wapga onmo wleni, Rubén, Simeón dik. ⁶ Pja wapga tjok obi wleni ga epgara bopoya. Kjok twe datagarě ba wapga kong ľi twe Efraín, Manasésdē ba kong, epga ba ľěmga kjĵshko. ⁷ Tja jek shäng Padán Aram kjokyo dwayo, Efrata kjokyo ber buk pjola obishko ga bop mekē Raquel wolono bor shjiryo eshko Canaán kjokyo. Eni ga jnenor beno buk irbo jek jong äär Efrata kjokyo sor go» ľe. (Eeri ga Efrata kjokyo, e ko Belén.)

⁸⁻¹⁰ Eshko ga Jacob tjľabla, kjok ĩgö pľlú ame. E kjĵshko ga José wapga miydara ľľeme. Eni ga tjľě José kong ga «ĴKjwepga kjwe ě?»

«Kjwe bor wapga twara Sbörě bor kong na Egipto kjokyo» ľe ba kong.

Kuya ga tjľě ba kong ga «Tek sös bor zlong bäng, tjľökwo ľer ber pľlú ba kong wlo» ľe. Eni ga ba wapga söra jek ba kjokē zlong. Eshko ga popľlura

Jacobdë, ga lô shira.* ¹¹ Ga tjlë José kong obi ga «Pja ñ ame'loror. Gueniyo tja kjimtara Sbörë sök së obi, pja ñnor, bop wapga ñnor bakoe» le.

¹² Eshko ga ba wapga kjara Josérë ba kjokë zlong dwayo, ga kjök tono, kujono bokdo kjlay klung go. ¹³ E irgo ga ba wa Efraín shara ba or këë go, Manasés ba or milë go. Eni ga Efraín beno ba kjokë or milëkong, Manasés ba or këëkong. ¹⁴ Gueniyo Jacob orkwo ië ba tjërga kjing goshko ga Manasés, e José wa domer bäm ñyo ëmdë ga ba orkwo këë li iara beno Efraín kä kjing go, orkwo milë li iara Manasés kä kjing go. ¹⁵ Eni ga tjlëno beno pjlú José kong. Tjlë ga «Sbö, e kolara bor data Isaac, bor kjokë Abrahamdë. E bor daga, tja bukshko tek lëkong. ¹⁶ Llëbo wen bor tjok owashko ga ba parkaga kjok dogo so,† e bor kjimtaga. Kjwozirga ëre kjimte eni bakoe. Kjwepga kjishko ga tja woyoshrëba, bor data Isaac, bor kjokë Abraham, e woyoshrëba bakoe. Ba tjëyo tek ber ba irgo li shdär träk llëme» le.

¹⁷ Ñya Josérë ga ba data orkwo këë li iara Efraín kä kjing go ga beno ba kong owa. E kjishko ga orkwo shara, kje Efraín kä kjing dwayo, ie Manasés kä kjing go wlo lara. ¹⁸ Ga tjlë ba data kong ga «Data, kjweni llëme. Ba shjiy shäng ëre. Bop orkwo këë kjwe ios ba kä kjing go» le.

¹⁹ Gueniyo kuya ga tjlë ba kong ga «Miydër tjän. Ba tjëyo tek ber ba irgo li äär ber tjëyo kësbang, tjwlö ara bakoe. Gueniyo ba lëngda äär tjwlö ara

---

* **48:8-10** Lô shik'lanyo, e tak pjang Génesis 27.26 go. † **48:16** Ba parkaga kjok dogo so le'li, e Sbö om go layde.

ba kjinmo. Ba tjëyo tek ber ba irgo li äär ber tjëyoga oblë oblëe» le.

²⁰ Eshko ga Jacob tjlëno beno pjlú ba tjërga kong. Tjlë ga «Llono ga Israel tjëyoga tjlë ga “Pja kjimte Sbörë ber Efraín, Manasés i dik” le ber pjlú nopga kong wlo» le. Efraín iara beno Manasés bäm go eni. ²¹ E irgo ga tjlë José kong ga «Tja wolon e, gueniyo ga Sböra ber shäng bomi tjok, pjäy kjimte äär iröng obi bomi tjëyoga kjokyo. ²² Tja ëngkjwono amorreoga tjok, zanor song, ba kjok ko Siquén li döror. Kjok, e pjlú, owa llëme. E twër ber bop kong erö, bop pjeyoga kong llëme» le.

49

Jacob tjlökwo lono beno pjlú ba wapga kong

¹ E irgo ga Jacob, ba wapga rokara uunkong tek ba shwoy, ga tjlë ba kong ga «Llëye wen bomi kong llono li lër bomi kong, miydëmi wlo. ² Pjäy tek löng bor zlong bäng. Tja kuziä. Pjäy bor wapga, pjäy uunkong kjweni. Tja bomi data Israel.

³ »Rubén, pja bor wa domer bäm iyo.

Pja bukshko ga tja dwlas lë jä.

Pja tjwlö ara, dbo ara, bop lëmga kjinmo.

⁴ Gueniyo pja domer tjëkso llëm, kä llëm wleniyo.

Pja pono bor boy oblë tjokshko ga

tja iorop beno sök lökshko.

E kjïshko ga pja tjwlö bop lëmga kjinmo ame.

⁵ »Simeón, Leví, pjäy epenga döe.

Pjäy wotjlík no barwë erä.

⁶ Pjäy ëng töng lanshko ga

tja tön woydë bomi tjok llëme.

Pjäy iirkonoshko ga

no zrömi äe.
Öng dre kjungyo zëmi
llë kjĩshko llëme.

⁷ Pjãy iir ara.

Pjãy iir äya kjloshko so wleni.

E kjĩshko ga pjãy äyoshtër.

Eni ga bomi tjëyo tek ber bomi irgo li
ber löng kjok drete.

Epga shdär ber löng Israel tjëyoga tjrëko.

⁸ »Judá, bop moskwoga zam song erä.

E kjĩshko ga pja poshrëya bop pjeyogarë.

Epga kjök tok, kujong bokdo kjlay klung go
bop kong.

⁹ Dbong dli shano, uara pjir ga

bojong iröng woshtë ba shtoshko.

Dbo ara kjĩshko ga

barwaga ërë llëme.

Judá, pja dbong wleni.

¹⁰ Pja dbo kjaga ërë llëm,

bop kjë dōga ërë llëm,

ba sogo shrono om go guing.

Era kole tjëyoga uunkongdë.

¹¹ Pja ber sök dli ara, opzang ĩ,

bop kjor bo pjłúyo twëp bop öng kong.*

Pja ää ara anmoyõ,

shwong kwoshkwëp e go ga

pjir llëm, ber obie.

¹² Pja bok ro srëzrën,

pja ää ara kjĩshko.

Pja kowo pjłublún,

---

* **49:11** E kjörkö sho twëy köchi kong wleni.

pja öng nä dyo ara kjĩshko.

13 »Zabulónda ber sök dlung kjako,
kyyong kėskės tjwe tyyėshko.
Ba kjok worbo äär jong Sidón kjokyo go.

14 »Isacarda öng llėbo shgaga dbo ara
woshtė sök ba llėbo tjok wleni.

15 İya ga woshtozlong pjlú kjĩshko ga
kojono dbo go jek ba llėbo shguė.
Eni ga beno shäng oblė parkagaga tjwlėk löng pjir
wleniyo.

16 »Danda ba tjėyo llgwek om go,
Israel tjėyoga oblė dik.

17 Dgur buk irbo sor go.
Kwomgla jek ba zlongshko ga
ba dre uakza ga
no sök ba kjing go li lon.
Dan, pja bangkjřeba dgur wleni» le.

18 Eshko ga Jacob tjľė ga «ıJehová, tja dözong!» le.

19 Ga tjľė ba wapga kong obi ga
«Gadda, moskwoga tjwe ba zrök leshko ga
epga zāya, irpjāya erė shara.

20 »Aserda dli ara, uak pjlú,
pjlupga dli dik.

21 »Neftalíra shwling kjľoshko so jek zron oojong,
wapga wolėso wleni.

22 »Joséra, e kjillgwo jong diksor go,

- bo ara,
 lliywë shdär äär di dlupyo wleni.
- 23 İywa lok shjiktëng ba moskwogarë,
 könkowo dbuya lok ara ba kjing go,
 twe lok tjötö İyado.
- 24 Gueniyo ba sböng shaya jlõkoyo, wir llëme.
 Orkwo ber golong,
 Jacob Sbö dbo ara kjışhko,
 e Israel tjëyoga daga, guëng wleni.
- 25 Pja kjimte bop data Sbörë.
 Llëye shärye woydë Sbörë li shärye ga pjlúe.
 Llëbo twe bop kong pjlúe.
 Shunyo iche shrë kjok dogo dwayo,
 diwa iche tur klung roy dwayo,
 pja wapga shdär träk llëm,
 bop öng wapga shdär eni bakoe.
- 26 Llëbo weno pjlú bor kong träk llëm,
 äär jong kjókshko, dlup llë këskës kjinmo.
 Llëbo pjlú li ber bop kong,
 pja bop pjeyo kägäyo kjışhko.
- 27 »Benjamında, e shjiti kjloshko so iir ara wleni.
 Kjok shröngto ga ba sëng ue,
 kjok sëng ga llamo pjlorgue» le.
- 28 Ère Israel tjëyoga kjrिंगgwo sak kjwara kjing-
 sho pjök (12). Tjlõkwo lara ba datarë beno pjlú tjëyo
 kjrına kjrına kong eni.

Jacob wolonoe

- 29 E irgo ga Jacob tjlë ba kong ga «Tja wolontoe.
 Tja wolonoshko ga tja sömi äär ber buk bor
 pjeyoga iak tjengshko, guëng jong ööng Het tjëyo
 ko Efrón kjokshko li roshko. 30 E ber buk Macpela

kjokyo, Mamré kjokyo gomyo, e Canaán kjokyo obi. Guëng li tjwłëna Abrahamdë Efrón kong, llëye tjeng eshko li bako, ber buk sak ba pjeyoga kong wlo. ³¹ Abraham, ba boy Sara, Isaac, ba boy Rebeca, e iak tjeng eshko, Lea iak buk eshko bakoe. ³² Kjuk buk eshko, guëng jong ööng tjwłëna Het tjëyoga kong» le.

³³ Tjlëno eni pjir ga opbuno buk töshko, ga wolonoe.

50

¹ Eshko ga doyo popjlura Joséré, lō shira, * ga slar ëëe. ²⁻³ E irgo ga no dwlomnega ichara ba data doyo poshtik, an llëm wlo. Shinmo doyo poshtiya lok eshko sorë ga Jacob doyo poshtira lok dbargwo sak pkëng (40) eni.

Jacob soyopora Egipto sopgarë dbargwo sak kjäk (70). ⁴ Sopono lok pjir irgo ga José tjłë pjlu pjloyoga kong ga «Rokër bomi kong sira ga pjäy tjłë pjlu kong bor kjışhko. ⁵ Pjäy tjłë ba kong ga bor data wolon döröshko ga tja ichara tjłë ba kong jlōkoyo ga “Pja wolonoshko ga pja sör äär ber buk Canaán kjokyo, sak shäryorop om go li roshko” loror. Eni ga rokëmi ba kong ga tja iche bor data jnek. Jnenor pjir ga tja tjwe iröng obi lëmi ba kong eni» le.

⁶ Kuya pjłurë ga tjłë José kong ga «Pja jek ga pjłúe. Rokara bop kong sorë li shäryos eni» le.

⁷⁻⁹ Eni ga José jek ba data jnek, ba pjeyoga tjok. Yorkara tjlapgaga parkë löng pjlu kong kjłobi lirë, pjlu ëngkjwagaga jëk kwomgla go, jëkkło roy tjok.

---

* **50:1** Lō shik lanyo, e tak pjang Génesis 27.26 go.

Nopga öör träk llëme. Ba öng, ba wapga chilawa, e iara Jacob pjeyogarë beno tjeng Gosén kjokyo erä.

¹⁰ Dipzono lok Jordán diyo kjwo kalëkong pjir ga öötong löng Atad kjokyo, dwla bo kwota shiya lokshko. Eshko ga woydono lok ara, slatong, kjloshtono ara, Jacob soyopora dbargwo kjäk (7) José tjok. ¹¹ İya Canaán sopga löng eshko lirë ga tjlë ga «Egipto sopga woydë ara» le. E kjışhko ga kjok eshko koiara Abel Misrayin,† e ber buk Jordán diyo dlo wen tëm shwo lëkong.

¹²⁻¹³ E irgo ga Jacob söra ba wapgarë Canaán kjokyo, iara beno buk guëng jong ööng Macpela kjokyo roshko, Mamré kjokyo gomyo. Guëng li tjwłëna Abrahamdë Efrón kong, llëye tjeng eshko li bako, ber buk sak ba pjeyoga kong wlo. Llëye lara Jacobdë ba kong li shäryara ba wapgarë eni.

¹⁴ Ba data jnena pjir ga José to jek Egipto kjokyo iröng obi, ba pjeyoga, ba yorkaga uunkong tjok.

José tjlëno ba pjeyoga kong, woydë lok llëm wlo

¹⁵ Jacob wolono kuzong ga José shjiyga wotjlik ga «José wotjlik bi kong owa dikjoyoe. Llëbo shäryoroy ba kong owa kuzong ga llëbo shärye bi kong owa kjwe» le. ¹⁶ E kjışhko ga no ichara tjlë ba kong ga «Bop data wolontë llëm obishko ga tjlë bop shjiyga kong ga ¹⁷ “Pjăy tjlë bop lëng kong ga ‘Bop data tjlëno beno bop kong ga “Bop shjiyga llëbo shäryono bop kong owa li rokër bop kong sira ga epga shdum e kjışhko llëme. Epga jnep kësbange” lara bop datarë bop kong eni’ lëmi ba

---

† **50:11** Hebreo tjlökwo Abel Misrayin, e Egipto sopga woydë ara loklo.

kong” lara. Eni ga roke lok bop kong sira ga epga jnep kësbange, epga bop data Sbö parkagaga» le.

Kuya Joséré ga slar jonge.

¹⁸ Eni ga José shjiyga tjwe löng kjök tonon, kujono bokdo kjlay klung go, tjlä ba kong ga «Tjawa löng ëre, tjawa bop parkagaga tjwläk löng pjir wleniyo» le.

¹⁹ Gueniyo kuya ga tjlä ba kong ga «Läye bangkjrëmi llëme. Tja Sbö llëm, pjây shdun wlo. ²⁰ Pjây wotjläno llëbo shäryë bor kong owa. Gueniyo bomi wotjläk owa li kjlopswara Sbörë beno pjlä, nopga ara kjimtoklo, wolon llëm wlo. ²¹ E kjishko ga llëye bangkjrëmi llëme. Pjây kong dli twër, bomi wapga kong bakoe» le. Eni ga José tjläno ba shjiyga kong yötso, wotöye. Ga epga beno löng wopjlä, woydono ame.

José wolonoe

²²⁻²⁵ José beno sök Egipto kjokyo ba pjeyoga tjok. Öötong tjläbla, ba wa Efraín tjërğa, e wapga ña, Manasés wa Maquir, e wapga ña bako, wlokjrara ba wapga wleni. Pjlara ga tjlä ba pjeyoga kong ga «Tja wolon döröe. Pjây kjimtaga ber Sbörë. Pjây shiya na dwayo. Pjây söya äär löng kjok twara Abraham, Isaac, Jacob kongshko. Pjây tjläs bor kong jläkoyo ga pjây shiya Sbörë na dwayoshko ga bor doyo sömi jek bomi tjok lozi bor kong jläkoyo eni» le. ²⁶ José lu ñno öötong sak dbäw kjingsho sak kjwarashko (110) ga wolono buk Egipto kjokyo. E irgo ga ba doyo poshtira, an llëm wlo, ga iara beno buk shinmoga bapkwö roshko.

**Sbö Tjłõ^{kwo}
New Testament and Shorter Old Testament in Teribe
(PM:tfr:Teribe)**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Teribe

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Teribe [tfr], Panama

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Teribe

© 2008, 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.
All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

cli

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

539cf8e3-01bf-5f34-8833-610f18367f8c